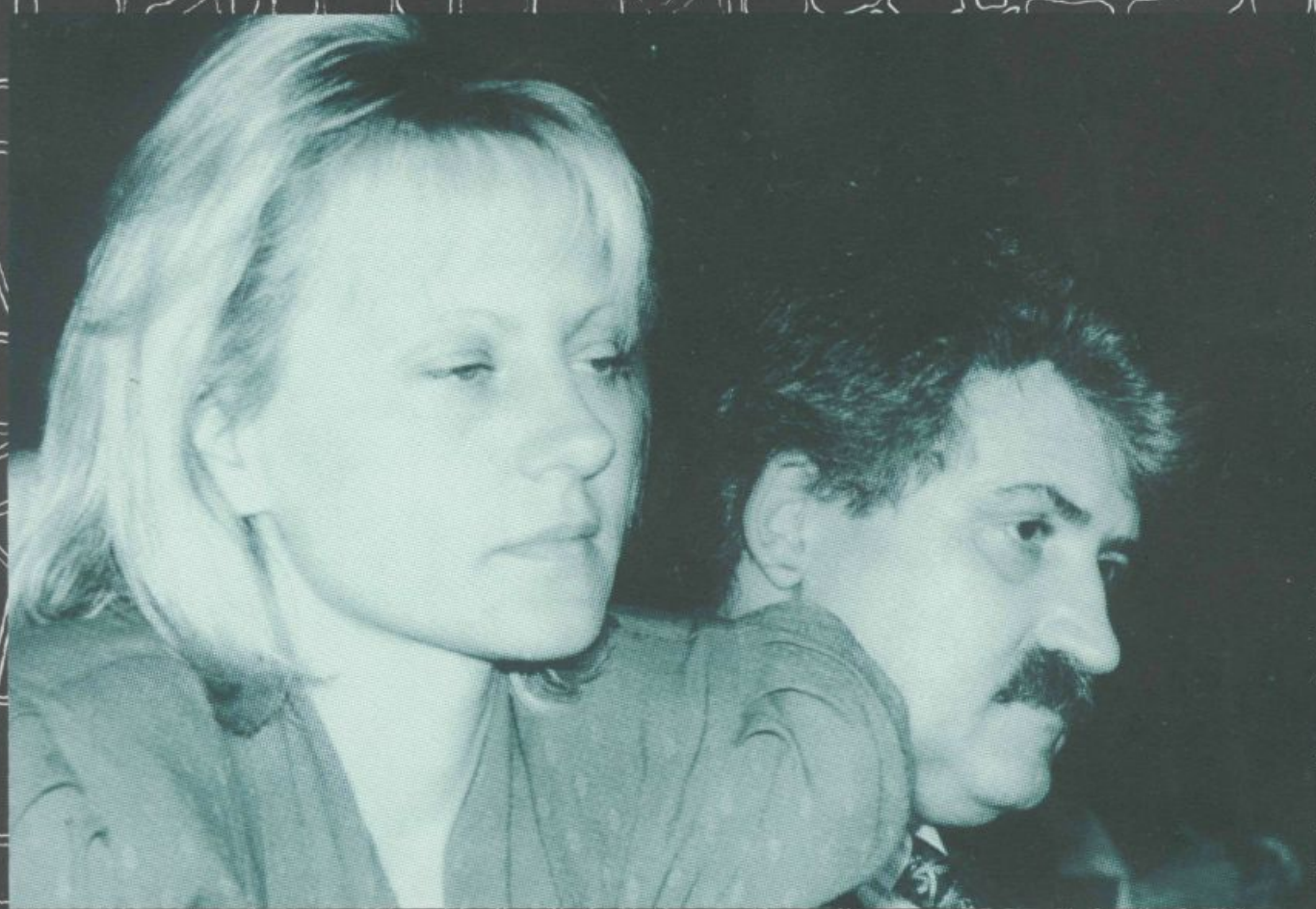

TRIBUNA

številka 9 / 28. maj 1990

cena 18 din

»Labodji spev« ali
kdo je kdo na TV Ljubljana

TRIBUNA

FERNANDEL

KAZALO

- 1 Hamfri
- 4 Intervju:
Zdenko
Zavadlav,
OZNA
- 9 Demos in \$
- 10 Kraja orožja
- 14 Labodji
spev, TV
- 18 Intervju:
Suzana
Dewa,
Amnesty Int.
- 24 Fotolabor
- 28 Intervju:
Andrej
Poznič,
predsednik
- 38 Druga godba
- 43 Kar se
Igorček
nauči...
- 44 Mali Tibet
- 46 Hrvatska
zora
- 48 Demokracija

UVODNIK

KAVELJ 22

*Bog vse vidi, Bog vse ve,
greh se delati ne sme!*

Vem, ljube bralke in dragi bralci, da ste spektaklov od vojne sem že dobro vajeni. Tudi burk raznih barv in odtenkov, od novega slovenskega parlamenta do spektakularnega poskusa oboroženega ropa slovenskega orožja. Da ste vsega hudega vajeni in s svojo trpežnostjo hvaležna tarča za razne neotesane vsiljivce, se pošten človek še čuditi ne more.

Prav pisano ste morali gledati, kako vehementno je nova oblast odpravila zmikavte, zamaskirane v neke čudne cunje. Ljudem kar ni bilo jasno ali so Slovencem nenadoma zrasla jajca ali smo se v vsesplošni paniki preprosto pozabili usrati. Pa saj ni važno! Glavno, da so flinte ostale pod streho in mirno lahko čakamo na nov poskus provociranja s strani malo »posrbele« državnne oblasti.

Verjetno še sam Bog ne ve, kaj šele šefminister Lojze, če se tu ne pojavi znameniti »kavelj 22«. Kaj pa, če je bil to le strel nad glavo zaradi obscenega izbora dveh zelo pomembnih ministrov. Tisti tam spodaj namreč še zmeraj verjamejo, da sta šef policije in obrambe glavna frajerja in da so vsi drugi pajaci za na oder. Namreč puter, ki ga onadva nosita na bučah namesto šapk, je res že prekleto žarek.

In če, sicer brezmadežen, šefminister ne ve, da ima za policajministra tipa, ki hodi več po sodiščih kot po cesti, bi lahko vedel vsaj to, da se z radikalnostjo oblast lahko prevzame, ohrani pa hvalabogu ne. To se počne z maniro, v politiki imenovano pragmatizem. Žal je prav tega gospodu Peter-letu tu sfalilo, ko je talal ministrske stole. Da pa tisto o Bogu in grehu iz podnaslova drži kot hudič, bi on že lahko vedel, ker je tam doma. Z Bizancem se bo namreč moral pogovarjati, če to hoče ali ne. In na ta način se bo prekleto težko. Kak cinik bi dejal: »Njegov problem!« Pa to v resnici ni. Toda kar je, je. Le cela slovenska demokracija bo izpadla kot farsa, če bo zaradi dveh grešnih tičkov padla cela vlada. Amen.

V Ljubljani, 24. maja 1990

Vaš Hamfri Bogart

P.s. Jutri, na sam (nekoč) veliki dan mladost, se v Ljubljani začne zapuščinska razprava, imenovana »Kongres ZSMJ«. Bojda bo tam slavnostni govornik sam predsednik dr. Jovič, ki nam bo Slovencem tisto zgornje povedal v precej bolj zasoljenem tonu. Če seveda ne pride kaj vmes in bo kakšna manjša riba govorila o demokraciji in prihodnosti mladih duš. Tistih par vznesenih mladcev, ki bo s seboj prineslo gnile paradajze v žepu, pa bo imelo zasvinjane žepe - a lepšo sedmino.

TRIBUNA je glasilo UK ZSMS Ljubljana. ● Tisk: Tiskarna Ljudske pravice, Ljubljana. ● Naslov uredništva: Kersnikova 4, 61000 Ljubljana, tel. (061) 319-496, telefax (061) 319-448. ● V uredništvu dežuramo vsak dan med 10. in 12. uro. ● V.d. glavnega urednika: Bojan Korenini. ● V.d. odgovornega urednika: Tomi Drozg. ● Lektorica: Nives Klinc. ● Cena 10 din. ● Oproščeno prometnega davka po sklepu št. 421-170/22.2.1973. ● Naslednja številka izide 11.junija 1990.

Tovariši uredniki Tribune,

V Vašem časopisu številka 8/14.maj 1990 ste pod naslovom Prof. Edvard Kocbek/zadnjokrat objavili članek dr. Petra Urbanca. Urbanc v tem članku nedvomno govori o zelo resnih stvarih, ki bodo - upam nekoč tudi na Slovenskem - predmet resnega razgovora, vendar ostaja pri tem na neargumentirani pamfletistični ravni, ki smo jo v zadnji petinštiridesetih letih prav pri komunistih tako obsojali. Urbanc ima seveda pravico, da ima o Kocbeku svoje mnenje: toda njegova argumentacija niso konkretna zgodovinska dejstva, temveč subjektivne, k brezprizivni in enostranski diskvalifikaciji usmerjene sočbe, ki ustrezajo njegovi ideološki izbiri. Zato z njimi ne kaže resneje polemizirati. Pri odločitvi, da se kratko odzovem na njegov zapis, so me vodile predvsem naslednje tri stvari:

1) Urbanc trdi, da je Kocbek svoj razgovor v Zalivu leta 1975, s katerim se je vsaj v republiki Sloveniji začela razprava o poboju domobrancev leta 1945, »napravil zaradi sugestije partijske vrhuške«. Za to svojo trditev seveda ne navaja nobenih argumentov. Vsi, ki smo tedaj v Trstu kupovali Zaliv, pa se dobro spominjamo, kako so nas leta 1975 pregledovali na meji in nam stikali po žepih, če so v njih zaslišali kakršnokoli publikacijo. hkrati vemo, da so oblasti po objavi pogovora v Zalivu ne le Pahorju in Rebuli najprej onemogočale in nato oteževale potovanje v Jugoslavijo, temveč zapirale tudi Kocbekove prijatelje in somišljenike na Slovenskem. In kočno je znano, da se po preganjanju, ki je sledilo pogovoru v Zalivu, tudi Kocbek ni nikoli več pobrel. Ta pogovor je bil začetek njegovega duhovnega in telesnega konca.

2) Urbanc vidi višek možne slovenske narodne sprave v postavitvi spomenika in spominskih obeležij, ki bodo - ob prisotnosti vseh sprtih strani - formalno in uradno postale simbol »našega pomirjenja«. Pri tem je njegov spis daleč od tega, da bi prispeval k začeleni pomiritvi. Kajti sprava in pomiritev - poskoraj pol stoletni razdeljenosti, ki je polnila grobove - ne more biti v tem, da sebi in mrtvim postavljamo nove spomenike. Bistvo sprave je lahko le v temeljitem in razločujočem premisleku slovenske polpretekle zgodovine. Ta premislek pa predpostavlja razumevanje ne le lastne, temveč tudi nasprotnikove tragike. Vse ostalo je - vsaj v mojih očeh - nov ideološki ekskluzivizem, ki se v svoji temeljni intenciji in strukturi ne odmika bistveno od tistega, kar smo vsa leta po vojni živeli in doživljali na Slovenskem.

3) In končno: to pismo pišem med drugim zato, ker sem bil v letih 1967/68 sam urednik študentske Tribune. kdorkoli bo listal po tedanji Tribuni, bo videl, da je bila tudi cilj študentske generacije, ki je Tribuno tedaj urejala, demokracija. Toda ob tem demokracije že tedaj nisem razumel (in nismo razumeli) v podobi neargumentiranega pljuvanja po ljudeh. V tem smislu je zame Tribuna - takšna kot je danes - precej katastrofičen dokaz nezrele slovenske politične kulture na tej, s prispevki slovenskih emigrantov, ki jih objavljate pa tudi na oni strani oceana. Kocbekova vztrajna zahteva po individualnem soočanju z zgodovino in stalnem preverjanju lastnih odločitev v konkretni zgodovinski resničnosti, ki lahko - kot edina prava

potrditev - tako posamezniku kot kolektivu zagotovi zgodovinsko prepričljivost, na Slovenskem očitno ni našla plodnih tal, saj je ostala brez pravega odmeva ne le pri komunistih, temveč tudi njihovih nasprotnikih.

Dr. Peter Vodopivec, Oddelek za zgodovino,
Filozofska fakulteta v Ljubljani

SINDIKALNA NEODVISNOST!

V sredstvih javnega obveščanja se pojavljajo manipulacije s pojmom NEODVISNOST in SVOBODA sindikatov. Nekatri sindikati si namreč neupravičeno prilaščajo nazive svobodni in neodvisni. Obstajajo mednarodni kriteriji, ki so zajeti v konvencijah mednarodne organizacije dela - MOD.

Konvencija št. 87 o sindikalnih svoboščinah in varstvu sindikalnih pravic 1948 govori:

2. člen

1. Delavske in delodajalske organizacije imajo pravico, da sprejmejo svoje statute in splošne upravne akte, da svobodno izbirajo svoje predstavnike in se same upravljajo in delujejo ter oblikujejo svoje akcijske programe.

2. Državne oblasti ne smejo te pravice omejevati ali pa zavirati njeno zakonito izvrševanje.

4. člen

Ni dovoljeno administrativno razpustiti in preprečiti dejavnosti organizacij delodajalcev in delavcev.

SFRJ jo je ratificirala 8. 4. 1958 (Službeni list FNRJ, št. 8, 6.8.1958).

Konvencija št. 98 o uporabi načel o pravicah organiziranja in kolektivnega dogovarjanja 1949 govori:

1. člen

1. Delavci morajo biti zavarovani proti diskriminaciji, ki bi ogrozila sindikalno svobodo na področju zaposlovanja.

2. Delavce je treba zavarovati zlasti pred dejanji, ki imajo namen:

a) da se delavec zaposli le pod pogojem, da se ne včlani v sindikat ali pa iz njega izstopi,

b) da se odpusti delavca ali da se mu škoduje kako drugače zato, ker je član sindikata, ali zato, ker se udeležuje izven delovnega časa ali s pristankom delodajalca v delovnem času v sindikalnih dejavnostih.

2. člen

1. Organizacije delavcev in delodajalcev morajo biti zavarovane pred vsemi vmešavanji enih na račun drugih, neposredno ali posredno, ali prek njihovih agentov ali članov ob njihovem ustanavljanju, delovanju in upravljanju.

2. Kot vmešavanje po tem členu štejejo ukrepi, s katerimi se ustanovljajo organizacije delavcev, ki so pod vplivom delodajalcev, kakor tudi vzdrževanje delavskih organizacij s finančnimi

sredstvi delodajalcev ali drugače z namenom, da te organizacije nadzoruje delodajalec ali organizacije delodajalcev.

SFRJ jo je ratificirala 8.4.1958 (Uradni list FNRJ, št. 11/1958).

Če SSS hočejo delovati kot neodvisni sindikat, morajo upoštevati te konvencije in se odredi vzdrževanju svoje organizacije s strani delodajalca - podjetja, kar pomeni, da podjetja in ustanove ne smejo vzdrževati sindikata oziroma njegovega kadra. Prav tako obstaja možnost, da bo ZKS - DPS preko vodilnega kadra (ki so v veliki večini njihovi člani) v podjetjih in preko SSS hotela ohraniti prevladujoč vpliv nad delavci in jih uporabiti (z njimi manipulirati) za oviranje prvič demokratično izbrane oblasti v Sloveniji.

Verjamemo, da nova oblast nima namena ponavljati istih napak kot bivša in si podrediti delavce. Takšne težnje se že kažejo s strani SDZS, ki je soustanovitelj ZNSS (Tomšičev sindikat). Tak sindikat ni in ne more biti neodvisen, ker je podaljšana roka SDZS in je tako strankarski.

Upamo, da se zgodovina ne bo ponavljala. Zvezo neodvisnih sindikatov Slovenije naprošamo, da spremeni svoje ime, ker uporablja ime naše organizacije, ki se glasi Neodvisni sindikati Slovenije. Takšno podobnost smatramo za manipulacijo delavcev s strani F. Tomšiča, ki je bil iz naše organizacije zaradi nekorektnih dejanj izključen. Naša organizacija pod tem imenom deluje že več kot leto in pol. Kljub temu pozdravljamo ustanavljanje novih sindikatov kot tudi pozitivne premike v SSS in upamo, da bo med sindikati v Sloveniji prišlo do sodelovanja na področjih, ki so za delavce pomembna.

Neodvisni sindikati Slovenije

predsednik

Rastko Plohl

DELAVCEM ELANA

Ta tekst sem poslal na uredništvo Dela že 23. aprila, vendar ga vse do danes (20.5.) niso objavili.

Lansko leto je Elan na ljubljanskih Prulah ob Karlovškem mostu odkupil in prenovil lepo (Plečnikovo) vilo. Takoj, ko so se v začetku letošnjega leta Elanovci tja vselili je bilo okoli nje parkiranih vedno več najmodernejših in čisto novih avtomobilov najbolj znanih svetovnih znamk. To se je dogajalo od konca lanskega leta pa vse do pred kratkim. Pred približno dvema tednoma pa (teden prej, kot se je začelo v časopisih pisati o Elanu!), kot da bi se nekaj zgodilo, teh številnih limuzin ob vili na Prulah ni bilo več.

Do tu seveda vse lepo in prav, sedaj pa, ko beremo, v kakšni nelikvidnosti se je naenkrat (?) znašel Elan, dobijo ti avtomobili povsem drugačen predznak. Delavcem Elana zato priporočam, da se pošteno pozanimajo, kako to, da so si vodilni Elan prav te mesece, ko so že morali vedeti za »krizo« v svojem podjetju, kupovali toliko tako dragocenih avtomobilov.

Ljubljana, 21. aprila in 20. maja 1990

Ivo Žajdela
Ljubljana

Gabrijelu Jelnikarju

Če prav razumem pisanje Gabrijela Jelnikarja, se nekemu toži za časi, ko so lahko razni RDEČI BARONI delili kar takole *podolgem in počez!*« Mislim, da jim je zares odzvonilo - samo malo pozno.

Kar se Baronov tiče, pa tako odhajajo eni v norišnice, drugi med samomorilce, tretji pa barve menjat. Skratka, vse manj jih je. Milan Bregar

Sušica 23, Ivančna Gorica

KULTURNA REVOLUCIJA

Prvič se vam oglašam, čeprav že nekaj časa berem vaše glasilo, v katerem med drugim razkrivate tudi mnoga povelja grozodejstva Komunistične partije oziroma njenih liderjev in sploh velikih osvoboditeljev naše domovine.

Šele danes prihaja na dan, kaj vse so takoj potem, ko je Nemčija padla na kolena in je bilo vojne konec, delali naši revolucionarji. In mnogi med njimi živijo še danes, le da so že upokojeni in za svoja krvava dejanja - pobijanje - jim naša družba daje privilegirane pokojnine. Ni kaj, za to so sami pravočasno poskrbeli, ko so bili na oblasti.

Pred seboj imam Tribuno številka 8. z dne 14. maja 1990, kjer sem na strani, ko je govora o E. Kocbeku, med drugim zasledil, da je Matija Maček dejal, da je bila slovenska revolucija najbolj humano dejanje. Dovolite, da k temu dodam. Če me spomin ne vara, sem bil kot novinar - dopisnik na spominski komemoraciji, ko je imel na Osankarici, kjer je leta 8. januarja 1943 padel I. Pohorski bataljon oziroma 69 borcev in bork, svoj slavnostni govor tudi sedaj že upokojen slovenski revolucionar, zvezni notranji minister itd., Stane Dolanc, poslušalo ga je kar nekaj sto ljudi, med njimi mnogo svojcev padlih partizanov.

Tudi Stane Dolanc je tedaj med drugim povedal, da je bila Osvobodilna fronta veliko kulturno dejanje, kar je večkrat poudaril. Resda ne morem trditi, da pa je s to svojo tezo o kulturni revoluciji že tudi mislil na čiščenje Slovenije sovražnikov, ki so umrli mučeniške smrti v Kočevskem Rogu, Teharjih, na Krasu, Škofji Loki pa tudi pod gradom Borl blizu Ptuja. O tem še ni bilo nič pisanega, raziskanega. Ljudje, ki so bili priča temu pokolu, to vedo.

Preseneča me tudi zapis, ko je dr. Peter Urbanc zapisal, da Nemci v Kragujevcu niso pobili 7000 talcev ampak le 2300? Kako je ta prišel do teh podatkov. Zakaj so si »osvoboditelji« dovoljevali takšne pretirane neresnice. Takoj se mi postavlja vprašanje, koliko je bilo žrtev v Kraljevini?

Ob vseh pobijanjih, ki so jih množično izvajali naši partizani, in so se namesto velikodušnih zmagovalcev izkazali kot surovi maščevalci, ostane človek, ki ima dušo in srce, resnično brez besed. Vsekakor gre velika zahvala Tonetu Svetini, ki je prvi pisal o genocidu v svoji knjigi Ukana. O Dachauskih procesih pa raje ne izgubljam besed. Tu me najbolj presenečajo inscenirane obtožbe, ki so jih bili primorani pisati, ker je to od njih zahtevala Komunistična partija, kot se je pač tedaj imenovala Zveza komunistov, ki pa je sedaj k temu dodala še kratko SDP. Tedaj so padli pod streli, bili obsojeni na trpljenje po zaporih, posebno na Golem otoku, celo mnogi borci, revolucionarji, poveljni politiki, kot je

recimo primer zakoncev iz Slovenj Gradca (imen se trenutno ne spomnim). Oba, mož in žena, sta bila obsojena na smrt. In kazen je bila izvršena. Da ne opisujem kalvarije Andreja Bohinca in mnogih drugih.

Noben kenotaf, nobeno opravičevanje mrtvih ne more obuditi k življenju. Še tako velika denarna odškodnina tem ljudem ne more povrniti zaupanja v tedanjo, upam, da ne več tudi sedanjo oblast. Osebnostno menim, da bi bili edinole ti politični kaznjenci, ki so prenašali hujše muke kot Kristus na križu, upravičeni do izrednih pokojnin, ne pa tisti, ki so bili iniciatorji, varno zakriti, insceniranih obtožb in obsodb. Žalostno, da se je lahko to dogajalo na Slovenskem, med nami Slovenci, ki se imamo za najbolj human in kulturnen narod. Škoda le, da se imajo za humaniste največji slovenski krvniki. Franjo Hovnik, Ptuj

Spoštovani,

Obveščam vas, da sem ob branju svojega članka Evropa zdaj ali nikoli več - naši v Strassbourgu, Tribuna št. 8/14, 1990, str. 29, 2. odst., opazil hudo tiskarsko napako, ki mece slabo luč na strokovnost članka in njegovega avtorja.

Prvi stavek omenjenega 2. odst. se v objavljeni verziji glasi: »Najin položaj opazovalca je bil pogojen z dejstvom, da lahko na tekmovanju sodelujemo samo studenti držav podpisnic Evropske konvencije o človekovih pravicah.« Pravilna formulacija pa je naslednja: »Najin položaj opazovalca je bil pogojen z dejstvom, da lahko na tekmovanju sodelujejo samo študenti držav podpisnic Evropske konvencije o človekovih pravicah.«

Kot lahko vidite, je v pravilni obliki glagol »sodelovati« v 3. os. množine, ne pa v 1. os. množine, kar pa je v tem primeru bistvena vsebinska razlika.

Zato vas vljudno prosim, da v naslednji številki Tribune na dovolj vidnem mestu objavite ustrezni popravek.

P.S.

Glede na to, da je bila skupaj s tekstom objavljena reklama za Ženevski klub, bi rad poudaril, da potovanje ni bilo organizirano v okviru omenjenega kluba, ki deluje na Pravni fakulteti.

Z odličnim spoštovanjem:

Mitja Jelenič Novak

NORČEVANJE

Da se »uredništvo« Tribune dela norca iz mene, mu ne bom zameril. Nimam nič proti, če se z menoj poheca. Da pa se dela norca iz braleca, zahteva moj odgovor.

»Marko, enoletni mandat ti je že pred časom potekel, predsedstvo je razpadlo, UK ZSMS pa po sklepu kongresa v Portorožu ne obstaja več. Iz navedenega je razvidno, da ti ne bo treba odstopiti. UREDNIŠTVO.«

Takšen je vaš komentar pod mojim pismom v prejšnji številki. Bralec naj si, prosim, ogleda impresum te iste številke in našel bo stavek: »Tribuna je glasilo UK ZSMS Ljubljana«. Čudim se, kako lahko izhaja časopis, ki nima izdajatelja. Uredniki Tribune dobivajo plačilo iz računovodstva UK ZSMS, ki tudi krije njihove vsakomesečne izgube. Denar pa še v objavljeni državi ne pada z dreves.

»Uredništvo« Tribune je na zadnji seji PUK zaprosilo, naj urednikoma podaljša funkcijo vršilcev dolžnosti še za tri mesece, ob prošnji za dodatno izredno dotacijo Tribuni. Čudno, da ste prosili telo, ki ne obstaja več.

In »moj mandat, ki je že pred časom potekel«. Predsedstvu se je leto izteklo marca, konferenca UK pa je z dopisnim sklepom vsem organom (torej tudi predsedstvu) podaljšala mandat do ustanovitve parlamenta, skupaj z drugimi določili, ki so omogočila legalen prenos pravnega nasledstva na Studentsko Zvezo Slovenije - in ta sklep je omogočil tudi izid te številke Tribune in njeno nadaljnje izhajanje.

Da ne bi napak razumel. Ne gre mi za poudarjanje organizacije, ki je kmalu - nam vsem v veselje - ne bo več. Želel pa bi si bolj objektivna stališča »uredništva« - zaradi slike, ki si jo ustvarja bralec.

Ob vsem besu Tribune proti nekaterim članom zadnjega predsedstva UK se povsem strinjam, da smo člani P UK prav malo naredili. Peljali smo le najnujnejše zadeve, tisti, ki nismo odstopili in tisti, ki so. Ali je bil kriv zelo sproščeni princip delovanja (vsak si je sam izbral področje svojega dela in delal tam, kjer se je počutil sposobnega in koristnega)? nekoliko. Nekoherentnost in nekompetentnost sta značilna za sisteme, kjer je vsakdo odgovoren za vse in nič. Sindrom P UK je bila prevelika nemarnost in malo volje do dela. Tako bi morali storiti ogromno, naredili pa smo bolj malo. Še kar smo začeli, smo ponavadi pustili napol poti.

Da tako ne more ne vem kaj nastati, je očitno; in tudi novi študentski zvezi bi dal v premislek - po začetni vneti učinkovitosti bo obstajal, dokler bodo študentski predstavniki tudi sami študirali, imeli predavanja, izpite, vaje, pogosto finančne težave, predvsem pa svojo mladost - in poleg nje le zelo malo časa...

Marko Gospodarič

Tukaj moram izvzeti Nevo in Alexa, ki sta vztrajno vlagala svojo energijo in prepirano žrtvovala svoj čas. S XIV. blokom bosta lahko pokazala toliko kot morda vsa tri zadnja predsedstva skupaj.

OZNA

UDARNA PEST PARTIJE

Zdenko Zavadlav je ena prvih oseb na Slovenskem, ki so kot neposredne priče, odkrito spregovorile o naši polpreteklosti. Po 40-ih letih hermetično zaprte svetle podobe NOB in socialistične revolucije. Tako hermetično zaprte, da je marsikdo ob Zavadlavovih pripovedih doživel šok.

Bilo je leta 1984. Še ne tako daleč nazaj, pa vendarle, tudi v naslednjih šestih letih je vedno bolj aktivno razkrival temne plati komunistične revolucije na Slovenskem, s čimer je ta dobivala monstrozne oblike slovenske golgote. Sam je v tej boljševistični revoluciji aktivno sodeloval. Je neposredna priča številnih grozljivih dogodkov, ki so se prav neverjetno kulminirali v dneh in mesecih takoj po »osvoboditvi«. Velika morija domobranske vojske ter grozljivo »čiščenje« »sovražnikov nove socialistične oblasti«, od Primorja, preko vse Slovenije, do Prekmurja, v katerem je nova oblast s svojo eksekutivo Ozno in Knojem v vsakem večjem slovenskem kraju odpeljala z domov in nato pobila številne pripadnike tako imenovanega buržoaznega sloja, ponekod celo z družinami vred; vse to je samo potrdilo, da je KPS že od leta 1941 šlo samo za revolucijo in prevzem oblasti. Okupacija je bila samo enkratna priložnost.

Zdenko Zavadlav je že veliko tega povedal. Zaradi tega mu že dalj časa vztrajno, skoraj vsak dan grozijo. Na srečo se je prav sedaj začel trgati plaz pripovedi ljudi, ki so do sedaj molčali.

Zaradi časa in dogodkov, v katere je bil pahnjen, in zaradi kasnejših krivic, ko je po nedolžnem sedel šest let v socialističnih zaporih, ima še posebno pravico do izpovedi.

Pravkar je v tisku njegova knjiga dnevnikov in spominov, ki zajema čas od »osvoboditve« do konca leta 1945. Knjigo bo moč kupiti v začetku junija, izdaja pa jo sedaj že »zloglasna« Leljakova Založba za alternativno teorijo iz Maribora. Že sedaj lahko povemo, da gre za knjigo, ki bo zaradi svoje sproščenosti pričevanj od prve do zadnje strani do sedaj povsem zamolčanih dogodkov vzbudila veliko zanimanja. Spadala bo najtesneje ob bok Črnim bukvam ter zapisom o Teharjih in Kočevskem Rogu...

TRIBUNA: Ob okupaciji Slovenije leta 1941 ste bili mlad fant. Kaj vas je pripeljalo do tega, da ste se že takrat odločili za stran, ki se je takoj za tem razvila v boljševistično mašinerijo, ki jo je na Slovensko prinesla Komunistična partija Slovenije? Verjetno ste imeli takrat na social(istič)no revolucijo drugačne poglede in pričakovanja, kot jih imate danes?

ZAVADLAV: Rojen sem bil v stari kmečki hiši na Goricah nad Šoštanjem 29. maja 1924. leta. Stara mati je vedno trdila, da je bilo to na dan nekega svetnika, kar je tudi meni namenjeno. Pa se je, izgleda, grozno zmotila. Oče Nace je bil kmečki sin iz Štandraža, ubogi pisar pri šoštanjskih trgovcih, emigrant s Primorske, goriški gimnazijec, tigrovec, pa še primorski orjunaš. Mati Flora, Tržačanka, je bila hčerka tržaških trgovcev, pravzaprav nekdanjega

vse tja do Celja. Zvečer smo začeli poslušati radio Moskva, ki se je začel ob deseti uri z internacionalo. Vsi skupaj smo bili vznemirjeni. Poleg »Slovenske mladine« sem začel raznašati še razne druge brošure o svetli bodočnosti v komunizmu, ki jih je imel oče doma vedno več. Takratnega komunističnega organizatorja Slavka Šlandra je partijska celica iz Šoštanja, ki ji je pripadal tudi moj oče, namestila kar v naši hiši, ki je bila malo ven iz naselja. Oče in jaz sva bila strašno navdušena, mati pa ne preveč. Po vsem tistem, kar je Slavko Šlander razlagal, je menila, da nam bo po zmagi boljševistične revolucije šlo slabše, kot nam gre sedaj.

Komunistično sem se vzgajal z VKPb-jem in Diamatom. Sprejet sem bil v Skoj, kjer mi je bilo na aktivih lepo, razen vsakokratne nesrečne kritike in

svojem prejšnjem sozopomiku, ki je postal medtem velika živina v (partijski) policiji.

Tako sem bil notri - v mašineriji, ki ji takrat še zdaleč nisem videl bistva in posledic.

TRIBUNA: Postali ste revolucionar.

ZAVADLAV: Ja, šli smo se revolucijo. Tu smo počeli tudi zelo grde stvari. Smrt je postala moj stalen spremljevalec. Že v začetku vojne, ko smo se z Bojanom Štihom, Kajuhom in Milanom Pogačnikom pogovarjali o sovjetski Sloveniji. Spominjam se, kako se je Milan Pogačnik zatekel v stanovanje mojih staršev v Židovski ulici v Ljubljani, duševno uničen in poln problemov, potem, ko je kot varnostnik pri VOS-u likvidiral Slovence na Večni poti pod Rožnikom.

štandraškega konjskega voznika in hčere kolonov iz Steverjana.

Tako sem zadihal v vsej revščini tam nad še zeleno šoštanjsko dolino, ki je danes na žalost socialistično razvojno uničena. Po osnovni šoli v Šoštanju je sledila zaradi materialnih težav staršev realna gimnazija pri bogatejših starih starših v Ljubljani. Vsak dan peš iz Rožne doline za Bežigrad.

Po materi sem bil veren, oče pa je imel težave s šoštanjskim župnikom. Tako sem po eni strani hodil k maži v Šoštanju in spovedi, na drugi pa sem s kolesom raznašal zaplenjeno »Slovensko mladino«

samokritike, pa še diskusije o trockistih, za katere sem imel občutek, da niti sami ne vedo, za kaj gre. Izgleda, da so na vsak način hoteli imeti trockiste tudi v Sloveniji.

Po okupaciji je moj prijatelj Karel Destovnik odšel v nek poskus prostovoljcev, sam pa sem z materjo po zaprtju očeta pobegnil v Ljubljano, nato po vmitvi očeta iz Srbije v Gorico, od tam pa zaradi sodelovanja v prvotnem Vosu v zapore v Rim. Po kapitulaciji Italije pa sem bil po očetovem prizadevanju izpuščen, nakar sem odšel v partizane. Javil sem se namreč pri

Drugo moje srečanje s smrtjo je bilo, ko sem bil pripadnik mladinske OF v Gorici. Kot starega skojevca me je partijski organizator Tone Velušček zadolžil za likvidacijo dveh »sredincev«: novinarja Toneta Kemperla in publicista dr. Kralja. Bila sta potencialna sovražnika organizacije narodnoosvobodilne borbe. Kralj je bil tedaj v Rimu, Kemperle pa v Gorici. Dobil sem tudi dodeljenega likvidatorja, ki naj bi streljal na Kemperla. Obveščevalno sem organiziral celotni scenarij, ki pa se k sreči ni izvršil. Kemperle je ostal živ, kasneje sva se srečala v goriških zaporih, njega so takoj izpustili, jaz pa sem presedel kar leto in pol.

Potem sem se srečal s smrtjo, ko bi moral iti na partijski tečaj v Čepovan, ki pa se je vršil v Cerknem. Še danes ni razčiščeno, kdo je zakrivil izdajo tega pred enim dnevom tja premeščene tečaja. Nekaj je jasno: v cerkvenem stolpu ni bilo nobenega mitraljeza, ki naj bi streljal na tečajnike. Takrat so postrelili vrsto nedolžnih ljudi. Bojan Štih mi je enkrat povedal, da je zelo nasprotoval ustrelitvi »krivcev«, med katerimi sta bila tudi dva znana duhovnika izven obstoječe sodne organizacije.

Tudi tisti Schif z Vukom in njegovo ženo v Trstu sta še vedno mrtva za mano. Kdo je pobil Vuka? Kdo si je izmislil črno roko na Primorskem? Dejstvo je, da je bil na eni strani krščanski socialist Stanko Vuk, na drugi strani pa organizacija partizanske Ozne na Primorskem in v Trstu z Dušanom Furlanom in Vitkom Hlajem. Pa Vukova zaščita goriške Ozne z vsem iskanjem obveščevalnih resnic in s Schifovo ustelitvijo. Kaj je res? Obstajajo tudi fojbe v Goriških Brdih iz medvojnega časa, v katere so naši pridno metali ljudi. Spominjam se enega, ki so ga naši povsem po nedolžnem vrgli v fojbo, nakar mu je uspelo splezati ven in moral sem ga obiskati v goriški bolnici, kjer sem mu predlagal, naj se izgubi v Furlanijo, ker drugače ga bodo naši spet pobili. Pobijali smo na »osvobojenem ozemlju« v Renčah, tudi ženske, in tudi s krampom smo pokončili človeka blizu Mima... Že omenjenega Dušana Furlana, ki je verjetno kriv za smrt Stanka Vuka v Trstu ter za mnoge druge poboje na Goriškem in v Goriških Brdih, je Bog kaznoval z modemo tehniko na Krvavcu - zaletel se je v drog smučarske vlečnice ter se ubil.

TRIBUNA: Vrhovi revolucije so vas poleti 1944 poslali na Štajersko.

ZAVADLAV: Sredi poletja 1944 sem dobil poziv iz baze 24, kjer je načelovalo poveljstvo Ozne z Mačkom na čelu. To je bilo na Stražnem vrhu nad Črnomljem. Ko sem odhajal, so mi priredili v osvobojenih Renčah na pragu Gorice odhodnico v stilu divjega zapada. Vedevejevci s Carjem na čelu so pripeljali pršute in sod vina v karjolah. Vedevejevci, obveščevalci, domači aktivisti, mladinke, vse skupaj je bilo v Žigonih. Sledilo je pravo žretje, ples, zabava s streljanjem v vinske sode ter nastavljanje ust pod curke vina, metanje in iskanje odprtih ročnih granat med noge plesalcev, kar je počel vedevejec »Srb«. Sledilo je slovo od staršev, ki so prišli iz Gorice, nato pa odhod z nekaj kurirji iz zaščitne čete na Dolenjsko po TV liniji. Med čakanjem na novi raspored sem tam spoznal »puklastega« Miho, ki je prav tako čakal na novo razporeditev. Čakali in popivali smo v edini gostilni v Črnomlju. Za mojo divjezapadno odhodnico so zvedeli še pred mojim prihodom. Napovedana mi je bila razporeditev na Štajersko. Noč me je zatekla na poti iz gostilne v Črnomlju, kjer smo zapravljali zadnje lire in cigarete, proti bazi 24 skupaj s »puklastim« Mihom. Naenkrat vse okoli naju streljanje iz pušk in mitraljezov. Avioni v zraku so že odhajali.

Miha proglasi »napad na osvobojeno ozemlje«, bežimo proti Stražnemu vrhu, nakar Miha skoči na moj hrbet ter me s pištolo prisili, da ga nesem. Šele v prvih hišah pod Stražnim vrhom izvemo, da je osvobojen Beograd.

Čez nekaj dni je sledil odhod na Štajersko. Skupaj na pot so mi obesili še nekega avstrijskega komunističnega funkcionarja, ki je prišel iz Barija. Po naročilu Angležev naj bi ga spravili v Avstrijo v stik z odporiškim gibanjem. Na poti dežuje kot vrug in zaradi stokrat prekletega Avstrijca nisem smel prenočevati niti jesti na TV stanicah. Grozljiv je bil prehod v

čolnu preko narasle Save. Avstrijec toliko da ni izskočil. Sledila je popolna megla nekje na Menini planini. Premočen in ožuljen Avstrijec v novi angleški uniformi in novih čevljih se upre, noče več naprej. Kurirji pa so morali držati svoj tempo, če so hoteli priti pravočasno na dogovorjeno mesto. Znašel sem se v situaciji, ko sem ga moral med preklinjanjem, on nemško, jaz slovensko, pošteno prebutati in obrcati. Nakar me je le razumel in šel naprej. Bil je revež, a kaj sem hotel. Kaj pa hudič leze v partizane! Po večih peripetijah se le znajdem nad Framom, kjer odkrijem v Loki namembno postajo TV 13S s komandirjem Simo.

TRIBUNA: Kako ste doživeli osvoboditev?

ZAVADLAV: Pričakal sem jo 8. maja na framskem Pohorju. Moral sem proti Slovenskim Konjicam, nakar sva s kurirjem na poti naletela na nemškega podoficirja s čudovitim belim lipicancem na povodcu. Hotel se je predati. Konja, ki sem ga tako dolgo zavidal partizanskim oficirjem, končno le dobim. Na Nemca skoraj pozabim ter mu šele na njegovo željo pojasnim, da bo že še koga srečal in se mu predal. S kurirjevo pomočjo splezam na konja in odjedim. Vendar to jahanje le ni bilo tako enostavna stvar. To ugotovim po nekaj urah jahanja po Pohorju. Konja

sem se končno z razbolelo ritjo znebil, ko sem ga podaril sodelavcu, ki je odhajal na Koroško.

Sledilo je organiziranje Ozne v Mariboru. Organizirali smo straženje na pomembnih mestih, predvsem mostovih. Na pošti smo srečali Bolgare, ki so nekaj odvijali. Nagnali smo jih in kmalu bi se morali streljati. Kaj hudiča so jih spustili v Slovenijo! Posod jih je bilo polno z vozovi in konji. Telefonska centrala je k sreči že funkcionirala. Na rafineriji se sprema z nekakšno komando mesta, ki je hotela odvažati bencin. Tega smo nato zasegli za potrebe Ozne in VDV. Na križišču železnice na Tezmem je bila stražna zmeda. Vseposod vlaki in vagoni, v njih pa vse mogoče, od ustašev do italijanskih nemških ujetnikov. Na vagonih celo osebni avtomobili. Izbral sem si Steiner 220, kabriolet, ki so mi ga nato Italijani iztovorili. Na banko pridemo prepozno, v sefu so ostale le ničvredne kriegsmarke, medtem ko so reichsmarke že odnesli ruski oficirji, ki so prišli v mesto z Bolgari že dopoldan.

Oznovci in vedevejevci smo začeli z aretacijami, zapori se začno polniti, splošni džumbus je trajal nekaj dni. Vojaki gor in dol, naši, bratski, bolgarski, Rusi, tudi neki avstrijski partizani. Povsod je pokalo. Vsi pa so nekoga vodili in zapirali.

TRIBUNA: Skozi Maribor se je valila velika množica Hrvatov, najprej od Juge proti Avstriji, nato pa po dravski dolini nazaj skozi Maribor. Mnogi so bili v bližini Maribora tudi pokončani.

ZAVADLAV: Zadnje dni vojne, nato takoj ob prihodu v Maribor pa vse do srede maja sem se kar naprej srečeval z ustaši oziroma Hrvati nasploh, domobranci in civilisti, moškimi, ženskami in otroci. Najprej sem jih tik pred osvoboditvijo videl na »veliki stezi« pred Framom, umikajoče se pred partizani z okupatorjem v Avstrijo. Ob tem pa sem kadil še njihove čudovite cigarete, ker so naši framski pohorski partizani zaplenili nek njihov prehranjevalni transport. Na dan osvoboditve so bili spet skupaj z italijanskimi nemškimi ujetniki ter z vsemi raznolikimi begunci pred partizani v vlakih na železniških tirih mariborskega predkolodvora.

Nato srečujemo Hrvate spet kot vojne ujetnike v ustaških, domobrantskih uniformah in v civilu, pa ženske in otroke, ko so jih gonile s Koroške vračajoče se enote 3. armade, iz dravograjske smeri pa proti Ptuj. Hrvate so Angleži vmili pri Pliberku. Ponoči so se te kolone ustavljale v tezenskih gozdovih, ki so bili prepredeni s protitankovskimi jarki. Nekaj noči se je slišalo streljanje iz lahkega orožja iz tiste smeri. »Pancerjarki« so se počasi polnili z nato zasilno zasutimi trupli Hrvatov. Isto se je dogajalo nato tudi na naslednjem počivališču okoli Šternala (Kidričevega) pri Ptuj v tamkajšnjih gramoznih jamah. Tako so pripovedovali naši oznovci iz Ptuja. Čeprav policaji, smo bili nad takšnim grozljivim ravnanjem naše bratske armade nekam zaprepaščen! Tezenski gozdovi so torej veliko množično grobišče, prav tako okolica Kidričevega.

Nekega dne sem v naših oznovskih zaporih zasledil neke civiliste-Hrvate. Najprej se je govorilo, da so spremljajoči civilisti umikajoče hrvaške vojske. Eden izmed njih, star in ogromne postave, v mahedravi obleki ter s svojim desetletnim sinom je deloval prav usmiljenja vredno. Ne vem, zakaj sta se mi smilila, verjetno pa zaradi izkazovane ljubezni in skrbi očeta za otroka. Pri namestitvi in prehrani sem jima zato hotel pomagati, otroku sem prinesel v zapor nekaj jabolk. Drugače pa nismo mogli o Hrvatih sami nič odločati, ker zadeve nismo poznali, ampak smo lahko le obvestili vojaško Ozno v mestu nastanjene enote 3. armade.

Končno smo dočakali obisk vojaških oznovcev v sodnih zaporih zaradi predaje neslovenskih zapornikov. Med njimi je bila tudi neka tovarišica iz Like. Najprej smo jih seznanili z maloštevilnimi papirji zapornikov, nato pa smo jim pokazali še zapornike. Dogajalo se je na hodniku sodnega zapora. Tudi tisti »moje gorostas z otrokom je bil med njimi. Oznovka iz Like je kar planila na njega in še dva druga: »Jel me poznate?« Gorostas in še enega je postavila ob steno ter začela vanju streljati s pištolo. Pravzaprav je streljala okoli njiju. Gledali smo, kaj se bo zgodilo. Nič drugega se ni zgodilo, le pove nam, da je zapornik gorostas ustaški zdravnik iz taborišča Jasenovac. Ona sama je bila nekaj časa zapornik v taborišču. Nato so jih odpeljali v Zagreb ter tam predali na sojenje.

Še prej, ko sem nato za trenutek ostal na hodniku sam z zaporniki, sem z užitkom pripeljal eno na gobec gorostasu, ker mi je v svojem prepričevalnim jamranjem in z otrokom vzbudil tako usmiljenje. Od mojih spremljevalcev so jih dobili še nekaj. Čeprav so se nato umili, so se jim po obrazu poznale praske, zato nas je tista liška oznovka nadrla, ker bi se jim v Zagrebu to lahko še poznalo, in še, da bi jih lahko znali bolj strokovno mlati.

TRIBUNA: Zapore ste hitro polnili. Poleg mariborskih zaporov sta iz tistih časov znani taborišči Šternal in Hrastovec.

ZAVADLAV: Bolj ko smo šli v svobodo, več zaporov in taborišč smo potrebovali za sodelavce okupatorja ter preostale okupatorje nemške narodnosti. Nikakor nisem razumel: kot partizan pred osvoboditvijo sem imel občutek, da Slovenci v glavnem sodelujejo z nami, naenkrat pa je izgledalo, da jih je bilo kar precej proti in jih sodelovalo z okupatorjem. V Mariboru je Ozna prevzela sodne zapore kot preiskovalne, prav tako pa smo prevzeli policijske zapore v Slovenski ulici, kjer smo morali najprej preganiti neko samozvano partizansko »policijo«, kaznilnica preko Drave pa je ostala pod komando raznih sodišč, prav tako taborišče v Brestemici.

Tudi okrajne Ozne so imele vsaka zase svoj preiskovalni zapor, tako v Slovenski Bistrici, Prevaljah, Ptuj, Lenartu, Radgoni, Ljutomeru, Murški Soboti in Lendavi.

Proti koncu maja pa nam je načelnik povedal, da bomo sprejemali tudi zapornike z Gorenjske in da zato moramo pridobiti še eno taborišče. Puklasti Miha je predlagal Hrastovec v Slovenskih Goricah ter ga nato tudi organiziral. Najprej so bili v Hrastovcu zaporniki obeh spolov iz okolice Kamnika in Domžal, bili pa naj bi sodelavci Nemcev, Kulturbundovci, Parteigenossovci in Volksdeutscherji.

Tiste, ki smo zaprli v Mariboru zaradi »čiščenja« okolice posameznih oblastnih objektov, ali pa so bili privedeni od ljudi in partizanov kot pripadnike Kulturbunda, Parteigenossovcev in Volksdeutscherjev, sploh niso pošiljali v taborišča, ampak so jih potem, ko smo privedli še njihove družine z minimalno prtljago, enostavno pregnali pri Šentlju v Avstrijo, kjer so bile na meji enote Rdeče armade. Pripeljali smo jih na mejo, spustili s kamionov, pokazali mejo, nato pa zapokali v zrak! Kolona je tekla s culami proti meji, Rusi pa so se smejali. Glavno taborišče za mariborsko okrožje pa je bilo v Šternalu (danes Kidričevo) pri Ptuj. Taborišča so zgradili Nemci v gozdovih na Dravskem polju pri naselju Strmišče - Šternal, kjer so začeli graditi tovarno aluminija, ki naj bi bila na najjužnejši točki nemškega Recha ter uporabljala boksit iz samostojne Hrvaške, italijanske Dalmacije in Hortijeve Madžarske. Električno energijo pa naj bi dobivala iz že zgrajene elektrarne v Dravogradu ter gradeče se elektrarne na Mariborskem otoku. Taborišče so Nemci naselili s Štajerci, ki so zaradi rasnih in političnih razlogov dobili belo heimatbundovsko legitimacijo, ker niso bili predvideni za nemške državljane. Taborišče je imelo delovni značaj. Bilo je zgrajeno z nemško pedantnostjo: mrežna ograja, osvetlitev, stražarnice, vhodna vrata, upravni prostori, barake za osebje, jedilnice, kuhinje, skladišča, podzidane barake za taboriščnike s stranišči in umivalnicami, osrednje dvorišče, urejene poti. Bilo je primerno za služenje potreb kar za par tisoč ljudi.

Ob koncu vojne je nemška uprava taborišča razpadla, taboriščniki pa so se razšli na svoje domove. Izgleda, da so taborišče najprej uporabili za »ustaše«, ki so jih Angleži pri Pliberku zavrnili, jugoslovanske enote 3. armade, sestavljene pretežno iz Srbov, pa tudi četnikov, mobiliziranih po osvoboditvi Srbije, pa so jih gnale proti Hrvaški. Mimohod teh kolon je trajal kar par dni. »Ustaši« pa so bili: pravi ustaši, hrvaški domobranci, in pa civilisti, moški, ženske in otroci. V Štemtalu je imela 3. armada spet postanek teh kolon, nakar so sledile masovne likvidacije vojakov in civilistov, tako kot že v tezenskih gozdovih. Metali so jih v tiste jame, kjer se je pod Nemčijo kopal gramoz za gradnjo tovame.

Taborišče Štemtal je upravljala Ozna za Slovenijo skupaj z okrožno Ozno za mariborsko okrožje. Zavarovano je bilo z vojniki štajerske birgade Narodne obrambe - Knoja s štabom v Mariboru. Taborišče smo najprej uporabili za kočevske Nemce, potem ko ni bil več možen direkten izgon v Avstrijo pri Šentilju ter po začasni uporabi barak na Tezmem. Hkrati smo tja zapirali tudi tiste Štajerce nemške narodnosti, ki so sodelovali v nemškem aparatu in so čakali na sodišča ali izgon. Uradno naj bi bil režim enakovreden tistemu v drugih kaznilnicah in preiskovalnih zaporih in prepovedana so bila kakršnakoli maščevalna dejanja. V resnici ni bilo tako, ker se zasliševalci oznovci, ki so prihajali zasliševati v taborišče, še posebej pa stražarji knojevcu niso obnašali, kot jim je bilo ukazano. Pa tudi smrtnost je bila velika. Higijenske razmere so bile vedno slabše zaradi vedno večje gneče moških, žensk in otrok in

seveda zaradi slabe prehranske in druge oskrbe, zlasti zdravstvene. V gozdu za taboriščem so pokopani mnogi umrli v tistih razmerah.

Spomnim se prizorov, ko sem nekoč prišel v taborišče po dva nemška ovaduha. Pogledal sem v kuhinjo in jedilnico. Ravno je bil čas »kosila«. Natlačeni zaporniki so jedli neko vodeno smrdečo brozgo. Iz barak s taboriščniki je neznanško smrdelo, tako da vanje niti nisem stopil. Izgledale so strašno natlačene, ob vhodih pa nekaj žensk in otrok. Vsi skupaj so izgledali zelo preplašeni, ko so me zagledali v oznovski uniformi.

Naenkrat sem zaslišal petje »Hej brigade hitite«. Začudil sem se, kako to, v taborišču? Zagledal sem kolono taboriščnikov, ki je prihajala v peterostopih po poti od barak proti jedilnici. Taboriščniki so peli, zraven pa je šlo nekaj knojevskih stražarjev. Med stražarji je bil zloglasni maščevalni knojevec, ki so mu še mladoletnemu Nemcu zažgali hišo s starši in brati vred. V rokah je imel kol in tepel tiste, ki niso hoteli peti. Šele ko sem prišel blizu, sem slišal, da so peli s popačenim besednjakom: »Hej prigate, hej prigate...« Spremljajoči stražar mi je povedal, da so Kočevjarji. Selitev zanje se je namreč zataknila, ker jih Angleži niso hoteli več sprejemati v svojo zasedbeno cono Avstrije.

Oktober 1945 smo »transportirali« na Hočko Pohorje tudi zapornike iz Štemtala. Njihovi ostanki ležijo na območju kmetije Zgomji Brnik pod domom Planinka. Enemu je v tisti strašni noči uspelo pobegniti. Lansko leto, 45 let kasneje, se je javil uredništvu

Mladine. Živi v Waiblingenu v Nemčiji, piše pa se Karl Cepl.

TRIBUNA: V vsesplošni zmešnjavi tistih prvih »osvobodilnih« dni je prav v Mariboru prihajalo do velikih ekscesov »bratskih osvobodilnih vojska«, predvsem Bolgarov in srbske 3. armade.

ZAVADLAV: Videz Maribora 9. maja 1945 mi bo večno ostal v spominu. Zaznamovan je bil z nepreglednimi kolonami vozov, konjev in vojakov v neznanih uniformah, ki so se vile preko dravskega mostu in celotnega mesta. Bila je bolgarska vojska, še do večeraj fašistična, naenkrat pa kar »osvobodilna«. To pa zaradi nespametnega internacionalizma in dovoljenja naših voditeljev. Kolona se je že od jutra vila s ptujske strani proti dravski dolini. Njeno gibanje je spremljalo nespretno plenjenje po mestnih ustanovah in civilnih hišah in stanovanjih. Naše enote so v mestu komaj preprečevale njihovo plenjenje. K sreči so v par dneh izginili proti Dravogradu in Koroški, kjer, so govorili, da so res nekaj pomagali našim enotam.

Po isti poti so 10. maja zjutraj prišle tudi bratske enote 3. armade. Bolgari so se po nekaj dnevih spet vračali, pot pa so izkoriščali predvsem za polnjenje vozov, kjer je bilo vse od koles in pohištva, tovarniških strojev, telefonskih aparatov, vodovodnih inštalacij, pa do ptic v kletkah. Vendar so jih tako domače partizanske enote kot tudi tiste iz 3. armade vsekakor najbolj mračno obdobje v zgodovini slovenskega naroda.

Ivo Žajdela

ZA RADIO GLAS LJUBLJANE- ODDAJE, KI JIH MORATE POSNETI:

Slovenska redakcija BBC-ja je pripravila kratke tečaje angleškega jezika.

Na sporedu RADIA GLAS LJUBLJANE vsako soboto ob 11.15. (Prva oddaja bo na programu 2. junija.)

Generalni pokrovitelj vseh tečajev je EKSPRES OPTIKA MIRO KRSTIČ, TRŽAŠKA 15.

100,2 MHz FM STEREO

radio GLAS Ljubljane

DENAR

SVETA VLADAR

Nič ni zastoj in tudi DEMOS ne. Kako je bivša oblast dobivala denar za svoje neumnosti, vemo. Kako je denar dobila nova oblast, da je oblast sploh postala, pa žal še ne.

Da so DEMOS množično podprli Slovenci živeči v tujini, se je do sedaj samo šušljalo. Ni bilo greh vzeti. Nasprotno, le hvala bi se spodobilo reči. In kot se je Bavčarjev odbor lani pozabil zahvaliti avstralskim Slovencem za tistih 12.000 dolarjev, se tudi Demos ni uspel kaj prida zahvaliti svojim darovalcem. Koliko so demosovci nabrali osebno, ve samo Bog. Koliko pa so nabrali samo kanadski Slovenci, vemo tudi mi. In sedaj z nami tudi Vi. Seznam posameznih darovalcev je žal predolg, da bi ga priobčili v celoti. Če pa koga zanima, si ga lahko ogleda v našem uredništvu. Vsota seveda ni dokončna, predstavlja le majhen del podarjenega budžeta, s katerim je razpolagal Demos v predvolilnem boju.

V upanju, da bomo kdaj ugledali celoten seznam, vas prav lepo pozdravlja
uredništvo TRIBUNE
ps. Vas in nas pa verjetno zanima tudi to, zakaj se je porabil. Čao!

4. STRAN - APRIL 1990 - SLOVENSKA DRŽAVA

AKCIJA »DEMOS

Nabiralna akcija za finančno podporo d emokratskim strankam na bližnjih volitvah v Sloveniji odlično napreduje.

Kot je razvidno iz priloženih spisov, smo do danes prejeli okoli 32.000.00 dolarjev. Čeki pa še prihajajo.

Zelo je razveseljivo dejstvo, da je ta vsota bila rezultat SPONTANEG odzivademokratskih Slovencev v Kanadi. Ni bilo od nikoder nobenega pritiska, niti beračenja: Ljudje so se sami odzvali našemu skromnemu oglasu na letakih in v S.D. TO JE NARODNA ZVEST!

PRVI seznam, objavljen dne 23. marca, ki pa še ni popoln. Darovalci so imenovani po kronološkem redu prejemkov. Kjer ni drugače naznačeno, so darovalci iz Metro Toronta. Podobno razdelitev med Demos-stranke bomo objavili ob zaključku kampanje.

Dasi je vsota nabranega denarja visoka, nam greni veselje zavest, da je število darovalcev tako nizko. Kje je sedaj tistih 25.000 Slovencev v Torontu, o katerih

vedno govorimo. Ali sta šola in vojaška služba doma popolnoma utopili njih narodni čut? Prav tako nekateri stari politični emigrantje pozabljajo, da so prišli v Kanado iskat pravo demokracijo. Ko jo sedaj doma po 45 letih želijo vzpostaviti, so gluhi za njihove napore. Tukaj bo potrebno še veliko izpraševanja vesti!

Objavljamo imena in zneske dobrotnikov akcije »DEMOS«, ki se še nadaljuje. Vabimo tiste, ki še želijo prispevati, da to storijo čimprej. Končni obračun za celo akcijo bomo dali ob zaključku.

Denar je v varnih rokah.

Vsa čast in zahvala pa vsem tistim, ki so se takoj in tako širokogrudno odzvali povabilu!

Pri vsem tem pa ni prezreti dejstva, da je velika zasluga za ta uspeh tudi to, da so pri organizaciji nabirke sodelovali VSI zavedni demokratični delavci v harmoniji s Slovensko-kanadskim svetom. To nas

navdaja z upanjem, da lahko na tako skupno sodelovanje računamo tudi v bodočnosti. Živela svoboda, demokratska Republika Slovenija!

SKUPNA VSOTA:

Lista 1.	\$ 16,150.92
Lista 2.	8,760.00
P.K.LISTA	4,000.00
HAMILTON	2,980.00

VSEGA: \$ 31,890.92

Mark Kuk, blagajnik
Slov. Kanadski svet

Eventuelne prispevke pošljite na:
Mark Kuk, 18 Northfield Rd.
Scarborough, Ont. M1G 2H4

DAN DOLGIH NOŽEV

Je general Ivan Hočevar sodeloval pri prvem Jovičevem udarcu!? Enote Teritorialne obrambe - armada s pipci?!

Začelo se je. Imperij vrača udarec. Svoje kremplje steguje po orožju Teritorialne obrambe (TO), s tem pa ji želi zadati smrtni udarec. Vse je bilo mirno, dokler se je slovenska politika še udinjala Beogradu. Toda leta 1987 je paranoičen strah pred begom Slovenije mobiliziral generalštab in predsedstvo SFRJ, ki sta s skupno akcijo udarila po TO. Še istega leta se je Vojaška policija JLA preimenovala v Vojaško policijo oboroženih sil, leta 1988 pa se je enako okitil še generalštab. V novem generalštabu oboroženih sil so ostali stari ljudje, starešine JLA, ki so kot za šalo, brez vrednosti zvezne in republiških skupščin, pohrustali TO. Slovensko predsedstvo se je dalo spet enkrat prijateljsko prepričati, da ne bo to v ničemer ogrozilo slovenske avtonomije. Lojze Briški in Janko Kušar, ki sta bila takrat republiški sekretar za ljudsko obrambo in komandant Republiškega štaba za teritorialno obrambo, pa sta v svoji naivnosti le zagrizla v vabo, da bi zaradi centralizacije koncepta SLO in DS lahko postala člana Vojaškega sveta v Zagrebu. V zameno naj bi bil komandant zahodnega bojišča član Komiteja za SLO in DS republike Slovenije. Nato je v začetku leta 1988 udarilo še predsedstvo SFRJ, ki je izdalo ukaz, naj se število pripadnikov TO v državi do konca leta 1990 zmanjša za 13,7 odstotka. Enote pa najlažje zmanjšaš, če jih predhodno razorožiš. In kdo je podpisal razorožitev? V Sloveniji nihče drug kot njihov komandant, generalpodpolkovnik Ivan Hočevar, ki se mu je zdelo za malo, da bi o ukazu iz Beograda obvestil vsaj slovensko predsedstvo in obrambnega ministra Janeza Janšo.

foto: fotodokumentacija Dela

Enote teritorialne obrambe so se začele osamosvajati v nemirnem letu 1968, pred tem pa so bile partizanske formacije v okviru JLA. Iz prejšnjih 110.000 mož je število teritorialcev skokovito naraščalo. Kmalu jih je bilo 250.000, nato leta 1975 760.000, danes pa nosi teritorialno uniformo že nad milijon Jugoslovanov. V povprečju je v enote TO vključenih 5,62 odstotka prebivalcev naše države, v republikah pa se odstotek giblje različno, od 4 do 8, medtem ko bi ga zvezno predsedstvo rado v vsej državi znižalo na 5 odstotkov. Ukaz o zmanjšanju naj Slovenije ne bi prizadel, saj je v enotah TO le okrog 4 odstotke prebivalcev republike, vendar je po Jovičevem govoru mogoče razumeti, da je bila akcija sprožena le proti Sloveniji in sedaj še proti Hrvaški, od koder prihajajo alarmantne vesti Kontraobveščevalne službe (KOS), da si želita obe republiki do konfederacije priti s pomočjo republiških armad. Res je, da je predvsem slovenska TO veliko bolj opremljena kot v ostalih republikah, čeprav naj bi še leta 1984 odvajali le 0,3 odstotka narodnega dohodka, leta 1988 pa naj bi bil delež še manjši (0,23 odstotka).

Na Balkanu puška poje,
na Balkanu se rožlja,
kdo zdaj spet orožje krade,
iz krvi je in mesa!

Družbeni plan »0,4 odstotka za Teritorialno obrambo« ni bil nikoli dosežen, medtem ko gre še pri teh pičlih sredstvih, ki se z vojaškimi uradnim (4,8) in neuradnim (10,2) proračunom sploh ne morejo primerjati, kar tretina za plače uslužbencev v občinskih, pokrajinskih in v republiškem štabu. Tako so leta 1986 v republiškem štabu za TO zbrali 326 starih milijard dinarjev, zaposleni pa so jih »požrli« kar 115. Podobno je bilo leta 1987, ko jih je od zbranih 928, za nakup novega orožja, vzdrževanje starega in vojaške vaje ostalo le 612. Da je naša TO tudi bolj pripravljena in vodena kot v ostalih republikah, je zasluga tudi v tem, da v samih štabih nismo prekomerno zaposlovali, oziroma jih birokratizirali in drobili. Za enako veliko vojaško območje pridejo na enega našega poklicnega teritorialca na jugu dežele kar trije uslužbenci. Tako je v štabu v Banja Luki zaposlenih 36 ljudi, medtem ko jih je v Mariboru 12.

Kdo se boji...

Da pa bi imela armada nadzor nad pretokom orožja, mora iti vsak nakup preko generalštaba. Pri tem pa vojska še dodatno odira občinske štabe, ki so dolžni vso vojaško opremo z orožjem vred kupovati precej dražje v Vojaških servisih. Direkten nakup v vojaških podjetjih - v Sloveniji jih je 84 - je nemogoče, uvoz pa so le pobožne sanje, oziroma te ožigosajo kot izdajalca, če na to sploh pomisliš. Slednje sta to prva in zadnja poskušala narediti leta 1971 takratni

Slovo od orožja

nenavadni prizor je neprijetno presenetil nove poslance, ki so prihajali na prvo zasedanje nove šentjurske skupščine. Na parkirišču pred stavbo so vojaki na vojaške kamione nalagali orožje teritorialne obrambe. Praznjenje občinskega skladišča TO je sprožil telegram z ukazom, ki ga je podpisal generalpodpolkovnik Ivan Hočevar.

Poslanci so v protestu republiškem predsedstvu zapisali: »Zahtevamo, da se ozadje povečja, katerega posledica je ta odtujitev orožja, takoj prouči, to povejle zavrne, orožje pa vrne v naše skladišče.«

Je že kak jugoslovanski general prostovoljno odstopil? Začelimo mu obilo sreč!

republiški komandant Bojan Polak-Stjenka in komisar Albert Jakopič-Kajtimir, po gonjah iz Beograda pa so ta »greh« pripisali kar med ostale Kavčičeve.

Leta 1978 je v različnih oblikah izobraževanja in izpopolnjevanja sodelovalo več kot 50.000 pripadnikov TO, v enote pa so sprejeli nad 6.000 mladincev - prostovoljcev, od tega skoraj polovico deklet. Danes je v teritorialno obrambo republike Slovenije vključenih okrog 73.000 mož, kamor pa ni prišteto številčno stanje enot Civilne zaščite (CZ). Ta je v Sloveniji posebnost, v mirnodobnem času pa je samostojna. Pripadniki dobivajo pozive za vaje tri do štirikrat v petih letih, ker pa se za usposabljanje izdvaja le 9-11 odstotkov sredstev TO, posameznik preživi v tem obdobju le največ 15 dni v centrih za usposabljanje oziroma na terenu (vaje v petih letih: enkrat šest dni, dopolnilno urjenje do dvakrat po dva dni in mobilizacijska vaja). Kljub redkim vajam pa so bile v zadnjih

Vika Potočnik, žena, ki je kot delegatka v zvezni skupščini bila neizprosen boj z mlino na veter alias vojaškimi organi, in na zastavljena vprašanja šele po nekaj mesecih dobivala polovične ali lažne odgovore, če ni že prej obupala, je ob tej odtujitvi orožja TO povedala: »Rešitev vidim le v tem, da obveznikom v TO razdelimo orožne liste. All si ga bodo odnesli domov ali pa bo ostalo v skladiščih, je še drugo vprašanje. Tako bomo edino lahko rešili preostanek orožja, ki je še ostalo v posesti TO, medtem ko za vojaška skladišča velja, da imajo za parlamentarce devet ključavnic.«

sedmih letih do leta 1988 slovenske enote TO trikrat prve in štirikrat druge po usposobljenosti v državi. Cemu torej plan za razformiranje najboljših enot TO v državi? Že na prvi pogled je očitno, da je vzrok politične narave in ne vojaško-taktične, kot se rad izrazi vojaški vrh. Verjetno je prav ta uspešnost prestrašila generale in predsedstvo. Vsi dosedanji večji manevri so bili namreč ocenjeni pozitivno, pa naj je šlo za vojaško vajo »Svoboda 71«, kjer je sodelovalo 40.000 pripadnikov oboroženih sil (med njimi oborožene mladinske čete TO) ali za vajo »Jesen 87«, kjer so na primer v Ribnici in Kočevju zabeležili pri delni mobilizaciji kar 96-97 odstotni odziv prebivalstva. To je bila praktično skrajna meja, kajti za vse druge pripadnike TO so naknadno ugotovili, da so bili v tem času upravičeno odsotni.

Če torej verjamemo poročilom, ki so jih napisali vojaški opazovalci iz generalštaba JLA, ki so do leta 1988 neprekinjeno hvalili koncept organiziranosti in delovanja TO v

Tudi TO ni bila imuna...

Za obrambo suverenosti, revolucije in socialističnega samoupravljanja bo ZKS skupaj z drugimi organiziranimi samoupravnimi socialističnimi silami utrjevala, uveljavljala in razvijala SLO in DS kot enotno množično gibanje... V razvoju TO je ena najpomembnejših nalog članov Zveze komunistov skrb za idejnopolitično izobraževanje njenih pripadnikov, za hitrejšo opremljanje TO s sodobnimi sredstvi za množični oboroženi boj ter za usposabljanje... (Iz resolucije 9. kongresa ZKS)

vseljuskosti oziroma množičnosti, nam je nerazumljiv prvi negativni članek v maju 1988, ko je generalpolkovnik Stevan Mirković (kmalu ga je zamenjal še danes ustoličeni generalpolkovnik Blagoje Adžić), načelnik GS oboroženih sil SFRJ zapisal, da so »dileme premagane in nekatere negativne tendence (paralelizem TO v odnosu na JLA) zaustavljene«. Danes pa se v vojaških revijah pojavljajo ugotovitve, da je samo TO preštevilna, da njena naravna povezanost z JLA razpada, medtem ko gredo v skrajnosti celo tako daleč, da TO označujejo kot »popolnjevalne« enote JLA. To, potem njen tretma pri nabavi orožja, nenehno spreminjanje njenih organizacijskih struktur, nespoštovanje slovenskega jezika kot poveljevalnega v njih (dopisi prihajajo iz Beograda v srbohrvaščini) ter vsaj posreden nadzor nad kadri - predsedstvo SFRJ postavlja republiške komandante, nadzor vojaške policije, nam da jasno vedeti, da vojaki sicer govorijo o nevarnosti nekakšnih republiških armad, v resnici pa imajo Teritorialno obrambo za drugorazredno oboroženo silo. Tako ni čudno, da so letalski enoti slovenske TO vojaki leta 1989 prodali zastarela letala kragulj J-20, ki so bila predvidena za odpad. Čudno je le, da jih je republiški štab kupil. Morda je odločilno vlogo pri tem igralo to,

Še ne zmazek

Na Hrvaškem kroži še drugi dokument, ki ga je podpisal general Nikola Grubišić. V njem vojska od občinskih štabov TO zahteva oceno občinskih volitev, volitev v Sabor, spisek o strankarski pripadnosti rezervistov, pa tudi njihov odnos do Jugoslavije ter koncepta SLO in DS.

da je komandant Republiškega štaba TO letalski oficir, generalpodpolkovnik Ivan Hočevar.

Kukavičje jajce?!

Koga nam je predsedstvo SFRJ poslalo tokrat? Vsekakor človeka, ki ima le še nekaj let do upokojitve, kar pa je v skladu z dosedanjo prakso, ko so postajali poveljniki Teritorialne obrambe aktivni, skorajda že odsluženi slovenski generali. V zadnjih letih so tako počasi zmanjševali bojno moč TO generalpodpolkovniki Edvard Pavčič, Radislav Klajnsček, Miha Petrič, Branko Jerkič in kot vse kaže, danes Ivan Hočevar, ki je za svoje zasluge nedavno dobil najvišje armadno priznanje - nagrado 22. december.

Ivan Hočevar je končal višjo vojaško akademijo in šolo za ljudsko obrambo. Vojaško letalsko akademijo je zaključil kot najboljši v svojem letniku s priznanjem "Titov gojenec". Letel je z različnimi letali in končal inštruktorsko šolo letenja, nato pa opravljal različne naloge po garnizijah, bil komandir oddelka gojencev v letalski vojaški akademiji, učitelj in načelnik letalske katedre, pomočnik načelnika inštituta za znanstveno - raziskovalno delo v vojaškem letalstvu in protizračni obrambi, načelnik in komandant centra visokih šol VL in PZO... Kot sam pravi, je pri vsem tem veliko pozornost namenjal partijskemu delu, v preteklem mandatu pa je bil tudi član CK ZKJ. To in usposobljenost slovenske TO sta pripomogli, da je dobil še omenjeno priznanje. Pri podelitvi je poudaril, da je takšno zavidljivo stanje zasluga cele profesionalne ekipe in vseh pripadnikov teritorialnih enot. Torej še enkrat vprašanje, zakaj nenehno šikaniranje slovenskih teritorialnih enot - vrh je doseglo z ukazom o obvezni oddaji njihovega orožja, ki je last slovenskih davkoplačevalcev, v vojaška skladišča. Razoroževanje, ki močno diši na izpolnitev ene od Jovičevih groženj, skorajda spominja na Rankovićevo akcijo, ko je v letih 1955-

1956 poveljeval zbiranju orožja na Kosovu. Razlika je le v tem, da so takrat udbovci zaradi upiranja albanskega prebivalstva surovo pretepli okrog 30.000 ljudi, danes pa je vse to potekalo mirno, ker so v večini štabov TO, vključno z republiškim, tvorno sodelovali s konfiskacijskimi enotami vojske. V Šentjurju so se sicer poslanci nove skupščine temu uprli, a je bilo že prepozno. Armadi kaj dati, pa pomeni, da ni niti sigurno, da boš to spet videl vsaj v onostranstvu (Zakaj je tako? - odgovor na naslednji strani). In zakaj je to klasična razorožitev oziroma morda celo kraja? Zato, ker še nisem slišal, da bi v Sloveniji prišlo do primera kraje iz skladišč Teritorialne obrambe. Sem pa na žalost slišal za podobne primere, ki so se zgodili v vojaških skladiščih, pri tem pa so sodelovali celo vojaške starešine. Sicer pa je bilo že pred tem ukazom tako ali tako kar tri četrtine vojaške opreme TO spravljene v vseh mogočih vojaških skladiščih. Kot pripadnik enot Teritorialne obrambe v Mariboru sem moral na primer po opremo v vojašnico Slava Klavara.

General brez armade

V začetku novembra 1989 je komisija CK ZKS za SLO in DS organizirala okroglo mizo, na katero je povabila tudi generalpodpolkovnika Ivana Hočevarja, ki pa je celodnevno razpravo popoldne demonstrativno zapustil. Le kaj je tako razjezilo generala?

Ivan Hočevar se je v razpravi oglasil šele popoldne, medtem ko je dopoldne mirno in zbrano spremljal potek dogajanja. Del osnutka programskega dokumenta ZKS o obrambi je označil za nejasnega in nekoherentnega. Razpravljalcem je očital, da ne vedo, kaj je sistem, kaj doktrina, kaj organizacija. Ni se strinjal s predlogi za depolitizacijo oboroženih sil. Po njegovem mnenju bi bil to korak nazaj v 19. stoletje. Dejal je tudi, da lahko o JLA razpravlja le zvezna skupščina, saj bi razprave v posameznih skupščinah razcepile enotno jugoslovansko stališče. Nasprotoval je tudi pravici do ugovora vesti, saj meni, da je to le prelaganje državljske dolžnosti na pleča ostalih obveznikov. Oporekal je trditvi, da vojska vstopa v družbeni prostor le preko svojih vrhov, medtem ko nižji kadri živijo v nekakšnih prostovoljnih getih - v oficirskih blokih, in da z ljudmi iz okolja

praktično nimajo nobenih stikov. Na izjavo prvega poveljnika Teritorialne obrambe Slovenije Rudolfa Hribernika - Svaruna, da se sovražnik skriva v lastni hiši, torej v naših glavah, v šali pa je še dodal, da nas ta trenutek lahko napadajo le Marsovci, general ni reagiral. So ga pa dokončno dvignile besede dr. Antona Grizolda, da se morajo vojaške strukture v celoti podrediti civilnim, oziroma da morajo imeti slednje ustavno-pravni nadzor nad njimi, kar pa samo po sebi ni dovolj za preprečitev vseh kanalov militarizacije. Ivan Hočevar je jezen zapustil razpravo.

Pravijo, da najboljše spoznaš človeka v neposrednem dialogu. General Hočevar se po svetovnih demokratičnih normah ni predstavil v najboljši luči in le vprašanje časa je bilo, kdaj bo do takrat samo verbalne poglede uporabil v dejanjih. Ni nam bilo potrebno predolgo čakati, kajti ukaz z njegovim podpisom že nekaj časa kroži po Sloveniji. Toda največjo ironijo iz Grizoldovih besed je naredil prav naš poveljnik Begulme, ki o prvotnem ukazu ni ničesar sporočil ne predsedstvu ne skupščini ne obrambnemu ministru Janši, temveč je na svojo pest izdal dodaten ukaz. Komu je torej podrejen komandant slovenske Teritorialne obrambe? Videti je, da se je general Hočevar že odločil. Toda ukazi o preimenovanju JLA v oborožene sile, kar naj bi zajelo tudi TO, nimajo nobene ustavno-pravne podlage, saj o njih niso razpravljali, še manj pa jih potrdili, niti v zvezni skupščini niti v republiških skupščinah, prav tako pa ne pri zveznem odboru za SLO in DS.

In na koncu še premisa o paroli: *Več slovenskih oficirjev v JLA! V čem bomo na boljšem?*

Gregor Preac

Rešitev: Vojaki so preveč rdeči, da bi jih imeli čast srečati v nebesih!

Discipliniran je generala?!

Predsedstvo republike Slovenije je sklenilo, naj orožje, ki je še ostalo v skladiščih TO, tam tudi ostane. Generala Hočevarja je pooblastilo za nadaljnje ukrepanje. Toda »prostega« orožja je zdaj ostalo le še toliko, da bi lahko oborožili le častno stražo za predsednika Kučana.

PROTESTNA IZJAVA O POSEBNEM DAVKU ZA JLA

Začasni izvršni odbor Mladinskega sveta Slovenije je na podlagi informacij v javnih medijih obravnaval predlog Zveznega izvršnega sveta, da zvezna skupščina po hitrem postopku sprejme Zakon o posebnem zveznem prometnem davku na izdelke in storitve za finansiranje JLA. S tem naj bi sedanji začasni Zakon podaljšali.

V zvezi s to namero ZIS ostro protestiramo proti takemu načinu zbiranja sredstev za JLA, ker:

- izraža skrajno ciničen odnos do potrošnikov, še posebno mlade populacije;

- pomeni prelivanje dela družbenih sredstev, namenjenih za tako imenovane družbene dejavnosti, ki jih je v veliki meri deležna mladina, v »žakelje« za finansiranje JLA;

- nasprotuje vsakršni pametni logiki zbiranja sredstev za potrebe države;

- je v nasprotju s sodobnimi težnjami po krepitvi civilne družbe in ustrežnejšemu urejanju in finansiranju civilnih potreb družbe in še posebno potreb mladih;

- neposredno zavira razvoj storitvenih dejavnosti.

Zahtevamo, da:

- skupščina Republike Slovenije ne da soglasja za sprejem tega Zakona;

- se zvezna vlada temeljiteje posveti urejanju finansiranja civilnih potreb prebivalstva.

Začasni Izvršni odbor
Mladinskega sveta Slovenije

MLADINSKI SVET SLOVENIJE

Predstavniki mladinskih in drugih združenj smo ugotovili, da v pluralni družbi obstaja potreba po avtonomnem organiziranju mladih in njihovi skupni organizaciji, ki bo ščitila prostor pluralnega in avtonomnega združevanja mladih in njihovih interesov.

Zato smo ustanovili Mladinski svet Slovenije kot našo skupno organizacijo s sedežem v Ljubljani.

NAMEN MLADINSKEGA SVETA

Naše namene je mogoče strniti v tri temeljne prostorske usmeritve:

1. Delovanje znotraj Mladinskega sveta, v katerem bomo spodbujali vzajemno razumevanje, izmenjavo izkušenj in informacij ter pripravljenost za medsebojno sodelovanje mladinskih združenj. Spodbujali in razvijali bomo skupne aktivnosti in izražanje mladinskih združenj ter podpirali ustanavljanje skupnih organizacij.

2. Delovanje nasproti drugim družbenim institucijam

Mladinski svet Slovenije kot institucija v prostoru avtonomnega združevanja mladih bo vztrajala, da jo državni organi in organizacije sprejmejo kot posvetovalno družbeno institucijo, s katero se je nujno posvetovati ob vsakršnem oblikovanju in izvajanju mladinske politike. Da bomo to moč dosegli, morajo sodelujoča združenja usklajevati in tudi ustrezno predstavljati svoje interese. S tem bomo odločilno vplivali na mladinsko politiko in zakonsko urejali mladinsko problematiko. Uveljavili bomo pogoje za integralno izvajanje programov za mladino in njena združenja v skladu s skupnimi interesi članic in mladine nasploh v javnosti in posebej v odnosu do slovenske skupščine in vlade.

3. Delovanje Mladinskega sveta v prostoru avtonomnega združevanja mladih in celotne družbe bo v uveljavljanju vsestranske družbene participacije in vpliva mladih ter njihovih združenj na upravljanje družbe, spodbujanju svobodnega združevanja mladih in razvoju sodelovanja Mladinskega sveta Slovenije in njegovih članic s sorodnimi organizacijami doma in po svetu. Smatramo, da ni potrebno posebej poudarjati, da bomo nasprotovali vsem militarističnim, šovinističnim, diskriminirajočim in totalitarnim tendencam.

STALIŠČE ZAČASNEGA VODSTVA MLADINSKEGA SVETA SLOVENIJE DO OBLIKOVANJA MLADINSKEGA SVETA JUGOSLAVIJE

Ne odklanjamo možnosti institucionalnega povezovanja med legitimnimi predstavniki mladinskih organizacij in mladih v Jugoslaviji. Vendar menimo, da plodno sodelovanje ni možno brez konfederalne strukture skupne institucije in konsenzualnega načina odločanja. Nova skupna institucija ne more nastati na ruševinah ZSMJ! Nastane lahko izključno na podlagi dogovora med nastalimi in nastajajočimi oblikami združevanja mladinskih organizacij na ravni posameznih republik in pokrajin.

L A B O D J I S P E V

COCKTAIL SPRENEVEDANJA

TV SLOVENIJA - ZADNJA TRDNJAVA MEDIJSKEGA KONZERVATIZMA

Podaljšana roka nekdanje oblasti je še danes njen zaveznik. Triintridesetletna tradicija bivše ljubljanske Tv kajpak ne more kar čez noč spakirati svojih ideoloških kovčkov. Pa ne zaradi pregloboke zakoreninjenosti, ampak zaradi tistih, ki so jim pred časom drhteli stolčki za svojega rešitelja, predsednika Kučana, in onih, ki si še vedno ne upajo objaviti ničesar brez njegovega in prenoviteljskega blagoslova.

Tradicija rdečih slinčkov bo kapitulirala takrat, ko bodo steklena vrata na Moša Pijadejevi še zadnjič salutirala partijskim marionetam. Kameleoni pa so včasih tudi koristne živali.

V ISKANJU IZGUBLJENE HRBTENICE

Brez zaupanja v novinarje ni novinarjev, ki bi jim bilo mogoče zaupati. To sumničenje, ki v času neporavnanih računov razjeda gledalstvo, še bolj pa novo oblast, je doživelo vrhunec s famoznim štrajkom, ki so ga novinarji TV Slovenije sicer že teden dni prej napovedali, vendar se je vsa stvar obrnila. In to najbolj v korist TV oligarhije.

»Nikoli še ni bilo toliko ljudi na kakšnem zboru kot takrat. Sploh se ni dalo priti v sejno sobo. Besedo pa so imeli le nekateri...« Kateri?

»Ne vem, ker nisem prišla noter... Ja, očitno novinarji ne, ker smo stali pred vrati, vsaj nekateri,« pravi nekdanja urednica notranje politične redakcije, Ljerka Bizilj, o tistem štrajku zoper kadrovske, organizacijske in programske anarhije v Hiši. Po dogodkih v skupščini, kjer se je prvič zgodilo, da so novinarji z galerije nekemu bučno aplavdirali (Miletu Šetincu), pa je bilo zopet treba reagirati. A vendarle. Sama fasada štrajka je bila videti prelepa, da bi ji povsem verjeli. Organizatorji stavke - Labernik, Bergant in Grah - so le-to lepo izkoristili in četudi je bila vsa stvar navzven videti homogena, jih vsaj nekateri novinarji znotraj Hiše niso podprli. Vedeli so pač, kam vse to pelje.

»Nobene stavke pa ni bilo takrat, ko so novinarje metali ven,« se hudeje Lado Ambrožič, trn v peti urednikov in eden redkih protagonistov objektivnega in neodvisnega

novinarstva, ki je zadnja dva meseca praktično brez konkretnega dela (nazadnje je oblikoval utrip, v katerega je na svojo roko uvrstil Kučana iz časov njegove partijske mladosti).

Da je bil štrajk »medvedja usluga nekaterim«, se strinja tudi Biziljeva, ki meni, da se je bilo nujno upreti načinu, kako se jih napada, kar pa ne pomeni, da se novinarji strinjajo z vsem, kar se znotraj Hiše dogaja. Kakršnokoli paktiranje med uredniki in novinarji negira tudi Tadej Labernik, urednik Tednika in eden štrajkovnih aktivistov: »Slučajno se je zgodilo tako, da je vodstvo pritegnilo. Štrajk je pripravil naš novinarski sindikat, potem pa je vodstvo dalo svojo izjavo zraven naše.«

Po drugih informacijah pa naj bi bil prav Labernik tisti, ki je vse zakuhal. Tihi štrajk je namreč organiziral v času, ko so se nekateri foteljaši nahajali v Koprnu na snemanju. Po njihovi vrnitvi naj bi se na vso moč opravičeval Grah, da stvar pač ni bila tako mišljena. Svojo pripadnost je potem najbolje izkazal v času bučne stavke, ko je dobesedno paktiral z vrhuško. Res zvito, ni kaj. Tednik pa propada. In kdo je trenutno močnejši na Televiziji? Novinarji ali uredniki? »Ne vem. Mislim, da bodo nekateri uredniki vedno močnejši. Pred dvema mesecema smo se pogovarjali, da bi že bil čas, ko bi sposobnost postala merilo, in če Slovenija tega prestopa v to novo kvaliteto ni naredila s temi volitvami, smo potem tam, kjer smo bili ali pa še na slabšem. Tokrat je moj kolega Ambrožič, ki je zame zelo dober novinar, rekel: Oh, saj veš, vsaka oblast potrebuje kameleone in tako bodo kot prej spet isti potegnili kratko,«

razmišlja Biziljeva, ki je svoje nekdanje uredniško mesto želela zapustiti že po treh mesecih, pa so ji tako spretno obljubljali spremembe, da se je šele po letu dni umaknila Nini Komparič.

Kljub sočnim mučkam in nedolžnem sprenevedanju nekaterih konvertitov, je oblast v sodelovanju z mrhovinarji že naredila spisek za odstrel. »Tak spisek lahko napiše vsakdo, tudi jaz. Komentirala ga ne bi. Lahko bi rekla le, da je nekaterim v poseben užitek,« se nasmihava Ljerka Bizilj, ki se tudi nahaja na črni listi: »Saj ni treba iti, ker tako ali tako ne moreš delati, ali pa to v takšnih razmerah počneš zelo težko. Šele sedaj, pri volitvah, sem prišla zraven. Zadnja leta pa sem težko in zelo malo delala. Ne znamo razmejiti, kdo bi kaj naredil. Enkrat te hočejo poslati na tržnico, drugič pa zahtevajo, da narediš komentar!« Lado Ambrožič pravi, da je naivno razmišljanje, da bo opozicija obdržala v rokah medij, ki po mnenju nekdanj uspešnega televizijskega reporterja Rudija Klariča lahko kar 70 % gledalcev spremeni mnenje, za razliko od radija in tiska, ki se s takšno močjo lahko pohvalita le s 40 % oz 20 %: »S tem medijem je možno ljudi prepričati, da neka stvar, ki je elementarno nekvalitetna, postane kvalitetna in obratno.« Ambrožič opozarja, da bi bilo treba zamenjati tisto, ki so bili eksponenti prejšnje politike. Tisti, ki jim je bila vseskozi pomembna stroka, pa naj ostanejo: »Dosti je ljudi, za katere se sploh ne ve, kaj delajo. So tudi takšni, ki niti na eno stran ne morejo napisati, kaj so zadnja leta delali.«

Po Klaričevih besedah bi vodenje TV morali prevzeti neformirani ljudje, četudi amaterji in

diletanti v televizijsko-tehnološkem smislu: »Kajti bolje je, če so v vsebinskem smislu poštene in spodobni razumeti besedo demokracija. In to tisto, ki jo razume svet.«

ZORAN MEDVED - Iskal je žensko, našel Partijo

LJERKA BIZILJ - "Bi zapustili TV Slovenija in odšli v kakšno porajajočo se konkurenčno, kjer bi vam dali proste roke in bi se po svoje ukvarjali s politiko?"
"Če me v tem trenutku vprašate, takoj!"

VSI PREDSEDNIKOVI AGITATORJI

V času pred volilno evforijo je ZKS-SDP na Televizijo poslala prijavnice, da bi ugotovila, kdo je še njihov. Od kakšnih stovdvajsetih komunistov, je zadevo izpolnilo le kakšnih 10 %, ostali so se prelevili. Nekateri pa so tudi čakali, kako se bodo iztekle volitve. Med njimi tudi Zoran Medved, zadnji sekretar OO ZKS na Televiziji. Lidija Hren, Drnovškova znanka, sicer znana po pristnih stikih z ljudmi na položajih, pa se je prav neodločno obračala po vetru. Tako so si mnogi oddahnili po Kučanovi zmagi in to še toliko bolj zaradi odgovornosti, ki jo je TV Slovenija kot Kučanov III. volilni štab sprejela mesec dni pred volitvami. Takrat je Stane Grah, direktor TV programov in glavni urednik, zbral ekipo, ki so jo sestavljali Branko Maksimovič, Lidija Hren, Ljerka Bizilj, deloma Tadej Labernik in Tanja Starič, in je bila vključena predvsem zaradi poznavanja bivše opozicije, saj jo je prva začela spremljati še v času, ko je bila etiketirana kot alternativa. »Projekt Kučan« je uspel, kljub vsemu pa se še danes nekateri niso sprijaznili, da je zmagal Demos. Treba je omeniti še Draga Bulca, nesojenega ministra za turizem, ki je za razliko od Grahovih operativcev v TV štabu deloval v II. širšem volilnem štabu - Delu marketing.

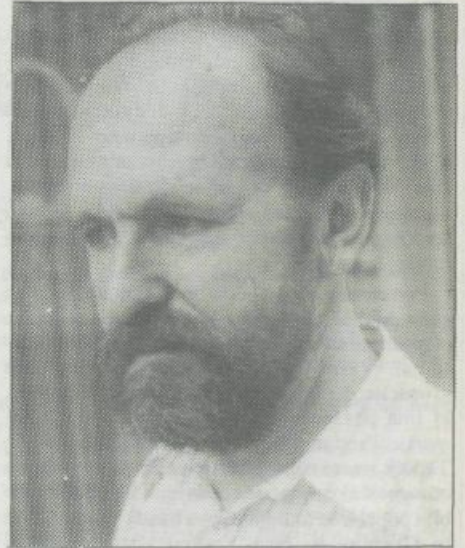
Pri vprašanju o občutkih pri forsiranju »projekta« Tadej Labernik debelo pogleda in: »Ha, ha, za to nič ne vem!« Podobno reagira tudi Ljerka Bizilj, ki za to prvič sliši in prizna: »Čeprav ne verjamem, da bi si kdo v Hiši kaj takega upal storiti, sama tega zanesljivo ne bi izvedela, ker sem preveč glasna, da bi mi kdorkoli takšne stvari zaupal.« Labernik tudi zatrjuje, da je bilo soočenje predsedniških kandidatov vsaj z njegove strani korektno vodeno. Ob očitku, kdaj in s kom je pisal vprašanja za kandidate, pa se presenečeno nasmeje.

LADO AMBROŽIČ - Upornik z razlogom

No, tudi na relaciji TV - Partija so se nekatere stvari precej liberalizirale. Sedaj namreč ni več treba na Tomšičevo nositi kopij prispevkov, ampak zadostuje že posvet Kučana in Ribičiča z Grahom in še kom. Ker je televizija oligarhija ob zadnjem resnem napadu nesporno ugotovila, da tako kompromitirana, kot je, ne more v resen spopad z oblastjo (v direktnem spopadu ji zavoljo raje ne more pomagati niti predsednik niti stranka), hoče na ključna mesta postaviti svoje - nove ljudi, seveda z namenom, da bi obdržala svoja mesta. Po tej reorganizaciji bi se poskrili v senco in čakali, da se vse skupaj obrne.

Lep primer kaotičnega oportunitizma komentira Lado Ambrožič, ki ga v petnajstih letih novinarskega službovanja niso poslali na noben kongres, saj so bila tovrstna poročanja največja

RUDI KLARIČ - Bodoči šef TV Slovenija?

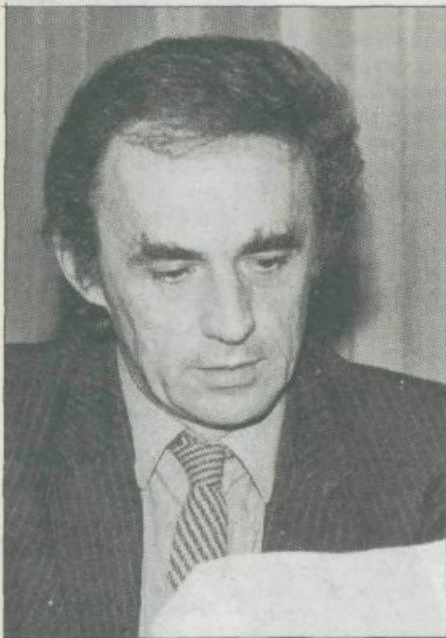
NINA KOMPARIČ - Bivša Marina Pičkon

praktična odlikovanja s strani Partije: »Če se je v oddaji Naš kraj kdaj pojavila cerkev, so jo uredniki s pomočjo montažerjev takoj razrezali. Danes pa isti uradniki forsirajo verske oddaje. Da bi ostali na položaju, bi šli tudi v cerkev.«

Zanimiv primer je tudi Uroš Lipušček, ki je zlezal v rit Demosu. Lipušček, ki naj bi po reorganizaciji postal urednik informativnega programa, nima podpore v redakciji, saj je preveč obseden z ameriškim tipom novinarstva. Kombinacija z Demosom bi ustrezala Grah, ki bi se skrila za njim, dokler se situacija ne obrne. Kasneje bi se zamenjala. Tako bi se nekako spreobrnila celotna podoba, katere namen je ohranjanje pad pozicije.

Pomembno vlogo bodo igrali tudi klani, ki so se že pred časom formirali glede na pokrajinsko pripadnost ali majhne skupine s specifičnimi interesi. Varno je biti znotraj ene ali druge grupacije. Kranjski klan vodi direktor Bajželj, ki ima povsod svoje ljudi in mu nosijo informacije. Prodoren je klan, v katerem Labernik in Terček rineta naprej Peroviča, ta pa naj bi jima omogočil nadaljne vegetiranje na TV. Svoječas je bila popularna tudi Picekova banda z Janežičem in Grahom na čelu. Znotraj vladajo posebni odnosi in zaupa se le določenim ljudem. Mafijski pluralizem je eden od glavnih krivcev, da so na Televizijo prihajali nesposobni ljudje. Drugi krivec je politika (dobre zveze, sorodstveni odnosi). Le kot primer, Zoran Medved je postal urednik kulturne redakcije šele po direktivi z vrha, po kateri so šefi prepričali člane delavskega sveta, ki so ga poprej zavrnil, da on to mora biti.

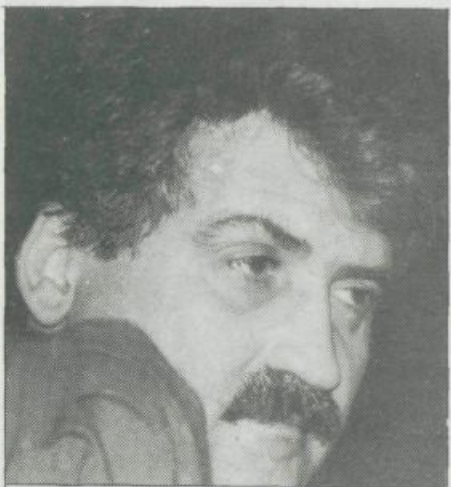
DRAGO PEČKO - Eden redkih urednikov s hrbtenico

Tik pred zaključkom redakcije smo izvedeli, da je gospod Pečko zbolel. Želimo mu čimprejšnje okrevanje.

uredništvo TRIBUNE

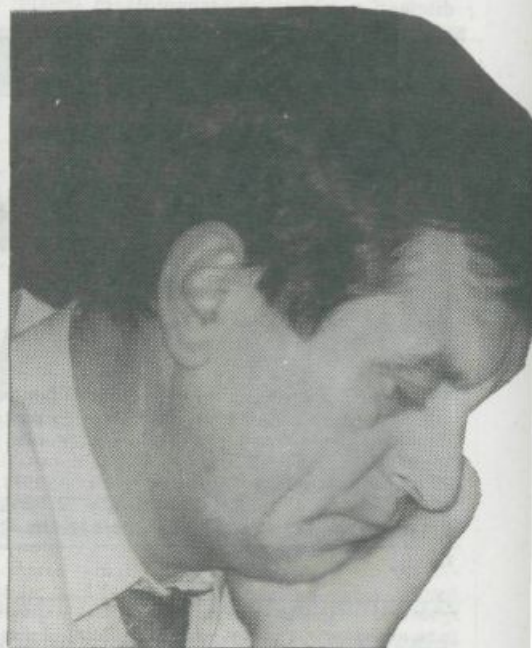

TADEJ LABERNIK - Resnica mu je ljuba, ne pa tudi giljotina

BRANKO MAKSIMOVIČ - Se še spominjaš tistega Večera, draga?

»V posameznih delih Televizije je še pred časom vznikla potreba, da je že skrajni čas, da se odlepimo od takoimenovane suženjske vloge ideologiji - tej skorajda že zdrizasti pragmatični odprtosti na dnevno resnico. Ni uspelo. In to predvsem iz strahu za delovna mesta, položaj, ki ga je nekdo imel. Po drugi plati pa zaradi preproste nemoči razvijati tiste prvine dela in poslanstva takšne Hiše, ki ji preprosto pravimo stroka. Neznanje je bilo tisto in zaradi tega se je bilo lažje zateči političnim implikacijam, ki so bile osrednje vodilo odločanja in programskega urejanja te Hiše. Razmere dandanes niso bistveno drugačne, morebiti še celo slabše, ker

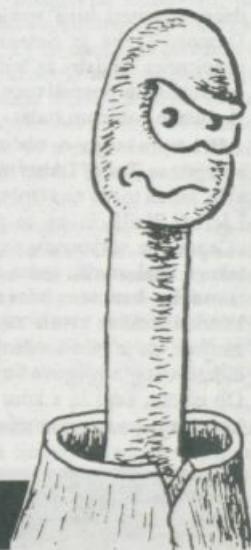

STANE GRAH - Prej Janžičeva marioneta, zdaj prodan samodržec

je tu še ena usodnejša zagozda, ki je prej ni bilo čutiti, je pa ekonomske narave,« razmišlja Drago Pečko, urednik dokumentarnega programa, in poudarja, da so zahvaljujoč neki politični logiki na odločilna mesta prihajali ljudje, ki poprej niti po naključju niso imeli ničesar s stroko: »V tistem mandatu se je potem dogajalo vse mogoče, najmanj pa tisto, kar smo vsaj nekateri pričakovali - da bo ta Hiša nekoč konstituirala jedro, iz katerega naj bi se v obratnem smislu kadrirali ljudje, ki pridobijo dovolj relevantno znanje za odločanje tudi v drugi sferi, ne le televizijski. Proces pa je potekal ravno obratno.«

foto: Milan Mrčun

Tomí Droz

LET NAD KAMELEONSKIM GNEZDOM

Televizija in Partija sta se najbolj zblížali v času svinčnega postliberalizma v sedemdesetih letih, od takrat pa do danes se je poslano ljubimkanje, po zaslugi bolj ali manj glasnih heretikov, sprevrglo v posvetovalni petting. Če bi naštevati vse sadove njunega razmerja, bi iz te številke Tribune nastal informativno katarzni bilten TV. Zato se tokrat omejimo le na eno prigodo iz leta 1983.

V tem času so Televizijsko vrhuško predstavljali Ferdo Lužar, generalni direktor, Jože Smole, predsednik skupščine RTV, Jože Meden, direktor temeljne organizacije in Darko Marin, sekretar OO ZK TV Ljubljana. Problem je nastal z zadnjo, 12. epizodo »Zgodovine Slovencev v filmskih freskah«, ki jo je zrežiral, posnel, napisal scenarije, snemalne knjige in končna besedila - Rudi Klarič, pri vsebinski zasnovi in zbiranju zgodovinskega gradiva pa so mu pomagali strokovni sodelavci. Klarič je v tem času že zaprosil za razrešitev delovnega razmerja, ker kot pravi: »Nisem mogel spreminiti razmer, ki sem jih občutil kot slabe, ustvarjalno destimulativne, v ekonomskem in moralnem smislu pa družbeno škodljive.« Tako je doberšen del serije zaključil v odpovednem roku.

V sporni epizodi je šlo, kot pravi Drago Pečko, za razčlenitev tedaj že razpoznavnih devijacij našega sistema: »Kar je zadevalo najinega dogovora, bi ta epizoda že bila predvajana, če se ne bi v celotno usodo vpletle osebe z veliko politično močjo v Hiši. Janez Vipotnik je sklical skupino ocenjevalcev... ne, mene ni bilo zraven..., in z nepopustljivo logiko vztrajal, da se dokončno zaklene v arhiv. Ogled epizode je organizirala OO ZK in ne poprej in ne poslej ni bilo toliko ljudi na takšnem ogledu.«

Zakaj takšno zanimanje? Klarič je namreč v sklepnem besedilu te epizode razčlenjeval povojno obdobje, pri čemer je opisoval tiste zgodovinske okoliščine, ki se niso ravno ujemale s šolskimi učbeniki. Izbral je nekatere primere napačnih odločitev in

slabih ravnanj »tvorcev socializma« in jih označil kot osrednjo zaviralno silo v svobodnem intelektualnem in gmotnem razvoju družbe.

Klarič se dobro spominja, kaj mu je nekoč svetoval Janez Vipotnik: »Ni važno, kaj je res, pomembno je, kaj je dobro za nas. Več, to je vse res, zgodovinarji so pregledali, da ni nobene napake v tem tvojem razmišljanju... Ampak ti preprosto ne smeš tako razmišljati!«

Drago Pečko je takrat na partijskem sestanku kot urednik DFR prevzel vso odgovornost, ki jo je imel v zvezi s serijo.

»Dogovor s Klaričem je bil, da mi je v vsebinskem kontekstu celotne serije sama epizoda nesporna. Zame je bilo vprašanje izrazito scenaristično-profesionalne narave. Za tisti čas je bila namreč dikcija, ki jo je uporabljal avtor, mogoče nespretno uporabljena s tisto eksaktno neposrednostjo,« razčlenjuje Pečko in v zvezi z bunkerjem zatrjuje, da je ta nesrečna 12. epizoda edina stvar kar zadeva dokumentarni program, ki ni bila objavljena: »Imela je status nedotakljivosti, bila je v policijski dokumentaciji in ni si je smel ogledati vsakdo. Svoječas sem jo tudi sam iskal, ker sem jo želel uvrstiti v program, a sem v naši dokumentaciji dobil podatek, da te oddaje ni. Čez tri tedne pa se je trak pojavil. Kje in kako se je izgubil, ne vem.« 12. epizode serije »Zgodovino Slovencev v filmskih freskah« bi po Pečkovem mnenju danes lahko mirno objavili in to z ustreznimi predznačitvijo. »Zdaj gre zgolj za moralno avtorske kriterije, ki pri tem nastopajo. Glede na to, kaj je TV storila z Rudijem Klaričem, smo na zelo občutljivem področju dogovarjanja. Vprašanje objave te epizode je sedaj neke vrste nepogojni dogovor z avtorjem.«

Bojan Krajnc

MAGNETOGRAM S SESTANKA OO ZK TV (1983)

Po uvodni informaciji o zapletih v zvezi z 12. epizodo »Zgodovine Slovencev v filmskih freskah«, se je razvila živahna razprava. V njej so bila izrečena tudi naslednja stališča:

Darko Marin: V tej oddaji je Rudi Klarič šel v odkrit obračun z ZKJ. Njegovo navajanje prepada med partijo in ljudstvom, megle, nejasne prihodnosti, ni samo zgodovinsko netočno, temveč tudi sovražno podtikanje. Zaradi tega je potrebno oddajo odločno zavrniti in se obenem vprašati o odgovornosti vseh, ki so sodelovali pri njenem oblikovanju. V DFR naj podrobneje raziščejo, kako je prišlo do oblikovanja take oddaje, predvsem z namenom, da se takim in podobnim izkušnjam v prihodnje izognemo.

Boris Bergant: Čeprav smo se z odločitvijo, da 12. epizode ne uvrstimo v program, izognili hudi programski napaki, nas oblikovanje te oddaje opozarja na možnosti zlorabe ustvarjalne svobode. Epizoda, kakršno smo videli, je plod zavestne odločitve avtorja, zato naj povrne stroške, ki so nastali z izdelavo tega pamfleta. Glede na ravnanje Rudija Klariča je potrebno temeljito proučiti odnos z njim kot svobodnim ustvarjalcem.

Luka Škobert: 12. epizoda Zgodovine Slovencev v filmskih freskah je v popolnem neskladju z veljavno programsko politiko. Da je bilo mogoče oblikovati tako oddajo, ponazarja veliko ustvarjalno svobodo na TV, ki pa je bila v tem primeru zlorabljena. Avtor se je v omenjeni oddaji povsem razšel s temeljnimi izhodišči programskega delovanja RTV Ljubljana, zato je razumljivo, da na taki osnovi z njim ni mogoče več sodelovati.

Aleks Štakul: V oddaji so tudi teze, ki odkrito pozivajo k zrušitvi obstoječega družbenopolitičnega sistema. To je izničevanje napredne usmeritve ZKJ in vseh

prizadevanj jugoslovanske družbe. V svojem delu je imel Klarič izjemen položaj, o vsem, kar je pripravljal, se je pogovarjal mimo ustaljenih postopkov. Poleg tega, da je potrebno ugotoviti njegovo materialno odgovornost, moramo vztrajati, da televizija Ljubljana v prihodnje z njim ne sodeluje v nobeni obliki. Naša stališča moramo posredovati tudi drugim ustanovam, Viba filmu, Kulturni skupnosti.

Marja Cerkovnik: Ves čas smo o Rudiju Klariču govorili kot dobrem snemalcu toda slabem piscu. To oceno potrjuje tudi 12. epizoda.

Jure Pengov: Ko Klarič dvomi o sposobnostih vodilnih ljudi, ima deloma prav, vsaj ko gre za razmere v naši hiši. Ko bi bili vodilni delavci odločnejši, bi te oddaje ne bilo. Zavzemam se, da veljajo enaka pravila za vse delavce, kakor tudi za polno odgovornost. Klarič mora poravnati gmotno škodo, ki je nastala z izdelavo takega pamfleta, v prihodnje pa mu je treba preprečiti kakršnokoli sodelovanje na Televiziji.

Tugo Klasnic: S Klaričem smo zmecraj ravnali »v rokavicah«, čeprav so bile z njim nenehne težave. Kar zadeva 12. epizodo Zgodovine Slovencev, je v njej veliko neresnic in tendencioznosti. Posebej je značilno, da skoraj ne omenja NOB.

Janez Kranjc: V ozadju tako oblikovane epizode Zgodovine Slovencev sta kadrovska politika in organizacija dela na TV. Klarič je predvsem izkoristil organizacijske slabosti in projekt nenehno širil. Zaskrbljujoče je tudi, da je o njegovem izdelku v naši hiši slišati tudi pozitivne ocene.

Marjan Lah: Po gledanju 12. epizode se strinjam, da je Klarič dober kameran. Mislim pa, da besedila za to oddajo ni napisal sam. To besedilo je podobno raznim »kavarniškim razmišljanjem«. Vztrajati je tudi potrebno

glede materialne odgovornosti Klariča za stroške, ki so nastali v zvezi z 12. epizodo.

Drago Pečko: Za prvih 10 epizod je Klarič oddajal besedila še pred montažo, za 12. epizodo smo se dogovorili, naj bo ponazoritev dosežkov Slovenije po 2. svetovni vojni. Izdelek je seveda v popolnem nasprotju z dogovorjenim konceptom. Kot urednik prevzemam vso odgovornost, ki jo imam v zvezi s to serijo.

Darko Marin: Vse to mora biti za nas izkušnja, da se kaj podobnega ne ponovi. Z našimi stališči moramo seznaniti vodstvo RTV kakor tudi ustanove zunaj naše hiše - predvsem Kulturno skupnost, Viba-film in Društvo novinarjev.

Stine Vardjan: Vse to nas opozarja, da moramo biti budnejši in da sproti opozarjamo na morebitne napake.

Dorica Makuc: Rudi Klarič nam je bil poslan v redakcijo iz najvišjega vodstva Televizije. V redakciji smo vedeli, da nima dovolj znanja in izkušenj, da bi mogel obdelati tudi zahtevne družbenopolitične teme. Prav to bilo, če ugotovimo, kdo je pravzaprav sprejel odločitev o seriji »Zgodovina Slovencev v filmskih freskah«.

V razpravi se je oblikovalo naslednje stališče članov OO ZK PIP TV:

1. 12. epizoda »Zgodovine Slovencev v filmskih freskah« je sektaški pamflet, ki je v popolnem nasprotju s programsko politiko RTV Ljubljana.

2. Programskemu vodstvu televizije, člani osnovne organizacije ZK PIP predlagajo, naj prekine vsakršno sodelovanje z Rudijem Klaričem ter mu prepove vstop v hišo. Zavzemamo se, da TV v prihodnje ne objavi nobenega izdelka, katerega avtor je Rudi Klarič.

3. O stališčih bomo seznanili tudi Viba-film, Kulturno skupnost Slovenije ter Društvo novinarjev Slovenije.

Takšne ali podobne podle zvičajnosti se dogajajo širom sveta vsak dan, tudi sedaj, ne glede na geografsko ali politično razporeditev sveta, ne glede na razvitost ali nerazvitost posamezne države sveta.

Dogajajo se tako v najbolj demokratičnih deželah kot v najbolj totalitarnih državah sveta. Ni izjem; ne v Afriki, ne v Evropi, ne v Aziji, ne v Južni, Srednji in Severni Ameriki.

Nasprotnike sistema je najbolje onemogočiti na ta način, da se jih enostavno umakne, ugrabi in nato do dosege zaželenega cilja muči in hira na policijski postajah, raznoraznih skrivnih deportacijskih taboriščih in vojaških barakah. Cel svet brez izjeme sodeluje pri tem dejanju zla. To je vladna varnostna strategija, ki ima za posledico ohranitev obstoječega stanja znotraj posamezne države, kjer se ta prefinjeni teror izvaja. Stanje, ki odraža zatiranje, ubijanje, grožnje, zapiranje in onemogočanje posameznikov, ki razmišljajo drugače kot vodilna politična struktura ljudi na oblasti.

To stanje vsesvetovnega bolnega duha želi spremeniti ali vsaj poskuša spreminjati organizacija, ki je nastala pred skoraj tridesetimi leti.

Pisalo se je leto 1961; po svetu so množično zapirali politične nasprotnike, v NDR so zapirali španske sindikaliste, v Južni Afriki so kruto ravnali z zaprtimi, v ZDA so preganjali borce za državljanske pravice, v Sovjetski Zvezi so se odvijali montirani politični procesi. Drugod po svetu so zapirali, mučili, ubijali ljudi, ker njihova mnenja niso bila sprejemljiva za "ljudstvo" na oblasti.

In tega letaje v mesecu maju izšel v OBSERVERJU in LE MONDU članek z naslovom Pozabljeni zaporniki, ki ga je napisal Peter Benson. Vsebinska članka je za takratni čas odražala zahtevo po akciji za osvoboditev ljudi, imenovanih zaporniki vesti, zaprtih zaradi svojih verskih in političnih prepričanj. Po preteku enega meseca od objave članka so se za pomoč tem ljudem ponudili ljudje različnih kompetenc z vseh koncev sveta. Posledica vsega skupaj pa je bila, da je bilo konec leta 1961 ustanovljeno mednarod-

LJUBITE SE, MILJONI

♥
ALI

AMNESTY INTERNATIONAL

Se vam je že zgodilo, da so vas na silo odpeljali pozno ponoči neznano kam? Ste bili morda deležni groženj; ali so vas pretepli in mučili v kakem policijskem ali drugem neznanem vozilu? So vam grozili z usmrtitvijo, posilstvom, prisilnim psihiatričnim zdravljenjem? So vaši družinski člani doživeli čudno nesrečo v še bolj čudnih okoliščinah? So šikanirali vaše sosede in poznane, ste bili zaslišani z goro nesmiselnih vprašanj ZAKAJ, na katere je nemogoče logično odgovoriti z ZATO? In to vse zaradi tega, ker NJIM niste povšeči, ker ste nonkonformist.

no gibanje Amnesty International, ki je danes, po dobrih tridesetih letih delovanja, preraslo v dinamično organizacijo, ki šteje že čez 700.000 članov, združenih v 3985 skupin razprostranjenih po 62 državah sveta.

Primarna naloga te organizacije je zaščita človekovih pravic v vseh primerih, ne glede na ideologijo vlade ali njenih žrtev. Organizacija deluje po principu človekovih pravic, ki jih je v Združenih narodih in telesih sprejela vsa mednarodna skupnost. Amnesty International in njeni člani se z neizčrpnim idealizmom in svojim delovanjem prizadevajo za takojšno in brez-pogojno izpustitev zapornikov vesti; ljudi ki so zaprti, priptri ali kakorkoli drugače fizično omejeni zaradi svojih političnih, verskih ali drugih prepričanj (etičnega porekla, spola, barve kože ali jezika), v kolikor niso uporabljali ali zagovarjali nasilja. Nadalje se bori za pošteno in takojšnje sojenje, ki ustreza vsem mednarodnim standardom poštenega sojenja, vsem političnim zapornikom ter nasprotuje pripiranju ljudi brez sojenja v razumnem času. Nasprotuje tudi mučenju in drugim oblikam krutega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja zapornikov ter smrtni kazni, ne glede na to, ali so zaporniki uporabljali ali zagovarjali nasilje ali ne.

Jugoslavija ni izjema v kršenju človekovih pravic, tako da v preteklosti ni bilo mogoče ustanoviti Amnesty International zaradi danes vsem nam znanih dejstev. Prav ta dejstva so prispevala k temu, da pa se je končno, skoraj po treh desetletjih po ustanovitvi svetovnega gibanja Amnesty International na ozemlju socialistične družbe le formirala skupina Amnesty International, ki se bori proti kršitvam človekovih pravic in seveda proti vsem tistim, ki človeku storijo krivico.

Kaj to svetovno gibanje pomeni v Evropi, kaj pravzaprav dela Amnesty International danes v slovenskem prostoru in kateri so njeni glavni cilji delovanja; vse to in še več je povedala za Tribuno idejna voditeljica jugoslovanske skupine Amnesty International, šarmantna gimnazijka SUZANA DEWA.

1.

TRIBUNA: Kakšna je osebna izkaznica jugoslovanske skupine Amnesty International?

D E W A: Uradni začetek Amnesty na naših tleh sega nazaj na dan človekovih pravic, 10.12. 1988, čeprav so bili žal neuspešni poskusi v tej smeri že na Hrvaškem. Naša prva naloga je bila podreti medijsko blokado in čimbolj jasno predstaviti Amnesty širši javnosti. S tem namenom smo lani izdali prvi slovenski prevod letnega poročila Amnestyja za leto 1988 in priredili Teden Amnestyja z različnimi prireditvami v korist preganjanih otrok po svetu. Zdajšnja izdaja zbornika ZAROTA UPANJA in časopisa AMNESTY INTERNATIONAL je nadaljevanje medijske kampanje. Seveda smo med tem časom pošiljali apele in se ukvarjali tudi s povsem organizacijskimi zadevami, od zbiranja finančnih sredstev do širjenja članstva. Trenutno nas je zdaj 150 članov. Povezani smo z mednarodnim sekretarijatom Amnestyja v Londonu, ki nam pošilja relevantne podatke o kršitvah človekovih pravic po svetu, mi pa Londonu prav tako poročamo o našem delovanju.

2.

TRIBUNA: Ste še vedno pod patronatom OK ZSMS - Liberalne stranke Kranj?

D E W A: Nikoli nismo bili pod patronatom liberalcev. To je zmotno prepričanje. Liberalci pravzaprav vedno bolj ugotavljajo, da smo jih izkoristili, kjer smo jih le mogli. Z ZSMS smo se povezali takrat, ko je bila ta še mladinska organizacija, ki je dajala zaledje vsem novim družbenim gibanjem. In Amnesty International tedaj ni mogla delovati in še vedno ne more delovati kot pravna oseba, niti nima svojega

žiro računa, ne more prijavljati svojih prireditev, zato nekoga rabi. Naše skupine še vedno ustrezni organi niso registrirali, ker ni v našem interesu zavzemanje za SLO in DS, manj trapastega zakona, ki bi drugače urejal to področje, pa še vedno ni. Moram reči, da ZSMS ni imela nikoli vpogleda v naše delovanje, verjetno niti enega našega članka v časopisu ni prebrala. Vedo, da smo Amnesty International in je čisto v redu, če nam podpišejo kakšno pogodbo.

3.

TRIBUNA: Kako se bodo v nastajajočem, nanovo definiranim političnem prostoru Evrope stvari okoli človekovih pravic urejale nadalje; in kako vidi samo sebe Amnesty International v tem prostoru?

D E W A: Ja, je problem. Namesto da bi bila Amnesty International v deželah nekdanjega real-socializma oziroma v Vzhodni Evropi, kamor tudi nas štejejo, velik medijski dogodek, spektakel, boom, so ljudje zdaj prepričani, da je z vsem starim pometeno in da bo zdaj vse krasno, da pri njih ne bo več političnih zapornikov. Zato niso preveč zainteresirani za tako obliko delovanja in niti ni toliko aktualna. Na Zahodu je situacija popolnoma drugačna. Morda so zaradi svojega kompleksa kolonializma bolj karitativno, misijonarsko nastrojeni. Vedno so se pripravljali boriti za nekoga, ki ga tepejo v Gani, na Vzhodu pa na takšno aktivnost ni pripravljen skoraj nihče. Podpirati že, z besedami, da bi se aktivno vključili, to pa ne. Ta problem, kolikor sem uspela ugotoviti na mednarodnih srečanjih, je najbolj izrazit v tem delu sveta. Skupine, ki naj bi v Vzhodni Evropi začele odpirati področje Amnestyja, se že na začetku srečujejo s tem, da morda ne bodo uspeli, ravno zaradi tega, ker za domačo javnost tujina ni aktualna. Računamo na to, da se bo z ustalitvijo političnega prostora zavest ljudi pri nas razširila in da ne bomo gledali samo nase.

Na Poljskem imajo zelo lep način prepričevanja ljudi, in sicer, da bi lahko zdaj, ko so drugi toliko let in desetletij delali zanje in jim pomagali doseči to stopnjo svobode, še sami kaj storili za druge. Pri nas bo Amnesty aktualna še vsaj toliko časa, dokler bo aktualno Kosovo. Toliko smo v prednosti pred tistimi, ki nimajo več političnih zapornikov!

4.

TRIBUNA: Ali se vaša skupina lahko aktivno ukvarja s problemi kršitev človekovih pravic znotraj Jugoslavije?

D E W A: Pri obravnavanju Jugoslavije smo dosti omejeni. Pravilo organizacije je namreč, da se skupina ne sme ukvarjati s primeri v lastni državi, deloma zaradi varnosti samih članov, deloma pa zaradi objektivnosti. Pri nas se lahko ukvarjamo zgolj z globalnimi

vprašnji. Če Jugoslavija recimo ne podpiše kakšne mednarodne konvencije, lahko pritismo na oblast, naj jo podpišejo. In ko jo že podpišejo, naj jo potem tudi upoštevajo v Ustavi in Zakonih. Zahtevamo tudi ukinitve smrtnih kazni. Kolikor hitro pa pride do konkretnega primera, ponavadi gre za politični primer, kjer se nujno srečata dve politični grupaciji, ideologiji, se pojavi prav tisti večni strah Amnestyja, da ne bo dosti objektivni. Svojim članom ne prepušča izbire, da bi sami odločali, katera stran ima prav.

5.

TRIBUNA: Zdaj si govorila o problemih na nivoju Jugoslavije. Kakšni pa so problemi delovanja vaše Skupine Amnesty International znotraj Slovenije.

D E W A: Moram reči, da je bila Slovenija precej odrinjena, verjetno zato, ker je bil raziskovalni oddelek Amnestyja preveč obremenjen z jugom in se ni uspel podrobno ukvarjati s problemi v Sloveniji. To se je precej lepo izkazalo ob primeru nekega zapornika, ki ga sicer nebi imenovala in je zdaj že izpuščen. Ta

človek je po vseh kriterijih ustrezal statusu zapornika vesti, pa ga je Amnesty enostavno prezrla oziroma ga ni našla, ker se je takrat ubadala s Kosovom. Tudi v Sloveniji se do nedavnega ni govorilo o tem, kdo je zaprt. Kolike političnih zapornikov je bilo v naših zaporih, sploh ne bo moč ugotoviti, ker so počasi že vse izpustili. Obstajajo pa oporečniki - Jehove priče so primeri ki jih Amnesty obravnava v Sloveniji, kaj drugega pa že ne več. Problem četverice so prikazali samo skozi aspekt nepoštenega sojenja in kot tak je tudi šel v poročilo o Jugoslaviji.

6.

TRIBUNA: Človekove pravice kršijo povsod. In videti je, da smo docela sprijaznjeni s tem. Ali vi, v Amnesty International verjamete v nesebično ljubezen do bližnjega?

D E W A: Verjeti v resnično ljubezen do bližnjega je ena stvar, to uresničevati je pa druga. Amnesty International je izrazito pragmatična in pri svojem delovanju nikdar ne zavzema pridigarških stališč etike in morale. Zakoni so dovolj jasni, ljubezen je povsem postranska zadeva. Seveda pa je vsem članom verjetno skupno vsaj sočutje in razumevanje.

7.

TRIBUNA : Beseda je vaše najučinkovitejše sredstvo vplivanja. Vendar, do kdaj bo pisanje pisem, peticij in apelov, pošiljanje nujnih telegramov in telefaksov na naslove vseh svetovnih eminent, ki skrivajo kršitve človekovih pravic v svoji državi, res edino ustrezno sredstvo za dosego spremembe. Za dosego vašega končnega cilja delovanja - da tako telo in duša slehernega človeka na Zemlji postane svobodna, ne glede na različno družbenopolitično profiliranost posameznika.

D E W A : To pisanje apelov je le eno od sredstev. Je sicer najmočnejše, ker pač zajema največ članstva, oziroma vsak član to lahko počne.

So tudi druge oblike pritiska. Amnesty International je že toliko etabilirana in ugledna organizacija, da si lahko privoščijo pošiljanje misij na opazovanje sojenj, na pogovore z vladami, pa tudi svoje misije na vrhu, katera je bila pred nedavnim na obisku pri jugoslovanski vladi v Beogradu. Obstajajo torej tudi diplomatske metode pritiska, ki niso obvezujoče, so pa mogoče bolj učinkovite. Pisanje pisem je nujna metoda, ker je edino dostopna vsem 700.000 članom. Konec koncev vsak želi dati svoj prispevek. Večini ljudi se pisanje pisem zdi banalno, če ne že otročje, vsekakor pa neučinkovito. Vendar pa temu ni tako. Ne gre namreč le za eno pismo. In če se 10.000 članov odzove na en primer - kaj to pomeni v različnih državah. V kakšni zakotni državi, kjer kršenje človekovih pravic skrivajo in so prepričani, da zanje res nihče ne ve, lahko poplava pisem povzroči pri njih pravi šok. Kaj to pomeni v državi, kot je recimo naša, ki se sedaj bori, da bi bila mednarodno priznana in ugledna, pri tem pa je mnenje Amnestyja

precejšnega pomena?

Kaj to pomeni v demokratičnih družbah kot je zdaj aktualen primer Avstrije, kjer je domača javnost sama ogorčena nad tem, da se kaj takega sploh dogaja tudi pri njih; kakšen pritisk ona lahko izvede na vlado je spet en aspekt, koliko je lahko tudi beseda Amnestyja močna.

8.

TRIBUNA : V uvodniku novega mesečnika AMNESTY INTERNATIONAL ste zapisali, da želite z njim postati prvi slovenski mesečnik za vprašanja, ki posegajo izključno na področje človekovih pravic, njenih kršitev in njihovega varovanja. Kaj to pomeni?

D E W A : Časopisa v Sloveniji, ki bi izhajala na področju človekovih pravic posebej ni in ga

bolje znali osvetliti področje človekovih pravic.

Možno bo pisati vse - od revizije kazenskega zakona v Jugoslaviji, do tega, kako Jugoslavija podpisuje mednarodne konvencije in kako jih potem uresničuje. Predvsem računamo na pravne strokovnjake, ker je dejstvo, da zakoni ljudem niso kaj preveč poznani; niti splošna deklaracija, ki je najbolj preprost akt o človekovih pravicah. Ljudje vedo, da se deklaracije o človekovih pravicah podpisujejo, ne vedo pa, kaj to dejansko pomeni. Prav zato naj bi pravni strokovnjaki skozi časopis vso zadevo bolje razložili. Večji del časopisa pa bo verjetno ostal namenjen Amnesty International in njenim kampanjam. Vse je odvisno od odziva ljudi, ki bi bili pripravljeni aktivno sodelovati pri njegovem bodočem soustvarjanju!

Koliko časa pa bo časopis za človekove pravice aktualen pri nas, je seveda vprašanje časa in razmer.

9.

TRIBUNA : Ali s tem časopisom nameravate vplivati na slovensko javno mnenje?

D E W A : Prav gotovo. Zraven pa tudi širiti obzorje glede človekovih pravic. Zdaj živimo v nekem prepričanju, da se nam nič ne more zgoditi; karkoli se nam bo zgodilo - svet bo za to izvedel. To pa je že ena od tistih metod delovanja Amnestyja. Glavno je, da svet izvz, potem je že vse lažje. Mislim, da večina ljudi še vedno ne ve, kakšne pravice ima, niti ni prebrala nobenega dokumenta o tem. Zdaj so pač na oblasti ljudje, ki so bili preganjani in zaprti in so ljudje zdaj prepričani, da sami tega ne bodo storili drugim. Na Hrvaškem je stvar še toliko hujša, kjer je dr. Tuđman konec koncev primer Amnesty International. Obsodili so ga zaradi sovražne propagande, ker je dajal tujim novinarjem intervjuje. Zaradi neustrezne zdravstvene oskrbe je v zaporu doživel tri srčne infarkte; šele zatem so se sodne oblasti zganile.

10.

TRIBUNA : Sočasno s časopisom ste izdali tudi kompilacijski zbornik z naslovom ZAROTA UPANJA. Kakšno branje ponuja ZAROTA UPANJA potencialnemu kupcu - bralcu?

D E W A : Izdali smo novo publikacijo v slovenskem jeziku, ki je sestavljena iz petih najuspešnejših publikacij Amnesty International. Opremljena s številnimi fotografijami, je knjiga razdeljena na pet delov: v prvem delu z naslovom Hrepeneč po svobodi je predstavljena zgodovina organizacije s številnimi primeri zapornikov, katerih življenja so poskušali uničiti samopašni voditelji vseh družbenih sistemov in državnih ureditev; drugi del knjige je zbornik argumentov proti smrtni kazni, tretji del prinaša podoba napadov na

delo Amnestyja s strani lokalnih oblastnikov, ambasadorjev, režimskega tiska; v četrtem delu je prikazano stanje na tem področju v Jugoslaviji z opisom konkretnih primerov in obrazov in v petem zadnjem delu je podano poročilo organizacije za leto 1989.

11.

TRIBUNA : Kako gleda Amnesty International na institut o smrtni kazni?

DEWA : Stališče Amnestyja je uperjeno proti smrtni kazni. To je tudi ena od treh točk njenega delovanja. Vendar se vsi člani ne strinjajo s tem! V Sloveniji smrtno kazni ni več. Tudi v osnutku nove slovenske Ustave, je ta kazen dokončno odpisana. Vendar se pojavljajo ugovori, da je smrtna kazen povsem ustrezno povračilo morilcu. V Sloveniji je nekako prisotno prepričanje, da javnost nasprotuje smrtni kazni, kar je posledica močne kampanje tako z Zlobčevim Zbornikom o Smrtni kazni, kot tudi sama abolicija smrtno kazni; ni pa povsem jasno, koliko so bile raziskave slovenskega javnega mnenja sploh izpeljane v to smer. Kaj bi bilo s smrtno kaznijo na referendumu, je precej vprašljivo. Najmočnejši argument zoper smrtno kazen je možnost njene zlorabe. Večina smrtno kazni je verjetno uperjena proti morilcem, pa če že samo en procent smrtnih obsodb prizadane nedolžne, je to zadosten razlog za njeno ukinitve. Dokler je smrtna kazen uzakonjena, obstaja možnost njene zlorabe v politične namene.

12.

TRIBUNA : Kaj pa prisilna psihiatrična zdravljenja?

DEWA : To je eno novejših poglavij Amnestyja, ki je najbolj aktualno v Sovjetski Zvezi. Tudi v Jugoslaviji sem že spoznala nekoga ki je bil primer Amnestyja in je bil zaprt, na prisilnem zdravljenju v psihiatrični bolnišnici. To vprašanje je zdaj vedno bolj aktualno. Dok-

ler se o kršenju človekovih pravic ni dosti govorilo, so ljudi enostavno ubijali, zapirali, zdaj, ko svet za to prehitro izve, se poslužujejo drugih metod; ali jih pošljejo na prisilno delo ali pa v psihiatrično bolnišnico. To so pač nove oblike prikrivanja. Vprašanje je tudi, kakšne

"Preziram vaše prepričanje, vendar sem pripravljen umreti za vašo pravico do njegovega izražanja."

Voltaire

oblike prikrivanja bodo iznašle nove oblasti na Vzhodu, oziroma kako bodo pometale s svojimi nasprotniki. Na Poljskem so komunisti zelo sumljivo izginili, nobenega ni več. Nihče ni več komunist.

13.

TRIBUNA : Ali mi lahko izdaš tri velike želje jugoslovanske skupine Amnesty International, ki jih nameravate uresničiti v bližnji prihodnosti?

DEWA : Najprej se imamo namen blazno razširiti. Poleg kranjske, je zdaj skupina tudi v Ljubljani. Poleg tega pa računamo še na Zagreb, Rijeko in Sarajevo. Ko bodo v Amnesty vključene tri jugoslovanske republike, je že možno ustanoviti Sekcijo. Seveda je neprikriva želja ustanovitelja Amnestyja v Jugoslaviji, to je nas, da Sekcija ostane v Sloveniji, čeprav je to precej vprašljiva zadeva, glede na to, da je sedež Sekcije vedno v prestolnici. Vsaj v začetku, pa bo koordinativno telo med tremi republikami delovalo v Sloveniji. In če v Srbiji pač ne bo Amnestyja, tudi Sekcije tam ne bo moglo biti. Vsekakor pa bomo delovali v tej smeri, da sekcija ostane v Ljubljani.

14.

TRIBUNA : Zakaj si tako močno želite, da sedež Sekcije ostane v Sloveniji?

DEWA : Stvari na tem področju so v Sloveniji najbolj zrele, poleg tega pa smo prvi prebijali led. In nam se zdi vztrajanje pri tej zahtevi povsem logično.

15.

TRIBUNA : In druga skrita želja, je ali je ni ?

DEWA : Druga skrita želja je, da bi se časopis obdržal in razširil tudi z drugimi prispevki. S tem namenom pa moramo vzpostaviti močen sekretariat, v katerem bomo razdelili zadolžitve. Eni bodo pač vodili kampanje, drugi se bodo ukvarjali z marketingom, tretji s časopisom...

Je pa še tretja, ena večjih želja, s katero bi radi prodrli, in sicer, vstop v projekt izobraževanja, ki ga že delno vodi Marko Hren s svojo skupino. Predmet miru in nenasilja ali kakor bi ga pač imenovali, bi radi razširili še s človekovimi pravicami, glede na to, da imamo enkratne možnosti, da za naslednjih pet let dobimo sredstva iz Norveške študentske zveze, ki je pripravljena financirati tovrstne izobraževalne projekte v tretjem svetu in Vzhodni Evropi. Če v šolstvo ne bodo vključevali samo krščanskega etosa in krščanske morale, ampak tudi človekove pravice, bo to eden naših resnejših projektov.

16.

TRIBUNA : Koliko časa misliš, da bo Amnesty International - kot taka organizacija potrebna svetu, ter s tem tudi Sloveniji in Jugoslaviji?

DEWA : Vse do tedaj, dokler bodo obstajali zaporniki vesti, nepoštena sojenja, mučenja, smrtna kazen...

KLEMEN ZORMAN
foto: Tomi Drož

Parlamentarne bučke se v vsej lepoti diletantstva z besed prenašajo na dejanja in obratno. Na Top lestvici verbalnih kiksov je precejšnja gneča, prvo mesto pa trenutno drži mladenič, ki se je zoperstavil, da bi po glasovanju lučke pregledali tehniki. Bilo je pač nekaj glasov preveč, ker so tisti, ki se jim nj. svetlost ni prižgala, veselo torpedirali po gumbih. Gregor Golobič je šel gor, rekel in ostal ... v liberalni stranki: »Jaz ne bom vezal se na ta predlog, ki bi dovolil intervenirati tako kot ste si vi glede teh petih kontrolorjev in bi protestiral proti takšni policijski metodi v tej skupščini. Naslovil vprašanje na predsedujočega, kaj bi

storil, vem da nekje lučke ne gorijo, s tistim pri katerem bi lučka gorela, ali bi realiziral tiste vzklike, ki so se včeraj v podobnem primeru pojavljali oziroma kakšne ukrepe bi podvzel, da je to ne novum. Skratka, kakšno življenje si lahko predstavljamo, če bodo poslanci podvrženi tovrstnemu nadzorovanju, ne glede na to da seveda, da bo jasno, seveda odločno obsojma, če kdorkoli si dovoli to, kar si je prej dovolil namerno, če bi prišlo do tega, da jih je pritisnil res kdo, ki ni v Zboru združenega dela namerno, ne pa iz nevednosti ali kakorkoli drugače. Bi pa res naslovil to vprašanje, kakšne bi bile posledice, če bi pri kom ta lučka svetila.«

STANE KOS

STALINISTIČNA REVOLUCIJA NA SLOVENSKEM 1941–1945

14. DEL

Po vrnitvi v taborišče je dal Rupnik vojakom, pa tudi civilistom in duhovnikom, ki so se medtem tam nabrali, na izbiro, ali hočejo marširati z Italijani naproti zaveznikom ali pa kreniti v slovenske gore in zaveznike tam počakati. Velika večina je bila za skupni marš z Italijani. Iz taborišča je ponoči skrivaj odšlo okrog 200 legionarjev pa tudi nekaj civilistov.

Po odhodu italijanske vojske in slovenskih protikomunističnih oddelkov so začeli 10. septembra zjutraj Novo mesto zasedati partizani. V vasi Potok je poveljnik italijanskega udarnega bataljona kap. Di Pomba Rupniku povedal, da partizani zahtevajo »vse italijansko orožje in predajo slovenskih legionarjev kot osnovni pogoj za nemoteno kretanje...«⁹⁸ italijanske vojske čez slovensko ozemlje.

Protikomunisti so se nato enodušno odločili, da se od Italijanov odtrgajo. To so storili pri Jurki vasi. Odšli so proti Gorjancem. Na Zajčjem vrhu so počivali. Ponoči je spet odšlo na domove okrog 200 fantov.

Ostalih 1200 mož in fantov je prišlo v Maršečo vas na nemško-italijanski meji (11. sept.). Šlandrova brigada jim je poslala po nekem kmetu ultimad za predajo. Drugi dan opoldne se je začel partizanski napad pri Zameškem, naselju na levem bregu krke, dobre 4 km od Šentjerneja. Bitka je trajala do pol 6. popoldne. Legionarji so pognali partizane v beg in jim zaplenili orožje, vozila in italijanski tank.

Malo prej je Šlandrova brigada napadla Kostanjevico, kamor so se umaknile vaške straže iz Šentruperta, Mokronoga in z Rakovnika. Napad so odbili nemški graničarji ob pomoči vaških stražarjev.

13. septembra je nemška obmejna posadka pri Zameškem sprejela novomeške stražarje kot goste in jim obljubila pomoč. Ta vojaška enota si je po tej bitki nadela ime Slovensko domobranstvo⁹⁹

EPILOG

KOČEVSKI PROCES IN PARTIZANSKE LIKVIDACIJE NASPROTNIKOV

Vrhovni plenum OF je sklenil (21. sept.), naj se za glavne organizatorje bele in plave garde

pripravi javni sodni proces, ki naj »domači in tuji javnosti prikaže vso globino in širino izdajstva bele in plave garde«¹. Proces naj vodi izredno vojaško sodišče, ki ga je postavil glavni štab 8. oktobra (in ne IOOF, kot bi bilo pričakovati): dr. Anton Kržišnik, dr. Teodor Tominšek, komandant brigade Polag, komandant bataljona Cetinski, partizan Don (Puc); javni tožilec Jernej Stante; branilci dr. Branko premrou, Boris Kocijančič in dr. Martin Briški².

26 duhovnikov in bogoslovcev so v kočevskih zaporih zaslíševali in poniževali: stradali so jih, niso jim dovolili na stranišče, prisilili so jih, da so spali na tleh. Lačnim in nespočitim so prinesli v podpis izjavo (23. sept.), v kateri so ti izrazili obžalovanje nad svojim ravnanjem. Kasneje so podpisniki povedali, da so jih k podpisu po posameznih celicah prisilili. Iz Kočevja so jih odpeljali v stiški samostan. Pridružili so jim nekatere duhovnike, ki so jih zajeli po drugih krajih in ki so tudi morali podpisati omenjeno izjavo³.

Kočevski proces, ki ga je partija pripravila kot propagando za zunanji svet, je bila prava farsa. Vršil se je od 9. do 11. oktobra v kinodvorani v Kočevju, ki je bila povsem rdeče zavešana. Zvezane obtožence so pripeljali skozi nahujskano drhal pred to partijsko »sodišče«, potem ko so jim pred vhomom strgali z vojaških čepic narodne kokarde. Partizani in tovarišice v dvorani so sprejeli obtožence s kričanjem in psokami. Potisnili so jih v drugo klop. Za njimi je bila vrsta oboroženih partizanov. Fotografji so veliko slikali.

Obtoženim so dodelili »branilce«. Partijski tožilec je obtožence obdolžil narodnega izdajstva, vodstva bele in plave garde, ovađuštva in morilstva. Obtožnica jim je očitala najpodlejša dejanja. »Očitali so jim vse mogoče zločine in si izmišljali neznana imena ter navajali vse neznane priče«⁴.

Obtožbe in zagovori so se glasili:

- Marjan Strniša, aktiv. jug. orožniški poročnik: obtožen kot glavni sodelavec maj. Novaka.

- Stanko Not, aktiv. jug. mornariški poročnik intendant. S pričami je dokazal, da v Grčaricah sploh ni streljal.

- Mladen Milanović, bivši orožniški podnarednik, Srb.

- Anton Šinkar, kaplan v Mirni peči: obtožen, da je organiziral belo gardo v Mirni peči in bil pri »zloglasnem Štajerskem bataljonu«, pa da je »klal partizane v imenu Kristusovem«, v papeževem imenu pa organiziral belo gardo. Šinkar je zahteval pet prič, ki so bile tedaj v zaporu, pa so mu to zahtevo zavrnili.

- France Malovrh, kaplan v Moravčah, od koder so ga Nemci ob zasedbi pregnali: obtožen sodelovanja z vodilnimi belogardisti, informativna služba, kuratstva pri četnikih, vabljenja aktivistov OF v belo gardo. Odgovoril je, da je delal za svobodo Slovencev.

- Jakob Mavec, kaplan v Toplicah pri Novem mestu: očitali so mu »organizacijo hujskaške pobožnosti prvih petih sobot«. Mirno je dokazal, da pobožnost prvih sobot ni hujskaštvo.

- Rudolf Marinčič, uradnik: obtožen, da je v Grčaricah trikrat ustrelil na partizane in da je bil italijanski ovaduh. Ta očitke je ovrgel, češ da se je moral pred Italijani dva meseca skrivati.

- Ivan Lisac, trgovski pomočnik. Dokazal je, da ni nikogar ubil in nikomur nič žalega storil, pomagal pa v boju proti komunizmu, ker je kot trboveljski rudar vedel, kje je trpinovo mesto.

- Ljubomir Konečni, zasebni uradnik: obtožen, da je izdal sorodnika Lovrenca Kuharja-Prežihovega Voranca.

- Marijan Končan, uradnik iz Ljubljane: obtožen, da je na motociklu peljal s Turjaka v Ljubljano Casarja. Odgovoril je, da bi moralo sodišče po isti logiki pobiti vse šoferje, posebno ljubljanske, ki so vozili »izdajalce« in tujce.

- Drago Tomažič, zasebni uradnik, rezervni poročnik: obtožen, da je bil v Štajerskem bataljonu, zbežal od partizanov, in vrste drugih zločinov. Povedal je, da je med komunisti spoznal, koliko gorja je narodu povzročila OF, in da je šel zato med protikomuniste.

- Vladimir Kien iz Ljubljane. Izjavil je, da je bil pri četnikih na Primorskem v organizaciji, ki je že leta dolgo delala za okupirane Primorce.

- Jože Štepec, delavec iz Gorenje vasi pri Mirni. Ker je bil prisilno mobiliziran, je od partizanov dezertiral.

- France Marn, krojaški pomočnik iz št. Jošta pri Novem mestu. Bil je prisilno mobiliziran, zato je od partizanov ušel.

- Franc Mihelič, delavec iz Ljubljane. Kot dijak-delavec se je dobro branil.

- Gabrijel Capuder, abiturient iz Ljubljane. Povedal je, da protistalinistični odpor ni bil bratomoren. - Viktor Habič, šofer iz Bizovika. Branil se je zelo moško.

- Gabrijel Jesenovec, zobotehnik z Vrhnike. Bil je komunist ali njihov simpatizer, ki ga je partija poslala vohunit v plavo gardo. Med

obtožence so ga brez dvoma potisnili zato, da bi naredili vtis, kako je proces dramatičen.

- Marijan Jerman, pripadnik vojaške protikomunistične enote. Zagovarjal se je zelo moško.

- Marijan Bačnik, pripravnik na železnici. Tudi ta se je zagovarjal značajno.

Čprav so bili obtoženci v zaporih večkrat zaslišani, so obtožnico slišali sedaj prvič. Tu so tudi šele prvič videli svoje »zagovornike«.

9. oktobra so zaslišali pet prič, 10. oktobra še 15 drugih. Prebrali so »izjave sedemindvajsetih belih in plavih ujetnikov, triindvajset drugih prič in mnogo zaplenjenih listin, ki so potrjevale krivdo obtožencev«⁵, piše režimski poročevalec.

Nastop prič je bil za obtožence bolj olajševalen kot obtežilen. Za Šinkarja so priče odgovarjale: »To smo slišali od drugih, videli pa nismo«⁶. Glavna priča proti Šinkarju, neki kmet iz Št. Jerneja, je na predsednikovo vprašanje, če obtoženca pozna, pokazal najprej

V sklepnem govoru je Stante skušal dokazati, da OF ne dela samo v prid KPS, ampak v korist vsega slovenskega naroda. Da si je dal za govor korajže, si je naročil žganje in ga vpricho vseh v dvorani spil.

»Zagovorniki« so ugotovili, a jim je odmerjeno le malo časa. Občinstvu so se opravičevali, »da zagovarjajo ljudi, ki drugače mislijo kakor oni sami«⁷. Obtožencev dejansko niso branili. Zagovor je bil le »komedija ... samo zaradi videza«⁸.

»Sodniki« so se odpravili na posvet 11. oktobra ob 4. uri zjutraj. »Vse obtožence so stražarji zvezali z jermeni in po odhodu sodnikov pustili množico, da se je usula okrog njih... Sedem ur je trajalo zmerjanje, očitjanje, vpitje nad obtoženci... komunisti in komunistke, priče in radovedna drhal, ki so jo za to priliko nalašč sklicali...«⁹ Obtoženci so zvezani sedeli mimo, pri »duhovnikih si lahko opazil, da celo molijo za svoje morilce«¹⁰.

Ob 11. uri se je vrnil »sodni zbor«. Sodbo je izreke predsednik »sodišča«. Za krive so bili

Obsojene so justificirali v Mozlju pri Kočevju (19. okt. pod noč). Večino ostalih zapornikov je partija likvidirala na hitro. »Če je izredno vojaško sodišče delalo brez sodnijske obravnave je 'redno' vojaško sodišče delalo brez usmiljenja. Sestavljala sta ga le dva člana, in sicer naznan politikomisar in zloglasni brigadni komandant Pirkovič iz Št. Jerneja, znan pod imenom 'Čort'«¹².

Komaj so se likvidatorji vrtili, so poklicali »sodniki« iz celic na hodnik novo skupino jetnikov. Ti so sprva mislili, da jih peljejo spet k zališevanju. A zvezali so jim roke na hrbtu. »Pirkovič pa je prebral sodbo: 'Vi ste izdajalci in zaslužite smrt!'«¹³. S tovarnjakom so jih odpeljali v Mozelj in tam postrelili. »To se je ponavljalo od 12. oktobra od 8 zvečer do 13. oktobra do tretje ure zjutraj. Sodnijski zapori so se praznili od ure do ure, avtomobil je vozil skupine po dvajset, ki se niso več vrnili, dokler niso odpeljali 114 žrtev«¹⁴.

Konec septembra je bilo v Kočevju zaprtih 758 mož in fantov. Te sta dva kočevska odvetnika zaslliševala z vso naglico, ker so se partizani bali bližajoče se nemške ofenzive. In to hitro zasliševanje naj bi bil sodni proces?! Ponoči so jih odvažali zvezane na morišče v Mozelj.

Brž po zavzetju Ribnice so partizani strpali v tamkajšnje zapore vse vidnejše protikomuniste iz trga in okolice, kot tudi nekatere begunce s Turjaka in iz Velikih Lašč. Ko so se Nemci bližali Delnicam, so partizani jetnike, ki so bili še v Kočevju, odgnali zvezane in peč v ribniške zapore¹⁵. Tu so bile razmere neznosne. Vseh jetnikov je bilo okrog 350. Med njimi je bil tudi begunjski župnik Turk, ki je ostalim dajal pogum, jim maševal in jih obhajal.

štiri druge. Priče so govorile tudi v prid Mavcu. Priče proti Kienu se niso ujemale niti v eni trditvi.

Med procesom je prišel v dvorano tudi partizanski generallajtnant Jaka Avšič. Z improviziranim govorom je ustvarjal vtis, da hoče kot bivši podpolk. kraljeve jugoslovanske vojske opravičevati svoje partizanstvo. Napadel je Mihajloviča in branil revolucijo.

spoznani vsi obtoženci razen Jesenovca, ker so pripadali protipartizanskim političnim in vojaškim formacijam. nato je naštel »zločine« vsakega posameznika. Razen štirih (Mavec, Gačnik, Jerman, Not), ki so bili obsojeni na prisilno delo, je bilo ostalih 16 obsojenih na smrt.

Partija je poskrbela, da so za proces zvedeli tudi v inozemstvu¹¹.

1 Metod Mikuž, Pregled zgodovine NOB v Sloveniji, knj. 3, Ljubljana 1973, 17.

2 Gl. prav tam, 138.

3 Gl. Franček Saje, Belogardizem, 2. izd., Ljubljana 1952, 606. - Citiram: Saje, Bigr. - Objektivni prikaz tega objavlja Meddobje, Buenos Aires 1979, 76-80 (Janez Gram, Ob petintrideseti obletnici kočevske izjave duhovnikov in bogoslovcev).

4 Črne bukve o delu komunistične Osvobodilne fronte proti slovenskemu narodu, Ljubljana 1944, 111. - Citiram: čb.

5 Saje, Bigr, 609.

6 Čb, 112.

7 Prav tam, 114.

8 Prav tam.

9 Prav tam, 115.

10 Prav tam.

11 Slovensko protikomunistično vodstvo je decembra 1943 po jugoslovanskem poslaništvu v Vatikanu protestiralo pri londonski vladi »proti temu, da je londonska radijska postaja odobraval umor 17 jugoslovanskih četnikov v Kočevju in da je te idealiste, ki so ostali zvesti prisegi kralju in Mihaloviču, imenovala izdajalce« ter da je isti radio »tiste Slovence« (Saje, Bigr, 611).

12 Čb, 115-116.

13 Prav tam, 116.

14 Prav tam.

15 Gl. Čb, 118.

25. maja, na DAN MLADOSTI, so Titovi mladinci uresničili svojo grožnjo. Odšli so po Titovi poti. Ni znano, kdo bo odslej nosil štafeto...

Vsak narod ima lastnega ministra za notranje zadeve. Kt si ga zasluži!

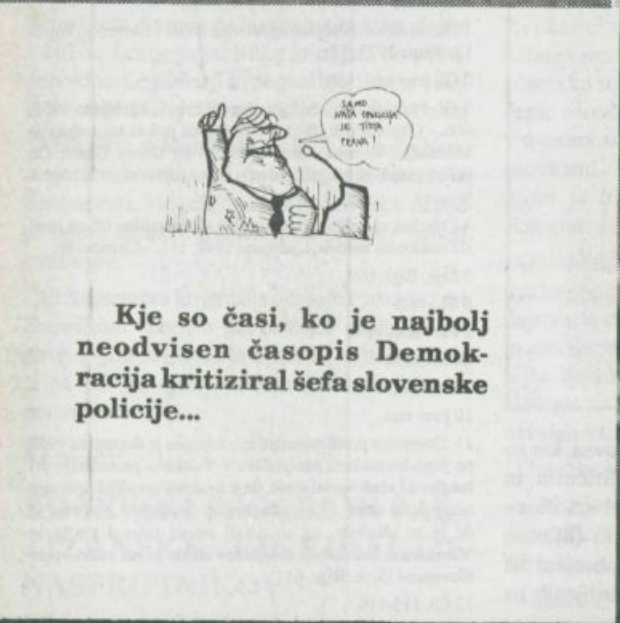
Slovenski generali – v službi LJUDSTVA ali PARTIJE?

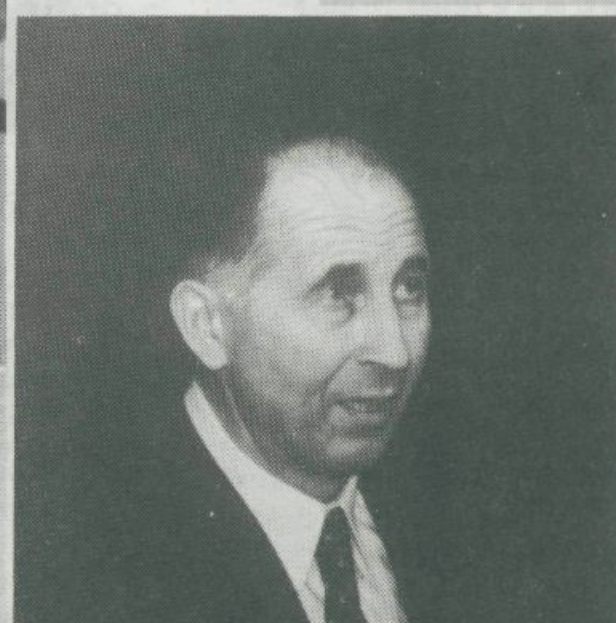
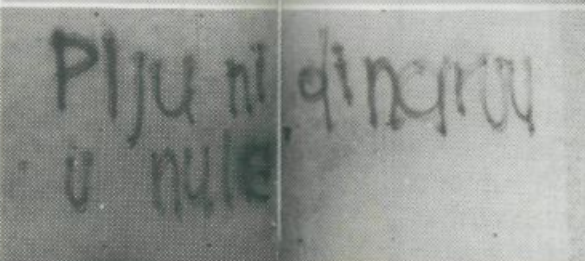
Univerzitetni organizaciji ZSMS se bo odslej reklo Študentska zveza. Novo vodstvo ima priložnost na novo zgraditi študentsko organizacijo, ki bo bolj kot prejšnja »po meri študentov«. Kritična analiza dela predhodnikov je lahko dobra iztočnica za delo. Potrebna bo tudi temeljita kadrovska in strukturalna prenova organizacije. Brez takih sprememb in brez novega sodobnejšega statuta bi namreč le še enkrat gledali že videni film, tokrat z novim naslovom.

Zdaj, ko imamo novo oblast, bi bilo prav razčistiti tudi vprašanje vojne odškodnine, ki naj bi jo Nemčija plačala Jugoslaviji. O tem bi lahko kaj konkretnega povedal gospod Mitja Ribičič, ki je bil v času, ko se je o tem barantalo, predsednik vlade. Bivši interniranci namreč še zmeraj (že 45 let!) čakajo na odškodnine. Kaj ko bi zato gospoda Ribičiča povabili v skupščino in ga tam malo izprašali. Pa ne na tak način, kot ga je uporabljal on pred mnogimi leti...

Kje so časi, ko je najbolj neodvisen časopis Demokracija kritiziral šefa slovenske policije...

Od predsedstva Republike Slovenije še vedno pričakujemo pobudo za NARODNO SPRAVO. Pobuda naj bi vsebovala tudi povabilo vsem rojakom, naj se vrnejo oz. obišejo domovino. Tu bi bili izvzeti le vojni zločinci. Imena zločincev naj se objavijo, istočasno pa naj se začne sodni postopek proti »rdečim« vojnim zločincem. Vsem, ki se jim je zgodila krivica, naj se predsedstvo opraviči. Oškodovanim naj se priznajo odškodnine. UDBo je treba razglasiti za zločinsko organizacijo, ki je komunistom pomagala vzpostaviti diktaturo. S tem naj se tudi formalno konča državljanska vojna.

HOPLA

STANARINE V ŠTUDENTSKEM CENTRU ZA OKOLI 255 % VIŠJE ali KAKO SO SE ŠTUDENTJE (ZOPET?) PUSTILI NATEG- NITI

Zadnjič ste v taisti rubriki lahko prebrali, da v študentskem centru spreminjajo statut, pardon, sprejemajo, saj ga je delegatska konferenca brez problemov sprejela. Vrli predsedniki blokov so sprejeli tudi povišanje stanarin in sicer na podlagi naslednje utemeljitve: »Komisija je ugotovila, da študentski center posluje v redu, zato bo direktor delal po statutu.« To, kaj pomeni po statutu, seveda člani delegatske konference ne vedo. Če bi vedeli, take neumne utemeljitve ne bi sprejeli. S statutom se namreč ne določa višina stanarin, prav tako pa sklep, na katerega se tovariš direktor sklicuje, glasi takole: »Stanarine se lahko povišajo največ do 25 % vrednosti povprečne štipendije,« (iz združenih sredstev, seveda) in zato se za povišanje stanarin ne gre sklicevati nanj. Na žalost se je pokazalo, da so študentski predstavniki v delegatski konferenci vedno manj informirani, vendar tokrat na škodo njih samih in njihovih kolegov študentov. Poleg povišanja stanarin pa so sprejeli še to, da bo treba plačati razliko za marec in april in to maja in junija. Torej dinarčke na dan, pol milijarde ta mesec, pol pa naslednji. Prav vam je, kaj pa ne zamenjate predsednikov ali pa bojkotirate novih stanarin, tako kot bodo to naredili na FSPN-ju!

O tem, kaj vse piše v novem statutu, ne bi izgubljali besed. Še prehitro boste nova določila občutili na svojih plečih. Ali sploh veste, da bi morali pred sprejetjem novega statuta imeti javno razpravo, ki pa je, ve se zakaj, ni bilo. SREČNO SPEČA ŠTUDENTSKA RAJA!

NOVI ŠOLSKI MINISTER ali IMELI SMO SREČO

Ko je gospod Lojze Peterle bral predloge za nove ministre, sem se pošteno potil, saj sem se zbal, da bo predmet Samoupravljanja s temelji marksizma zamenjal verouk ali kaj podobnega. Ker imam Petra Vencelja v dobrem spominu še iz časov prosvetljenega komunizma, upam, da bo svoje delo prav tako dobro opravljal tudi v obdobju novega klerikalizma, za katerega pa kaže, da ni prosvetljen.

Peter Vencelj bo vsekakor imel ogromno dela. Najprej se bo treba spopasti s samim načinom financiranja šolstva, potem počistiti s šolsko birokracijo, prečistiti predmetnike in tako razbremeniti ukaželjno mladino, na splošno »ustvariti pogoje za šolo, v katero bodo učenci hodili z veseljem, ne pa zbolevali zaradi človekovi naravi odtujenega načina učenja«.

Petru Vencelju držimo pesti in upamo, da bo lahko uresničeval svoje ideje!

HOPLA

USTANOVNA SEJA NOVEGA PALAMENTA ŠTUDENTSKES ZVEZE SE JE KONČNO LE ZGODILA...

Tako je. 15. maja smo študentje dobili novo vodstvo, ki pa je le začasno. Do jeseni nam bo predsedoval Andrej Poznič s Teološke fakultete, podpredseduje Feliks Ciglar z elektro

faksa, tajnica je Petra Globočnik z VŠZD, člana pa Aleksander Godnič z medicine in Jelka Samec s Filozofske fakultete. Pogledat jih lahko pridete na Kersnikovo 4 v sobo 109 in sicer naj bi bili tam vsak dopoldan. Novo študentsko vodstvo, pravi naslov za vaše probleme!

HOPLA

IN NASVETI ZA ŠTUDENTE ZA NASLEDNJIH ŠTIRINAJST DNI?

Smo v obdobju, ko pomlad ne popušča. Študirati je sicer težko, vendar velja se potruditi, saj bo jeseni še težje, sploh pa so pokvarjene počitnice zelo nesrečna zadeva.

Ali ste se že zaljubili? Zadnji čas je, da se, saj bodo možni partnerji in partnerke kmalu začeli odhajati...

Vaš Zoltan

HOPLA

HOPLA

USTANOVNA SEJA ŠTUDENTSKEGA PARLAMENTA

Če bo 15. maj 1990 zapisan v analih študentskega gibanja kot zgodovinski datum, bo odločala prihodnost. Sedanjost Študentske organizacije Univerze v Ljubljani in njenega parlamenta, ki se je konstituirala na ta dan, ni skorajda v ničemer zgodovinsko usodna. Pa čeprav Študentska organizacija (ŠO) skuša kot naslednica Skupnosti študentov ljubljanskih visokošolskih zavodov oživeti leta 1974 nasilno prekinjeno kontinuiteto in pozabiti na 16-letni UK-jevski vložek.

Ustanovna seja novoizvoljenega parlamenta ŠP, ki je bila v Kapelici na K4, se je začela s poročilom Leona Peklarja, predsednika volilne komisije, ki je izvajala in nadzorovala potek volitev študentov-poslancev po posameznih fakultetah. Iz poročila je razvidno, da so volitve izvedli v 17 volilnih enotah od skupno 35 in da je od 52 možnih poslancev izvoljenih 28, kar zadostuje za sklic Študentskega parlamenta (ŠP). Od skupno 12974 volilcev z vseh fakultet se je volitev udeležilo 24,2% študentov. Peklar je še poudaril, da je volilni postopek še vedno odprt in da ga je treba izvesti tudi na ostalih fakultetah.

Ob sprejemanju Poslovnika o delu parlamenta pa se je prvič resneje zataknilo. Predstavniki Pedagoške akademije - tam namreč volitev niso izvedli, zato je bil zgolj predstavnik, ne pa poslanec - je zatrdil, da je treba zagotoviti udeležbo vseh fakultet in ne hiteti z ustanavljanjem or-

ganizacije. Urh Bahovec z Ekonomske fakultete pa je izjavil, da študentje z njegove fakultete nimajo nikakršnega interesa sodelovati v novi ŠO, da volitev ne bodo izvedli, lahko pa se študentje sami evidentirajo in kandidirajo. Poslanec elektro faksa je dejal, da je UK med študenti na slabem glasu, zato študentje nimajo zaupanja v nastajajočo, novo ŠO. Če so volitve ponekod že bile izpeljane, je še dejal, ne kaže stvari zavlačevati, saj je interes nekaterih, da ŠO zaživi. Pri tem moramo dopustiti možnost ustanavljanja tudi konkurenčnih študentskih organizacij. Bahovec z eko faksa je ob tem postavil vprašanje, kako se bo ob morebitnem obstoju dveh študentskih organizacij delilo premoženje UK. Gorazd Drevnšek, dosedanji predsednik UK, ki je začetni del seje povezoval, mu je odgovoril, da ima ta parlament določen kvorum in je tako pravni naslednik UK ZSMS. Ob koncu razprave so poslanci sprejeli Poslovnik. Veliko lažje in z manjšimi popravki je 22 poslancev prejelo tudi Akt o ustanovitvi Študentske organizacije Univerze v Ljubljani.

V kratkem odmoru so poslanci, ki so želeli kandidirati za funkcije predsednika, podpredsednika in tajnika parlamenta, zbirali podporo vsaj še treh poslancev. S tajnimi volitvami so bili izvoljeni naslednji poslanci: za predsednika Študentskega parlamenta Andrej Poznič (teologija), za podpredsednika Feliks Ciglar (elektro) in za tajnico Petra Globočnik (višja zdravstvena). S tem so bili konstituirani temeljni organi.

V nadaljevanju seje so poslanci sprejeli sklep, da do sprejetja novega Statuta ŠO ostanejo v veljavi pravila UK, razen tistih določb, ki so v nasprotju z že sprejetimi sklepi parlamenta. Izvoljen je bil tudi začasni izvršni organ ŠO, v katerem so predsednik, podpredsednik in tajnica parlamenta ter dva poslanca. Dokončne odločitve, kdaj in kako bodo izvoljeni novi člani predsedstva ŠO, poslanci niso sprejeli. O tem se bodo odločali na prihodnji seji, ki bo predvidoma najkasneje 13. junija. Izvoljena je bila tudi pet-članska statutarna komisija, ki bo do konca maja pripravila predlog Statuta Študentske organizacije Univerze v Ljubljani. Na koncu seje je dal poslanec farmacije pobudo za odprto pismo ŠO, v katerem je zahteval ukinitve predmeta SLO in DS. Ker zahteve niso bile ustrezno argumentirane in ker bo parlament o problematiki predmeta SLO in DS na Univerzi razpravljal na naslednji seji, so to pobudo preložili.

Branko Čakarmiš

Ustanovne seje Študentskega parlamenta se niso udeležili poslanci Višje šole za soc. delavce, Višje tehn. varnostne šole, Višje pomorske šole, Pedagoške akademije, Ekonomske fakultete, Fakultete za telesno kulturo, Arhitekture, štirje oddelki FNT, pet oddelkov BF, Akademija za lik. umetnost, Akademije za glasbo in AGRFT. Temu so ponekod krive nanatančno izvedene volitve (zaprite liste), drugod pa enostavno nezainteresiranost študentov. URH BAHOVEC z Ekonomske fakultete pa je drugačnega mnenja:

»Z novo študentsko organizacijo se ne bo dalo kaj dosti koristnega storiti, še posebej, če to primerjaš s stroški UK-jevskega aparata. Ideje in zamisli študentov je potrebno uresničevati skozi projektno povezovanje.«

TRIBUNA: Ali nova ŠO takšnega povezovanja ne omogoča?

BAHOVEC: »Menim, da se nadaljuje stari UK v novi preobleki. Parlamentarci bodo kljub dobri volji, ki so jo danes pokazali, dali bilanco pooblastila za izvrševanje programov.«

TRIBUNA: Torej pri delu Študentskega parlamenta na EF ne boste sodelovali?

BAHOVEC: »Ne bomo se pustili vreči na rob študentskega dogajanja. Ne bomo ostali brez treh glasov v parlamentu. Če druge možnosti ne bo, bomo seveda sodelovali v parlamentu.«

B.Č.

VELIKO ČIŠČENJE UK-a

TRIBUNA: Zanimiv je biografski podatek, da si rojen v Buenos Airesu...

POZNIČ: Moji starši so bivši politični emigranti, tako da sem se rodil v Argentini kot posledica dogajanj med vojno.

TRIBUNA: So se starši vrnili v Slovenijo?

POZNIČ: Ne, starši so ostali v Argentini. Sam sem prišel v Slovenijo avgusta 1986 na šestletni študij teologije, potem pa se bom verjetno vrnil nazaj.

TRIBUNA: Kdaj pa si zašel v vode študentskega aktivizma?

POZNIČ: To se je zgodilo kmalu po prvem zasedanju študentov, ki jih je sklicala Filozofska fakulteta. Vedno sem se zanimal za javno življenje v Sloveniji, še posebej za študentske zadeve.

TRIBUNA: Kako kot študent Teološke fakultete, ki je bila vrsto let izključena iz študentskega dogajanja na Univerzi, sprejemaš predsedniško funkcijo?

POZNIČ: Povsem neobremenjeno. Moja izvolitev je posledica določenega dela, delno pa tudi dejstva, da prihajam s Teološke fakultete.

TRIBUNA: Si počaščen?

POZNIČ: Niti ne. Mislim, da smo šele na začetku in da je treba hišo najprej pospraviti. Tisto, kar je pustila bivša organizacija, bomo skušali urediti, tako da bo hiša nared, ko bodo jeseni prišli člani novega predsedstva. Mislim, da nam to do neke mere lahko uspe, kaj več pa ne vem...

TRIBUNA: UK ni bil posebej priljubljen med študenti. Kako bo skušala nova Študentska organizacija to nepriljubljenost na eni in študentsko anemičnost na drugi strani preseči?

POZNIČ: Zavedam se, da UK med študenti ni bila priljubljena in mi je tudi povsem razumljivo, zakaj ne. Saj tudi vse ostale inštitucije niso bile in tudi zato so študentje postali anemični. Če si hotel kaj narediti, so te dejansko

odžagali ali pa si moral biti njihov...

TRIBUNA: Čigav si pa ti?

POZNIČ: Jaz sem najprej svoj. Predstavljam se najprej kot poslanec študentov Teološke fakultete, kot predsednik ŠP pa zastopam interese vseh študentov. Slednje ima prednost.

TRIBUNA: Imaš kakšne konkretne načrte?

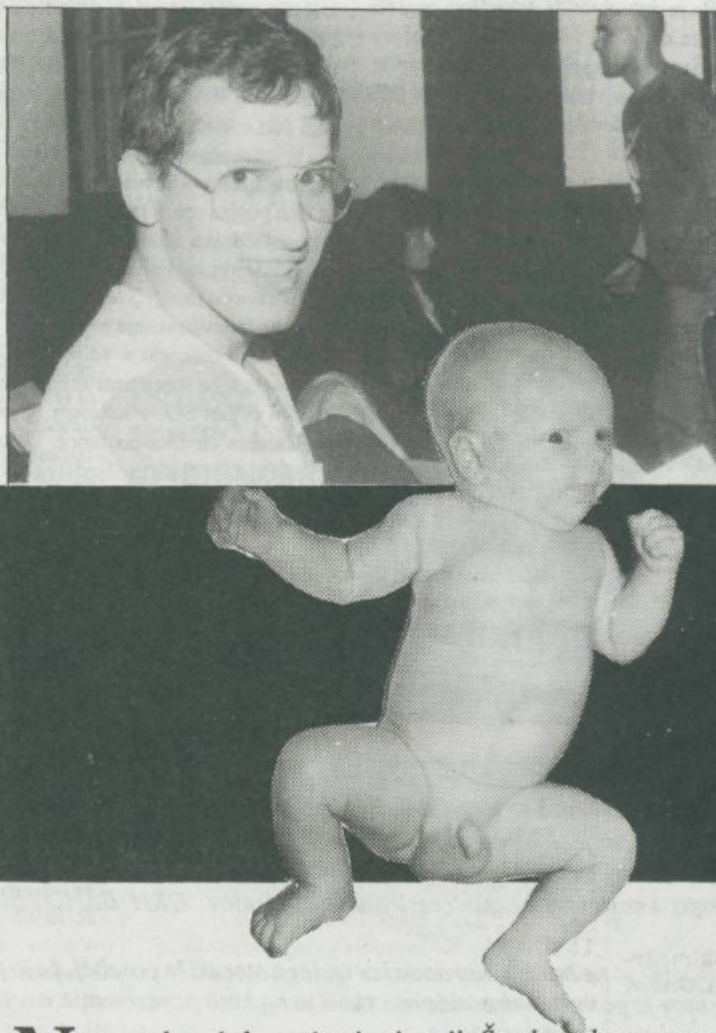
POZNIČ: Kot sem že dejal, se bomo bolj kot navzven usmerili navznoter, saj bi radi hišo očistili, kolikor je pač to potrebno. Če začneš umazanijo čistiti tam, kjer je najhujša, in ti to do neke mere tudi uspe, si tudi sam umazan. V očiščeno hišo gostje radi pridejo. Potrudili se bomo, da študentje tu ne bodo gostje, ampak gostitelji.

TRIBUNA: V Študentskem parlamentu je trenutno samo 28 poslancev, v 16 volilnih enotah volitev še niso izvedli, nekateri pa celo nasprotujejo sodelovanju v novi ŠO. Ali je lahko takšna ŠO pravi reprezentant študentskih interesov?

POZNIČ: Akt o ustanovitvi smo dopolnili v tem smislu, da ne predstavljamo študente vseh fakultet, temveč samo tiste fakultete, na katerih so bili izvoljeni poslanci. Tako smo se nekako omejili. To je polovica fakultet in nekaj čez polovico poslancev. Tam, kjer volitev niso izpeljali, so ostali na slabšem, saj nimajo nikogar, ki bi jih zastopal. Ker pa smo tudi mi študentje in želimo zastopati interese vseh študentov, bomo povabili zraven tudi ostale, silili pa jih ne bomo. Če hočejo ustanoviti samostojno organizacijo, zakaj ne?!

TRIBUNA: Kateri so pravzaprav študentski interesi?

POZNIČ: To so predvsem dobri pogoji študija, bivanja, možnosti, da se duhovno in telesno krepiš, da ne postaneš fah idiot. Potem je tu še veliko dnevno aktualnih stvari, na katere morajo reagirati najprej študentje na fakultetah. Na ravni Univerze pa bi se združevali v razmerju do

Na nedavni konstitutivni seji Študentskega parlamenta, najvišjega telesa prenovljene študentske organizacije ljubljanskih fakultet, je 22 študentskih poslancev za svojega predsednika izvolilo Andreja Pozniča, študenta Teološke fakultete. 24-letni Andrej Poznič je kot predsednik parlamenta prevzel tudičasno skrbstvo nad UK-jevsko zapuščino.

zunanjih faktorjev.

TRIBUNA: Kdaj in kako bomo dobili novo predsedstvo ŠO, ki ga začasno nadomešča parlamentarna ekipa?

POZNIČ: Novo predsedstvo naj bi dobili čim prej, vendar po treznem premisleku, da ne bi bilo kasneje očitkov. Novo predsedstvo mora biti izvoljeno takrat, ko se večina študentov lahko in hoče udeležiti volitev. Oba veva, da sva na koncu študijskega leta, študentje se zapirajo v svoje sobe in študirajo s polno paro. Zato volitev ne bo možno izpeljati do oktobra.

TRIBUNA: Na kakšen način pa bodo člani in predsednik predsedstva ŠO izvoljeni?

POZNIČ: Zavzemal se bom za volitve v parlamentu, kjer bi nastopile liste kandidatov.

TRIBUNA: Kako boš kot predsednik ŠP vzdrževal razmerja med parlamentom in predsedstvom?

POZNIČ: Poskušal bom biti budni čuvaj, da bo predsedstvo delovalo pravično, da ne bo izrabljalo svoje pozicije in da bi bilo res v korist študentov.

TRIBUNA: Do oktobra si torej začasno skrb za zapuščino UK prevzel skupaj s svojo ekipo. Si že doumel, kaj vse je v tej zapuščini?

POZNIČ: Počasi se tega zavedam, pri tem se pustim tudi poučiti. Oglasili so se že tisti, ki imajo predvsem koristi od tega, da so pod okriljem ŠO.

TRIBUNA: Poleg tega, da je UK del študentske organizacije, je tudi podjetje...

POZNIČ: Tega se zavedam. S tistimi dejavnostmi, ki so odvečne, je treba končati. Kaj je odvečnega, seveda sam ne morem odločiti; to določa statutarna komisija, ki bo stvari reševala, seveda s pomočjo parlamenta.

TRIBUNA: Smo v prehodnem obdobju, ko na UK stare reči še niso dorečene, nove pa ne še povsem izrečene. Kako si se zavaroval pred morebitnimi malverzacijami?

POZNIČ: Pravzaprav nimam nobenega varstva. Odložili smo se, da ne bomo začeli ničesar novega, dokler ne pride predsedstvo, ki bo bolj kompetentno. Stvari, ki že tečejo, bomo ohranili.

TRIBUNA: Odnos med študentskim servisom in ŠO je izjemno pomemben. Ga boš skušal redefinirati?

POZNIČ: Pravzaprav ne vem, če bi ponovno definiral to razmerje. Gre predvsem za vprašanje, kako pošteno razdeliti sredstva, ki prihajajo iz študentskega servisa. Dejstvo je, da se da iz teh sredstev za študente marsikaj pametnega narediti. Toda, če študentu nudiš usluge, moraš imeti določen kapital.

TRIBUNA: Kako boš odgovoril na morebitno politizacijo ŠO?

POZNIČ: Ne vem, kaj si pod tem pojmom predstavljaš...

TRIBUNA: Bom konkreten: UK je pomagla političnim strankam na noge, neuradno se govori, da je financirala predvolilno kampanjo DEMOSA...

POZNIČ: Seveda je treba takšnim aktivnostim narediti konec. ŠO ni za to, da bi podpirala kakršnekoli politične stranke. To je povsem nesprejemljivo. Stranke naj se kar same financirajo. Je pa sprejemljivo, da bi se študentje z interesom za politično delo začeli vključevati v delo ŠO. Seveda bodo v parlamentu poslanci, ki bodo zastopali interese študentov rdeče, zeleno ali pa črno obarvane.

TRIBUNA: Torej si za to, da se v ŠP vključijo tudi univerzitetni odseki političnih strank?

POZNIČ: Ne, narobe. Sem za to, da se v parlament vključijo tudi študentje, četudi pripadajo strankarskim frakcijam na Univerzi in to delajo kot člani teh frakcij.

TRIBUNA: In v parlamentu zastopajo interese svoje stranke?

POZNIČ: Ne, zastopajo stališča študentov, ki imajo razumljivo tudi določeno strankarsko barvo. Saj vse, kar počnemo, je tako ali drugače strankarsko obarvano...

TRIBUNA: Na ustanovni seji so poslanci pokazali zavzetost in pripravljenost za delo. Se bo ta polet ohranil?

POZNIČ: Vsak elan se enkrat utruje. Zato so ciklične volitve, da se poslanci zamenjajo. Za ta parlament lahko rečem, da je pokazal veliko interesa, žal pa so to novi ljudje, ki ne poznajo vsega. Tudi sam ne poznam vsega. Navdušenje gre predvsem v to smer, da bi stvari res na novo postavili.

TRIBUNA: Zakaj bo statutarna komisija pripravljala nov statut, če je Koor-

dinacijski odbor to počel skoraj pol leta?

POZNIČ: V Koordinacijskem odboru smo pripravljali Statut in večkrat prišli v spor, ker ni bilo mogoče narediti preloma in opustiti stara pravila. Predstavnik UK nas je prepričeval z različnimi formalizmi... Sedaj pa

je obveljala možnost, za katero sem se sam zavzemal: ustanovili smo se, oklicali za pravnega naslednika UK, si dali začasni Poslovnik. Sedaj pišemo nov Statut, brez omejitev in pritiskov, pa če bo pomembno, da bo treba marsikaj redefinirati.

TRIBUNA: UK je ustanoviteljica dveh medijev: Radia Študent in Tribune. Radio Študent je zahteval spremembo ustanoviteljskih razmerij, saj ga zdajšnja omejujejo. Lahko pričakujemo kaj novega?

POZNIČ: Ustanoviteljskih razmerij še ne poznam natančno. Ne vem, kakšna je moja vloga pri tem. Seveda se bom po hitrem postopku pozanimal, da bom vedel, ali je to, kar denimo RŠ zahteva, v skladu z interesi ŠO, ali pa je to samo v njihovem interesu. RŠ me je obvestil, da je potrebno stvari redefinirati, niso pa napisali nič konkretnega.

TRIBUNA: Čiščenje hiše verjetno pomeni, da bodo določene dejavnosti okrnjene, da bodo nekateri morali tudi oditi. Denimo Samo Resnik, zdajšnji urednik Časopisa za kritiko znanosti, je že pravi fosilni ostanek UK?

POZNIČ: Nismo nastrojeni tako, da bi glave sekali. Vendar če pomeni red tudi to, da se določene resorje, ki so odvečni, ukine, potem pomeni, da bodo tisti, ki so tam delali, morali oditi. Če bo ČKZ ukinjen, bodo nekateri seveda odvečni.

Branko Čakarmiš

VELIKO ČIŠČENJE UK-ja

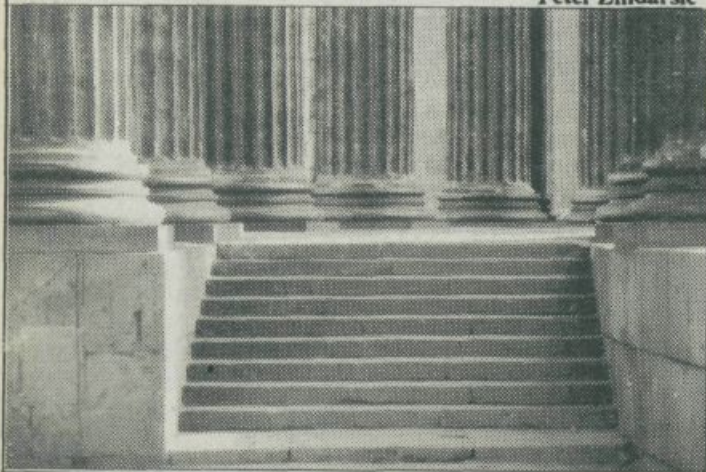
Čiščenje Avgijevih hlevov je neprijeten posel. Lahko bi rekli naravnost vsran. In če novi predsednik Študentskega parlamenta pri svoji izjavi za javnost naravnost pove, da je pripravljen zamazati svojo »ta hmašno« obleko v interesu čistilne akcije na delu Univerze, potem smo mi, navadni študentje, kar nekam zadovoljni, saj se je tudi med nami našla močna roka, ki je pripravljena prevzeti odgovornost za odstranitev nepravilnosti, ki so bile stalni spremljevalec študentskega družbenega življenja.

A tu smrdi še pred začetkom čiščenja. Neprijeten vonj se širi iz novega Študentskega parlamenta. Trenutno je v njem samo 28 poslancev, na 16 volilnih enotah poslancev še niso izbrali. Na nekaterih zaradi nasprotovanja novemu parlamentu. Tu je torej vprašanje legitimnosti delovanja novega parlamenta. 16 volilnih enot nikakor ni malo, verjetno je celo dovolj, da se skupaj z drugimi stvarmi (npr. prerekanje okrog statuta) dobi sliko o sedanjem delovanju ŠO. Zadeva bi bila obrobnega pomena, če ne bi imel pravni naslednik UK-aja opravka z velikimi materialnimi sredstvi, ki prihajajo na njegov račun iz Študentskega servisa. Zaradi tega je legitimnost pri opravljanju podedovanih poslov okrog financ odvisna od legitimnosti pravnega naslednika. To legitimnost pa, se močno bojim, lahko vsakdo zanika iz več razlogov. Najmočnejši razlog je vsekakor tistih 16 volilnih enot, ki delo v novem parlamentu bojkotirajo. To je malo manj kot polovica fakultet. Se pravi, da nova študentska organizacija dela v imenu polovice Univerze, druga polovica pa zaradi svoje anemičnosti in nestrinjanja z delom novega parlamenta ostaja izven igre.

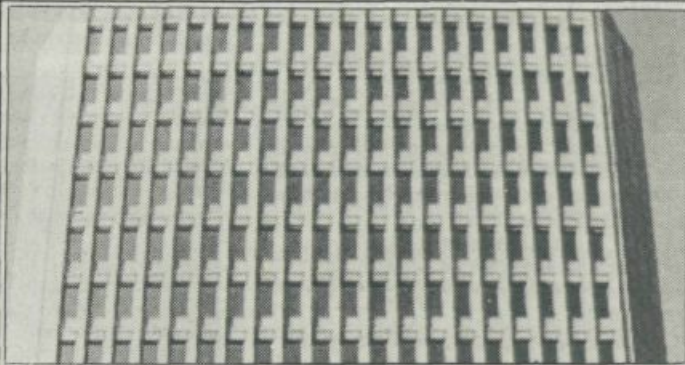
Ali ni to samo ponavljanje že videlih obrazcev delovanja, ki smo jih navajeni iz delovanja odmrle študentske organizacije? In končno smo prišli do točke, zaradi katere je bil ta dolgočasni uvod napisan. Novi predsednik študentskega parlamenta vneto zatrjuje, kako nezainteresirani so bili študentje za delo UK, kako nepriljubljen je bil UK med študenti. Citiram: »Če si hotel kaj narediti, so te dejansko odžagali ali pa si moral biti njihov...«

In v isti sapi poudarja, da so fakultete, kjer volitev niso izpeljali, na slabšem, saj nimajo nikogar, ki bi jih zastopal. Celu blagohotno jim dovoli, naj si ustanovijo svojo študentsko organizacijo, namesto da bi našli skupni jezik. Neverjeten cinizem, ki pa ni samo to. Gre za preračunan pritisk za neposlušne, za katerega v veliki meri velja domneva, da ni zrasel na zelniku politično nedolžnega predsednika Študentskega parlamenta. Zopet so v igri stari in še starejši kadri v naši univerzitetni politiki. Ravno tako so v igri stare spletke. Končna slika je, da se zopet ni nič spremenilo. Niti akterji se niso zamenjali. Spremenili so se samo frontmani, za katerimi pa stojijo isti obrazi, ki so vodili študentske organizacije že nekaj let nazaj. In ni načina, da bi se katerakoli organizacija, ki bo prišla na položaj dejanskega naslednika UK-aja, teh ostankov preteklosti znebila na normalen način. Edino upanje je, da stare mačke, kot so Samo Resnik, Gorazd Drevenšek in komapnija, skupinsko povozi tovornjak. In če povem po pravici, ne verjamem, da bo potem mnogo bolje. Novo vodstvo študentske organizacije je že okuženo z virusi spletkarjenja in zahrbtnosti.

Peter Žnidaršič

NOVI PREDSEDNIK

Verjetno je čudovit fant. Ko sem zadnjič v uredništvu za njim zakričal bojno geslo, napisano na ljubljanski stolnici: »Boga ni, kler laže«, se je samo prizanesljivo nasmehnil in šel bi staviti, da je v mislih ponovil Kristusove besede »odpusti mu, saj ne ve, kaj dela!« Je modrost v njegovem delovanju. A vseeno ima napako - spustil se je v politiko. Ja, lahko mi takoj oporeka, češ, biti predsednik študentskega parlamenta ni politična funkcija. Je, gospod predsednik, je. Tako močno je povezana s politiko, da vas bo na koncu vašega mandata presenetilo, ko boste videli, da ste storili zelo malo dejanj, ki ne bi imela predznaka politično. In se boste kot vsi predsedniki pred vami zgovarjali nato, da ste bili potegnjeni proti svoji volji v te vode. Kar naenkrat ste se znašli v politiki, a ven niste mogli več. V naprej ne verjamem.

A vseeno je naš predsednik čudovit fant. Moralno je neoporečen. Ne kadi, ne pije in ne preganja deklic. Ves ljubi dan ima na voljo za razmišljanje o študentskih problemih. TO je predsednik, ki ga študentska populacija že dolga potrebuje. Z dušo in telesom se bo posvetil pogojem bivanja, višini stanarin. Poleg pa še nekaj malega narodne sprave. Med mlajšimi pristaši revolucije, ki teče, in kontrarevolucije, ki teče čez lužo. To je nujno potrebno za normalen študij. Verjemite mi, da ne morem spati brez poravnave med rdečimi in belimi. In vse bolj mislim, da bo to sodna poravnava. Izvensodna ne pride v poštev.

A še vedno je čudovit fant. Sicer pusti, da ga poučijo o stvareh. Če je verjeti govori, ki kroži med poznavalci razmer, si je našel dobre učitelje med stari UK-ajevsko gardo, ki je očitno prej pripravljena umreti, kot izpustiti skrite niti iz rok. Gospodu predsedniku je to vseeno, saj je prišel v Slovenijo za obdobje šestih let, ko pa bo končal svoje poslanstvo »zedinitelja« študentov, se bo na višku slave in moči vrnil v Argentino. To je razlog, zaradi katerega ima moj glas. Ni bojazni, da bi postal drugi Samo Resnik. Opravi bo svojo dolžnost in izginil. Naj mi oprostijo, ker ne verjamem.

Vendar sem prepričan, da je čudovit fant. V to me je prepričal, ko sem prebral njegovo izjavo, v kateri zatrjuje, da se najprej predstavlja kot poslanec študentov Teološke fakultete, kot predsednik Študentskega parlamenta pa zastopa interese vseh študentov. Slednje ima prednost. Logična ne?! Najprej se predstavi za nekaj, potem za drugo in tisto čisto zadnje ima prednost. To je še en razlog, da glasujem zanj. Možak je v stopnji naivnosti isti jaz. Da pa bi bil prefrigan lump, tega ne verjamem.

Končno, Andrej Poznič je fant od fare. Trenutno študentske fare, a po končanem študiju se bo našla kaka »ta zaresna«, kjer bo lahko s pridom uporabil svoje voditeljske izkušnje, pridobljene iz predsednikovanja študentskim ovcam. Kot se spodobi za ljudi njegovega poklica, ne grozi z rezanjem glav. Samo nekateri resorji študentskega organiziranja se lahko pokažejo nepotrebni. Na primer ČKZ. In če bo tak resor odvečen, bodo odvečni tudi ljudje, ki tam delajo. Brez rezanja glav, prosim.

Članek sem napisal v hudobnem upanju, da ljudje, kot je Andrej, ne morejo in si ne smejo privoščiti zamerljivosti in maščevanja. Če to drži, ima dokončno moj glas vsak predsednik ali član parlamenta iz vrst bogoslovcev. A vendar sta zamerljivost in maščevanje človeški lastnosti, ki so tako globoko v nas, da še enkrat, danes zadnjič, ne verjamem.

Peter Žnidaršič

SMO ŠTUDENTJE, NE OBRTNIKI

ŠTUDENTSKE STANARINE

Študentski center s tovarnišem Matjažem Miklavcem na čelu je ponovno udaril po plitvem študentskem žapu. Povišanje stanarin v študentskih domovih je povzročilo veliko hude krvi med študenti. Na protestnem shodu pred študentskim domom za Bežigradom je bilo videti transparente: »Ali bomo študirali ali se bomo borili za preživetje?« in »Smo študentje, ne pa obrtniki!« Problemi niso novi, zato je skrajni čas, da se začne sistemsko reševati. Upajmo, da bo nov veter, ki je zavel v slovenski politiki, prevetnil tudi delo tistih, ki poskušajo na račun študentov prikrižati lastne napeke in nesposobnost.

Kako si drugače kot odiranje študentov razlagati enotno povišanje stanarin v trenutku, ko je inflacija na ničli? Kako verjeti tovarišu Miklavcu, ki povišanje opravičuje s podražitvijo tekočega vzdrževanja in nespecificiranih materialnih stroškov? Direktor Študentskega centra ima seveda pripravljeno svojo razlago: »Že februarja oziroma v začetku marca smo se pogovarjali o povešanju materialnih stroškov oziroma stanarin, v katere je višeta ponaba električne energije, vzdrževanje, ogrevanje prostorov; topla in mrzla voda ter nespecificirani materialni stroški. V februarju so ti stroški znašali 270 KD na stanovalca študentskega doma, ker so bile štipendije nizke in je izračunana cena presegala dogovorjeni 25 odstotni delež povprečne štipendije, so študentje plačevali le 156 KD. Skupaj s študenti smo od štipendijskega sklada zahtevali povišanje štipendij in v svoji nameri tudi uspeli, saj so se štipendije v februarju povišale za 137 odstotkov. Res je, da se niso povišale vse štipendije, velika večina študentov pa je vendarle prejela več denarja. Ker so bile cene stanarin v neskladju s stroški in ker cene takrat še niso mirovale, smo izračunali novo ceno, to je 393 KD. Od veljavne cene (270 KD) to pomeni povišanje za 45,3 odstotka in ne za 137 odstotkov, kot bi radi prikazali nekateri študenti. Študenti so zavračali naš izračun, ko pa smo na delegatski konferenci dokazali objektivnost izračunanih stroškov kot posledice povišanih cen, je bil sprejet sklep, da stanarin ne bodo plačali, dokler se vsem študentom ne povišajo štipendije. Zanimivo pa je, da je bila povprečna štipendija v naselju, po podatkih študentov samih, 2036 KD. Jasno je torej, da je bila naša izračunana stanarina krepko pod četrtinskim deležem povprečne štipendije. Treba je še natančneje razložiti pojem nespecificiranih materialnih stroškov, oziroma drugače povedano, stroškov poslovanja, ki so največji kamen spotike. Gre za stroške komunalnih storitev, varnostne službe, avtomatske obdelave podatkov, storitve pralnice, nadomestilo za uporabo stavbnega zemljišča, izdatke za prehrano delavcev... V strukturi cene je delež nespecificiranih materialnih delavcev približno tretjinski.

Pred dvema mesecema je bila formirana komisija za analizo poslovanja Študentskega centra. Študentje so pristali, da bodo, če komisija ne ugotovi večjih nepravilnosti v poslovanju naše delovne organizacije, potvrdili tudi razliko v stanarini za meseca marec in april. Ker nepravilnosti pač niso bile odkrite, ne vidim razloga, zakaj študentje bojkotirajo plačilo svojih obveznosti. Priznavamo sicer, da še imamo notranje rezerve za racionalizacijo poslovanja, finančno pa bi nedvomno več pomenilo zmanjšanje materialnih stroškov bivanja, kot so na primer ponaba vode, elektrike... To pa je seveda stvar dobre volje in pripravljenosti študentov. Neutemeljene pa so obtožbe, da so delavci centra tisti, ki požirajo študentski denar. Zaposlenih imamo namreč še manj delavcev, kot dovoljujejo normativi. Prav tako ni res, da študenti plačujejo nerentabilno poslovanje Študentskega tabora Ankaran in kuhinje. Prelivanja sredstev znotraj centra ni. Izgube kuhinje smo na primer pokrivali iz

obresti plasiranih sredstev, zaradi izgub pa imamo tudi delavci nižje osebne dohodke. Vse moje besede so seveda dokazljive in preverljive z načini. Moram pa se pohvaliti, da smo uspeli zmanjšati izgube restavracije z lanskih 2000000 KD na 17000 KD v letošnjem prvem trimesečju. Konec koncev pa smo lansko leto končali s pozitivno ničlo, s čimer smo upravičili zaupanje družbe in tudi večjega dela študentov.

In kaj pravi Zoran Bizjak, namestnik predsednika Republiškega komiteja za vzgojo, izobraževanje in telesno kulturo, sicer predsednik Komisije za analizo stanja v Študentskem centru Ljubljana: »Naloga naše komisije ni bila, da bi igrala vlogo ravnatelja ali žandarja v sporu med Študentskim centrom in študenti, pač pa smo poskušali najti nove organizacijske in vsebinske rešitve. Menimo namreč, da mnogo problemov izhaja iz nedoročenega statusa in položaja Študentskega centra. Zavzemamo se za to, da se le-ta reorganizira in vključi v sestav Univerze, kot je že v Mariboru. Le na ta način bo namreč lahko vodstvo Univerze, ob konstruktivnem sodelovanju študentov, reguliralo ključne odnose v študentskih domovih.«

Tudi Matjaž Miklavc se strinja s predlogom, da pride Študentski center pod okrilje Univerze: »S tem bi bila dana večja možnost, da se skupaj s študenti borimo proti povišanju tistih cen, ki vplivajo na materialne stroške bivanja. Poleg tega se zavzemamo tudi za to, da se odločanje o višini stanarine prenese v Skupščino mesta Ljubljane, saj je večina cen, ki določajo višino stanarine, v domeni tega organa.«

O problemu študentskih stanarin in delovanju Študentskega centra sploh smo se pogovarjali tudi z dr. Petrom Vencljem, novim ministrom za šolstvo. Po njegovem mnenju se je treba lotiti tega kompleksnega problema z vseh strani, da se ne bi zgodilo, da bi bili najglasnejši tisti študentje, ki bi jim znižanje stanarin omogočilo višjo žepnino, medtem ko bi resnično socialno ogroženi molčali. Poleg tega je treba ločiti zmo od plev, pridne študente od tistih, ki kljub temu, da ne opravljajo svojih študijskih obveznosti, rovanjajo proti vsemu in vsakomur. Povezati je treba torej uspešnost dela na Univerzi s pravico bivanja v študentskem domu, kar bi bilo seveda najlažje dosegljivo, če se ŠC vključi v sestav Univerze. Po Vencljevem mnenju je vprašljiv tudi sam način odločanja

znotraj Študentskega centra, ko lahko bodisi delegacija študentov bodisi delavcev prepreči sprejem odločitve, ki ji ni všeč. Seveda pa se tudi dr. Vencljev sprašuje, kako je mogoče tolikšno povečanje stanarin brez bistvenih sprememb obsega in vsebine dejavnosti Študentskega centra. Za izboljšanje materialnega položaja Centra daje tudi konkretne predloge. Predlaga namreč, da bi v poletnem času, ko domovi niso polno zasedeni, sobe oddajali turistom. Kot sam pravi, gre za staro idejo, ki pa je do sedaj naletela na gluha ušesa predvsem med študenti, stanovalci študentskih domov. Vendar pa je to primeren način dodatnega zaslužka ŠC, kar bi seveda lahko pomenilo zmanjšanje obremenitev študentov oziroma tistega dela stroškov, ki ga le-ti krijejo. To je praksa, ki je že dolgo poznajo na Zahodu, in zakaj se ne bi tudi v tem primeru zgledovali po njih?!

Kljub udrivam tovariša Miklavca, da je poslovanje ŠC zakonito, morda ne bi bilo napak, ko bi se ustrezne inšpekcijske službe pozabavale s tem primerom, kajti že omenjena komisija se z morebitnimi finančnimi nepravilnostmi sploh ni ukvarjala. In čeprav Miklavc govori o pripravljenosti sodelovanja s študenti, in isti sapi poudarja, da se bodo študentje morali sprizniti z dejstvom, da je direktor ŠC pač on. Kot sam pravi, nima nikakršnih političnih ambicij, ne dovoli pa, da bi nekateri politično ambiciozni študenti gradili svojo kariero na njegovih ramerih.

Pa vendar se bo moral tovariš Miklavc počasi navaditi, da prihajajo časi (vsaj upamo, da bo res tako), ko ne bo več odločal argument moči, ampak moč argumenta. Še nekaj. Zelo zanimivo vprašanje, na katerega direktor ŠC ni hotel odgovoriti, je, kje je dobil prvo delovno verzijo poročila o delu komisije za analizo stanja v Študentskem centru, še preden je komisija poročilo sprejela in ga postredovala prizadetim. Pa odgovorimo namesto njega kar sami. Miklavc je poročilo, s katerim je potem mahal pred študenti, češ, vse je v redu, dobil od nič hudega sluteče tajnice predsednika komisije, Bizjaka, rekoč, da se je o tem z njim dogovoril. Šlo je pač za perfidno laž, ki se je ne bi sramovali niti delavci službe, ki jo namerava novi policijski minister, gospod Bavčar, ukiniti. Po besedah ljudi, ki Miklavca bolje poznajo, mu tudi take metode, ki sodijo na smetišče zgodovine, niso tuje.

Simon Bizjak

PETICIJA

Vemo, da so stanarine oderuško previsoke (nekaj pičlih kvadratnih metrov naše sobe ne more stati skoraj 200 mark mesečno). Vemo, da nam v stanarino zaračunavate slabo poslovanje centra. In ker vemo, da takšno poslovanje traja že vrsto let, ga v bodoče ne bomo več podpirali iz lastnih žepov.

Ne priznavamo 137% povišanja stanarin, ker to ni ne ekonomsko upravičeno in ne pravno legitimno (študentski delegati so v svetu centra glasovali proti volji študentov).

Zato zahtevamo:

- zamenjavo vodstva študentskega centra (ki svoje delo že leto dni opravlja kljub nezaupnici študentov).

- reorganizacijo študentskega centra, ki ga je treba postaviti na času primerne temelje poslovanja.

- odgovornost in dostop tistih predstavnikov študentov, ki so pristali na in glasovali za oderuško povišanje stanarin!

Do uresničitve naših zahtev ne bomo plačevali stanarin!

Stanovalci doma FSPN

SVEŽ DANSKI VETER

Danci so nekoč že dali svetu imena kot so Asta Nielsen, Carl-Theodor Dreyer in Douglas Sirk. V zadnjem času se »neki novi« ustvarjalci trudijo popeljati danski film na pota nekdanje časti in slave. Če je soditi samo po zadnjih treh letih - ko so osvojili celo Američane, pobrali so namreč dva oskarja za najboljši tujejezični film in še eno nominacijo zanj - so Danci dobesedno krojili vrh svetovne filmske produkcije.

Da smo vsaj za silo spoznali ta »boom«, je poskrbel Interfilm festival, ki je v ljubljanski dvorani Kinoteke od 7. do 11. maja organiziral »Dneve sodobnega danskega filma«.

Program petih pri nas prikazanih filmov je poskušal biti »prerez zdajšnjih dogajanj, dosežkov in opredelitve danske kinematografije«, kot je napisal selektor programa Tone Frelj, ki pa je dodal, da je ta slika seveda večkrat omejena, »najprej s samim številom filmov, z avtorskimi imeni; nekateri so zelo ustvarjalni, zato je bilo treba izbrati njihove najbolj značilne filme, sicer bi se nekatera imena ponavljala. Tretja opredelitev se je navezovala na resnično najnovejšo produkcijo, zato so tako odpadla nekatera dobra filmska dela z začetka osemdesetih let.«

Danski Truffaut ?

Ze prvi prikazani film je zadel v polno. Arhus ponoči (Arhus by Night, 1989) je peti celovečerni film Nilsa Malmrosa (letnik 1944). Že kot mlad ljubitelj filma je režiral 16-mm film »Čudna romanca« pod močnim Truffautovim vplivom. Kot da se od takrat ni dosti spremenilo. Arhus ponoči je film o snemanju filma in tako ne samo da spominja na odlično Truffautovo Ameriško noč (La Nuit Americaine, 1973 - oskar), ampak se celo zdi, da gre za parafrazo iste teme. Zgodba pripoveduje o mladem režiserju Frederiku, ki snema film o svojih otroških doživetjih. Sam prihaja iz manjšega, podeželskega Arhusa, medtem ko je filmska ekipa, s katero mora delati, iz velikega mesta - Kopenhagna. Tako prihaja med snemanjem tudi do razprtij zaradi nasprotnosti velemestne in podeželske mentalitete. Frederik ima težave s precej razuzdano ekipo, ki nočno življenje izkorišča s polno mero, hkrati pa je nesposoben posneti erotične prizore v filmu (sam bi jih moral odigrati z igralko, v katero je zaljubljen) - in tako je to tudi film o izgubi nedolžnosti. Rdeča nit filma so sanje, ki povezujejo Frederikov film. Resničnost in sanje se neprestanoma prepletajo, mešajo - kot se prepleta več zgodb, ki jih spremljamo. Različne ravni filma (samo snemanje Frederikovega filma, njegovo podoživljanje mladosti, duševni in psihološki problemi...) so prikazane z ljubeznijo in ironijo in ves film je prežet s humorjem. Je odlično posnet in odigran, včasih s svojo silovitostjo daje vtis dokumentarnega filma, nasploh pa bi lahko rekli - deluje sveže in drugače od tega, kar smo vajeni gledati. Malmros je za vse svoje dosedanje filme dobival nagrade doma in na mednarodnih festivalih in z Arhusom ponoči je svojo očitno kvaliteto dokazal in potrdil.

Pelle osvajaletc - Pelle Hvenegaard in Max von Sydow

Dvakrat Jon Bang Carlsen

Jon Bang Carlsen (letnik 1950) je še mlajši, a nič manj ploden filmski ustvarjalec. Snemal je kratke in dokumentarne filme, delal na televiziji, od njegovih petih do sedaj posnetih celovečercv pa smo imeli čast videti dva - Hamlet ali Ofelija pride v mesto (Ofelia kommer til byen, 1985) in Baby Doll (1988).

O prvem seveda že naslov pove veliko. Če že ves svet snema Hamleta, je najbrž prav, da danski kraljevič doživi uprizoritev tudi doma. Film se dogaja v majhni vasi v zahodnem Jutlandu na Severnem morju. V tej divji, pusti pokrajini živi mlad moški, John, edini sin vaše prostitutke in je zaradi tega, ker ne pozna očeta (»osumljeni« so kar vsi starejši moški v vasi), izobčenec v tej skupnosti. Živi osamljeno in dela kot grobar. Zaradi zbadanja se je umaknil iz družabnega življenja in edini opravek z ljudmi ima, ko jih pokoplje. Nekega dne pride v vas mlada ženska, ki je ubežala svojemu prejšnjemu življenju prostitutke v velikem mestu. Izkaže se, da je edina, ki lahko igra Ofelijo v vaški predstavi Hamleta. Hamleta naj bi igral John, ki se mu v lik ni težko vživeti, ker sam želi očeta in ker ne zaupa ljudem. Med mladima »igralcema« se razvije ljubezen, za oba rešitev iz dosedanjega življenja. A vse ne gre tako pravljico. Molly (Ofelija) neko noč ubije posiljevalca, John pa z genialnim načrtom izpelje zamenjavo identitete z »ameriškim mrtvecem« in odide živet v ZDA.

»Hamlet« je film o tragediji in komediji našega življenja. Film o ljudeh, njihovih nasladih, boju za preživetje in kot pravi sam režiser, o tistem občutku v ljudeh »ki nam pomaga svoje življenje nekako urediti in mu dati neki smisel«. Film o vsem, kar je življenje. Dramsko uprizoritev Hamleta je scenarist in režiser uporabil za podčrtano podobnost Johnove usode in hkrati za zelo uspešno »nehoteno« karikiranje in parodiranje Hamleta in naporov vaških zanesenjakov, da »veliko umetnost« postavijo na oder. Spet podobnost - tokrat z našim Predstav Hamleta v Spodnji Mrduši. In tudi tokrat je v filmu veliko sanjskih prizorov, predvsem aluzij na cerkev in

krščansko usmiljenje (prizori s Kristusom, ki sestopa iz križa - glej sliko - so res atraktivni).

Baby Doll pa je še bolj temačen film, je pravzaprav eno samo potovanje v brezup, temo brez vrnitve. Junakinja filma je mlada mamica Eva, ki se je s svojo punčko pravkar vrnila na Dansko. Ostanek porodniškega dopusta namerava preživeti na razpadajoči kmetiji svoje pokojne babice. Tam je preživela večji del svoje mladosti. Eva želi biti svojemu otroku dobra mati, tako kot sta to bili njena mati in babica in kot je to na tisoče mater. Njene sanje so velike in lepe, a je resničnost drugačna. Vzdušje na kmetiji pripelje Evo v spopad s preteklostjo. Spomini iz preteklosti se nočejo umakniti in se spremenijo v moro, utelešajo pa se v babici, ki se Evi kar naprej prikazuje in stari celuloidni punčki. Evino življenje postane ena sama mora, ki je nihče ne opazi in ji ne more pomagati. Ujeta v grozo, ki jo sama komaj razume, naredi samomor.

Baby Doll je izredno močna srhljiva psihološka drama, ki večkrat tudi učinkuje kot prava grozljivka. Film »brez dogajanja« je režiser uspel poživiti z nekaj izvirnimi režijskimi prijemi in nenavadnimi postavitvami kamere, sicer pa velja, da je vzdušje grozljivosti dobro pričarano in izredno učinkuje. Film res ni prijeten za gledanje, a daje misliti o problemih, ki se jih dotika - materinstvu in pritisku »biti dobra mati«, razdvojenostjo med željami in sposobnostjo te želje uresničiti nesposobnostjo priznati svoje slabosti. Režiser je ob filmu dejal: »Žal moram priznati, da me neusmiljenost te zgodbe spominja na resničnost; resničnost, ki je ni treba ustvarjati, ampak jo rodi ženska. To je naša resničnost, ki jo živimo za in pred kamero«.

Mette Munk Plum je odlična v naslovni vlogi, prav taki pa so *Ricki*, *Katharina*, *Morten* in *Jacob*, ki so igrali dojenčka.

ROBERT IN BODIL

Robert in Bodil sta najbolj prestižni danski filmski nagradi. *Robert* je nagrada *Danske filmske akademije* (torej ekvivalent ameriškega *Oskarju*), *Bodil* pa nagrada *Zveze danskih filmskih kritikov* (ekvivalent ameriški nagradi *newyorških filmskih kritikov*). *Pelle osvajalec* je recimo prejel sedem *Robertov* in štiri *Bodile*, prejšnji *Malmros*ov film *Lepotica in zver enega Bodila* in štiri *Roberte*, *Per Holst*, danski filmski režiser in producent (producent *Pelleja* osvajačca, *Arhusa ponoči*, »*Hamleta*« in prejšnjih filmov *Billija Augusta* - *Zappa* in *Twist and Shout* - pa do sedaj za »svoje« filme šestindvajset *Robertov* in devet *Bodilov*.

Gospa Astrid in nato še Pelle

Neverjetno vitalna in živahna je režiserka *Astrid Henning-Jensen* (letnik 1914), ki se je ob projekciji svojega filma *Zgodnja pomlad* (*Barndommens gade*, 1986) tudi predstavila gledalcem in odgovarjal na njihov vprašanja. Za sabo ima že dolgo filmsko kariero, saj se je s svojim možem *Bjarnejem Henning-Jensenom*

Hamlet ali Ofelija pride v mesto

že leta 1940 začela ukvarjati z dokumentarnim filmom. Leta 1946 sta skupaj naredila mednarodno priznani film *Ditte - človeški otrok* (*Ditte Mennerskebam*), med njenimi najbolj znanimi filmi pa sta nagrajena *Rojen pozimi* (*Vinterbørn*, 1978 - leto pozneje *Srebrni medved* za režijo v Berlinu) in *Trenutek* (*Ojeblikket*, 1980). *Zgodnja pomlad* je film, posnet po motivih knjige danske pisateljice *Tove Ditlevsen* in prikazuje svet delavskega razreda v tridesetih letih stoletja in znotraj tega sveta zgodbo o nekaj mesecih življenja 14-letne Ester, ki živi s starši in bratom v majhnem stanovanju. Na njeno življenje bistveno vplivajo tri ženske - njena temperamentna in dominantna mati, prijateljica *Lisa*, ki jo Ester občuduje, ker si upa delati vse tisto, kar si sama ne upa in gospodična *Thomsen* - prostitutka, ki zanjo in njeno mater predstavlja nek drugačen svet in pooseblja veselje do življenja. Film poskuša prikazati dekletove strahove, njena hrepenenja za drugačnim, boljšim življenjem in njeno ljubezen do jezika in poezije. Iz njene revščine, v kateri živi njena družina, Ester namreč išče v sanjah in pesmih, ki jih piše.

Čeprav je film zelo preprost, premočrten, brez večjih ekshibicij (razen nekaj sanjskih prizorov »v belem«) je učinkovit, topel in gledljiv. Vse bolj se zdi, da znajo svet mladostnikov v vsej svoji kompleksnosti in širini res dobro (najboljše?) prikazati le Skandinavci. Švedska filma *Linus Vilgota Sjömana* in *Moje pasje življenje* *Lasseja Hallströma* sta že dober primer za to, trditev pa zdaj potrjuje tudi *Zgodnja pomlad* in nenazadnje tudi *Pelle osvajalec*.

Kaj naj bi o velikem zmagovalcu *Pelleju* osvajačju (Pelle erobreren, 1987) - Zlati globus, Zlata palma, Oskar, nominacija von Sydowa za oskarja, Felix za *Pelleja* Hvenegaarda kot najboljšega mladega igralca - še dodali, kar večini ljubiteljev filma že ni znano? Vsekakor je lepo, da je bil v to malo predstavitev vključen tudi največji danski ponos zadnjih let in spet se je pokazalo, da reklama in nagrade delajo svoje. Kinotečna dvorana je bila tokrat nabito polna. Režiserju *Augustu* (letnik 1948) je to šele četrty film, pred režiserjem pa je na Švedskem delal kot direktor fotografije. Sodeloval je tudi pri nam znanem filmu *Moških ni mogoče posillti*

(Miestl ei vei raiskata, 1978) *Jørna Donnerja*. Svojo dolgoletno željo, posneti film po romanu *Martina Andersona Nexöja* (za film je uporabljena le prva od štirih knjig romana) je uresničil in navdušil s preprostim slogom in iskrenim epskim filmom, ki je danes pravzaprav redkost. Film je zgodba o mladem emigrantu *Pelleju* (in njegovem očetu *Lasseju*) in njegovi borbi za ponos in pravico, to je, kot pravi režiser »zgodba o velikih pričakovanjih in razočaranjih, ljubezni in sovraštvu, dobrem in slabem, neverjetnih zmagah in bolečih porazih«. In vse to je pokazano počasno, a tekoče, nikoli dolgočasno, z odličnimi nosilcema glavnih vlog in prav tako fotografijo *Jörgena Perssona* (ki slovi po odlično posneti *Elviri Madigan* *Boja Widerberga*). Film, ki ga ljubitelj filma mora videti, ker je sicer prikrajšan za odlično delo in užitek ob ogledu. Kljub temu pa lahko dodamo, da ne gre za mojstrovino, kakršne so veliki režiserji delali nekoč. Časi za mojstrovine so že skoraj

Baby Doll

dokončno mimo.

Ker pa časi za zelo dobre filme očitno še niso mimo, bi ob pohvalah za organizacijo te dragocene prireditve želeli, da bi vsaj v takšnem obsegu postala vsakoletna - tradicionalna. Gospod *Helge Strunk*, vodja oddelka za kulturno sodelovanje pri *Danskem filmskem inštitutu*, ki je bil prisoten tudi na projekcijah, je dal vedeti, da so *Danci* za sodelovanje zainteresirani. Mi smo za gledanje tudi!

Miran Koritnik

**SPORED
LJUBLJANSKE
KINOTEKE**

Torek, 29.05.90

ANA KARENINA (ANA KARENINA), ZDA, 1935. Režija: Clarence Brown. Glav. vl.: Greta Garbo, Fredric March, Basil Rathbone, Freddie Bartholomew, May Robson, Maureen O'Sullivan.

Sreda, 30.05.90

NOŽ V VODI (NOŽ W WODZIE), Poljska, 1961. Režija: Roman Polanski. Glav. vl.: Leon Niemczyk, Jolanta Umecka, Zygmunt Malanowicz.

MESO (FLESH), ZDA, 1932. Režija: John Ford. Glav. vl.: Wallace Beery, Ricardo Cortez, Karen Morley, John Miljan, Jean Hesholt, Herman Bing.

Četrtek, 31.05.90

DIVJI ČLOVEK (THE STALKING MOON), ZDA, 1968. Režija: Robert Mulligan. Glav. vl.: Gregory Peck, Eva Marie Saint, Robert Foster, Frank Silvera (v barvah).

Petek, 01.06.90

NOČ IGUANE (THE NIGHT OF THE IGUANA), ZDA, 1964. Režija: John Huston. Glav. vl.: Richard Burton, Ava Gardner, Deborah Kerr, Sue Lyon, Grayson Hall, Cyril Delevanti.

Sobota, 02.06.90

POGUMEN KOT LASSIE (COURAGE OF LASSIE), ZDA, 1946. Režija: Fred M. Wilcox. Glav. vl.: Elizabeth Taylor, Frank Morgan, Tom Drake (v barvah).

Nedelja, 03.06.90

DAMA S KAMELIJAMI (CAMILLE), ZDA, 1936. Režija: George Cukor. Glav. vl.: Greta Garbo, Robert Taylor, Lionel Barrymore, Henry Daniell, Elizabeth Allan.

Ponedeljek, 04.06.90

ŠTIRIDESET MORILCEV (FOURTY GUNS), ZDA, 1957. Scenarij in režija: Samuel Fuller. Glav. vl.: Barbara Stanwyck, Barry Sullivan, Dean Jagger, Gene Barry, John Ericson.

Torek, 05.06.90

PYGMALION, Vel. Britanija, 1938. Režija: Anthony Asquith, Leslie Howard. Glav. vl.: Leslie Howard, Wendy Hiller, Wilfrid Lawson, Scott Sunderland, Marie Lohr, David Tree...

BISERI ZA OGRILICO

JAPONSKA V BARVAH

Četrtek, 7. 6. 1990

VRATA PEKLA (*Jigoku-Mon*, 1953)

(glej spored)

Še okrog leta 1950 svet ni zagotovo vedel, da na Japonskem obstaja kinematografija. Redki so bili predvojni japonski filmi, ki jih je nekaj izbrancev uspelo videti. Potem se je zgodilo - 1951 je Rašomon Akire Kurosawe v Benetkah osvojil Zlatega leva (kasneje še oskarja za najboljši tujejezični film) in japonski film je bil odkrit. Boom je bil dobeseden, Japonci so osvajali žirije festivalov in nagrade kar zapovrstjo - *Kendži Mizoguchi* (Življenje kurtizane Oharu, Legenda o Ugetsu), spet *Kurosawa* (Sedem samurajev, Skrita trdnjava), *Kon Ichikawa* (Burmanska harfa), *Tadashi Imai* (Bushido) in *Teinosuke Kinugasa* s pričujočim filmom so glavni krivci za takratno navdušenje nad japonskim filmom. Najbrž je že kar značilno, da je danes naše spoznavanje z neverjetno plodno in bogato kinematografijo dežele vzhajajočega sonca enako tisti pred štiridesetimi leti - nično. In prav zato je vsaka priložnost za srečanje z japonskim filmom dogodek.

Vrata pekla so bila za Rašomonom drugi japonski film, ki je osvojil prvo nagrado na velikem filmskem festivalu (zmagal je v Cannesu, nato osvojil oskarja za najboljši tujejezični film, za najboljšega pa so ga proglasili tudi newyorški filmski kritiki) in prvi, ki je prikazal Japonsko v barvah. Zgodba pripoveduje o bojevniku Moritu, ki se izkaže v bojih pri Vratih pekla. Cesar za zasluge podeljuje nagrade in Morito si zaželi lepo Keso, v katero je strastno zaljubljen. Kesa ga zavrne, ker je že poročena in noče osramotiti moža. Ko se vsi drugi poskusi Morite, da bi se znebil Kesinega moža izjalovijo, ji prizna, da ga bo ponoči ubil. Kesa zvečer z zvijačo zamenja ležišči z možem in zaljubljeni Morito ubije njo.

Film je silovita zgodba o ljubezni, strasti, časti in ponosu - zavita v zgodovinsko, fevdalno fresko, naslikana v barvah, ki imajo svoj poseben dramaturški pomen. Keso je odigrala *Machiko Kyo*, ki jo ljubitelji filma poznajo iz Rašomona in Čajnice (komedija z Marlonom Brandom in Glennom Fordom).

M.K.

Prekleta ljubimca (prizor iz filma)

Sreda, 06.06.90

GOSPODIČNA, GORI! (HORI, MA PANENKO), ČSSR, 1967. Režija: Miloš Forman. Fotografija: Miroslav Ondříček. Glav. vl.: Jan Votrčil, Josef Kolb, Josef Šebanek, František Debelka, Karel Valnoha (v barvah).

Četrtek, 07.06.90

VRATA PEKLA (JIGOKU-MON), Japonska, 1953. Scenarij (po romanu Kana Kikuchija) in režija: Teinosuke Kinugasa. Glav. vl.: Machiko Kyo, Kazuo Hasegawa, Isao Yamagata, Yataro Kurokawa, Kotaro Bando (v barvah).

Petek, 08.06.90

VELIKA VOJNA (LA GRANDE GUERRA), Italija, 1959. Režija: Mario Monicelli. Glasba: Nino Rota. Glav. vl.: Alberto Sordi, Silvana Mangano, Vittorio Gassman, Folco Lulli, Bernard Blier.

Sobota, 09.06.90

HUCKLEBERRY FINN, ZDA, 1960. Režija: Michael Curtiz. Glav. vl.: Eddie Hodges, Tony Randall, Archie Moore, Neville Brand, Judy Canova, Buster Keaton (v barvah).

Nedelja, 10.06.90

UPOR V ADALENU (ADALEN '31), Švedska, 1969. Scenarij in režija: Bo Widerberg. Glav. vl.: Peter Schildt, Kerstin Tidelius, Anita Bjork, Stefan Feierbach, Roland Hedlund (v barvah).

Ponedeljek, 11.06.90

PREPOVEDANE SANJE (THE RUNNER STUMBLES), ZDA, 1979. Režija: Stanley Kramer. Glav. vl.: Dick Van Dyke, Kathleen Quinlan, Maureen Stapleton, Ray Bolger, Beau Bridges (v barvah).

Torek, 12.06.90

PARIZ - TEKSAS (PARIS, TEKSAS), ZRN-Francija, 1984. Scenarij: Sam Shepard. Režija: Wim Wenders. Glasba: Ry Cooder. Glav. vl.: Harry Dean Stanton, Nastassja Kinski, San Berry, Dean Stockwell, Bernhard Wicki, Aurore Clement (v barvah).

Prosimo občinstvo, da ne zamuja predstav. Kinoteka si pridržuje pravico do spremembe programa.

Ki No Vice

● V četrtek, 31. maja 1990 bo v *Cankarjevem domu* prvič na ogled slovensko podnaslovljena kopija predzadnjega filma *Akire Kurosawe* (zadnji Sanje je otvoril letošnji cameski filmski festival) RAN. Gre za še en film iz takoimenovane delne distribucije CD - do sedaj smo v tem aranžmaju videli Wendersov film *Nebo nad Berlinom*, kanadski *Živalski vrt* ponoči Jeana-Claudea Lauzona, švedski *Moje pasje življenje* Lasseja Hallströma in angleške *Spominjam se te* (Wish You Were Here) Davida Lelanda, Maurice Jamesa Ivoryja in *Utopljanje* po številkah Petra Greenawayja - in odločitev oz. izbor je spet odličen. Ljubitelji filma in umetnosti te priložnosti najbrž ne bodo zamudili. Ran je francosko-japonske proizvodnje, letnik 1985, scenarij zanj so napisali Masato Ide, Hideo Oguni in Kurosawa, ki je bil tudi montažer, glasbo je napisal Toru Takemitsu, glavno vlogo (različico kralja Leara) pa je odigral Tatsuya Nakadai, ki je bil /glavni. že v Kagemushi, prej pa smo ga videli že v Sanjuru.

● Poletni kino Ljubljanskih kinematografov (ki se sicer imenuje LETNI, a ne vemo zakaj) bo predvidoma odprl svoja vrata 4. junija 1990. Načrt lahko, kot smo že omenili, podre le slabo vreme. Zaenkrat tudi velja, da bosta poleti v Kinoteki dve predstavi popoldan, zvečer pa bo deloval poletni kino na prostem. Dvorana kinoteke bo tako zvečer alternacija poletnega kina v primeru slabega vremena. Lokacija poletnega kina - za vse, ki še ne vedo - je ista, n

Miklošičevi 38, vrt doma JLA.

● Zaradi novih pogojev filmske distribucije v Jugoslaviji je že skoraj nemogoče napovedovati, katere filme bomo videli v naslednjih dneh, saj se ti uvrščajo na spored takoj, ko so na voljo. Kdaj bodo prispeli v Ljubljano, pa ne ve nihče več. Razen *Umetnega raja* Karpa Godine, ki bo kmalu na ogled v kinu Komuna, v Poletnem kinu pričakujemo *Lov na Rdeči oktober* (The Hunt for Red October) Johna McTiernana (Predator, Umri pokončno) s Seanom Conneryjem, Alecom Baldwinom, Scottom Glennom in Jamesom Earlom Jonesom in film Clint Eastwooda *Bird*, biografijo velikana jazz, Charlieja Parkerja. Nosilec glavne vloge, Forest Whitaker, je v Cannesu dobil Zlato palmo za moško vlogo.

● **NAPREJ V PRETEKLOST** - Cannes pred Zlato palmo (dolg iz predprejšnje številke): 1946 na prvem festivalu ni bila podeljena nagrada za posamezni film, skupinsko nagrado si je razdelilo 11 filmov, med njimi tudi *Izgubljeni vikend* (The Lost Weekend), ZDA, *Billy Wilder*; *Bežno srečanje* (Brief Encounter), Vel. Britanija, *David Lean* in Rim, *odprto mesto* (Roma, città aperta), Italija, *Roberto Rossellini*; 1947 skupinsko nagrado si je razdelilo 5 filmov v različnih kategorijah, npr. *Antoine in Antoinette*, Francija, *Jacques Becker* - za

najboljši psihološki in ljubezenski film, *Prekleti* (Les Maudits), Francija, *Rene Clement* - za najboljši pustolovski in detektivski film in Disneyev *Dumbo* za najboljši animirani film; 1948 ni bilo festivala; 1949 Grand Prix - *Tretji človek* (The Third Man), Vel. Britanija, *Carol Reed*; 1950 ni bilo festivala; 1951 Grand Prix - *Čudež v Milanu* (Miracolo a Milano), Italija, *Vittorio De Sica* in *Gospodična Julija* (Fröken Julie), Švedska, *Alf Sjöberg*; 1952 Grand Prix - *Za dva solda upanja* (Due soldi di speranza), Italija, *Renato Castellani* in *Othello*, Maroko- Francija, *Orson Welles*; 1953 Grand Prix - *Plačilo za strah* (La Saltaire de la peur), Francija-Italija, *Henri-Georges Clouzot*; 1954 Grand Prix - *Vrata pekla* (Jigoku- Mon), Japonska, *Teinosuke Kinugasa*.

(Tujejezični oskarji - petič in zadnjič): 1981 *Mephisto*, Madžarska, *Istvan Szabo*; 1982 *Začeti znova* (Volver a empezar), Španija, *Jose Luis Garcia*; 1983 *Fanny in Alexander* (Fanny och Alexander), Švedska, *Ingmar Bergman*; 1984 *Napačna poteza* (La Diagonale du fou), Švica, *Richard Dembo*; 1985 *Uradna verzija* (La Historia oficial), Argentina, *Luis Puenzo*, 1986 *Atentat* (De Aanslag), Nizozemska, *Fons Rademakers*; 1987 *Babetina pojedina* (Babette gæsebud), Danska, *Gabriel Axel*; 1988 *Pelle osvajalet* (Pelle erobreren), Danska-Švedska, *Bille August*; 1989 *Nuovo Cinema Paradiso*, Italija, *Giuseppe Tornatore*.

M.K.

VIDEOTEKA

★ ★ ★ ★ ★
GALERIJA ŠKUC Štani trg 21 Ljubljana
pon - pet 16 - 21 tel: 216 540

LADY AND THE TRAMP (Dama in potepuh)

Režija: Hamilton Luske, Clyde Geronimi, Wilfrid Jackson.
Proizvodnja: Walt Disney, 1955.

Eden od slovitih celovečernih risanih filmov iz studia mojstra Disneya. Tudi tokrat so glavni junaki živali, točneje psi. Dama je čistokrvna psička, Potepuh pa vihrav mešanec in njuna ljubezenska zgodba ponudi gledalcem obilo zabave, pa tudi vzgojnosti ji ne moremo odrekati. Konec je seveda srečen, kot se za tako filme spodobi.

Cprav je film pri nas že igral v kinih in ga je večina najbrž že videla, ga lahko mirne duše priporočamo za ogled gledalcem vseh starosti. Tema in kvaliteta izdelka sta večni, posebej pa izstopajo humor, odlična sinhronizacija likov, pesmi in že znana vrhunska kvaliteta risarjev. Disneyeve risanke Sneguljčica, Popelka in Fantazija so nemara še boljše, a to užitka ob gledanju Dame in Potepuha ne zmanjša.

DEAD BANG

Režija: John Frankenheimer.
Gl. vl.: Don Johnson, Penelope Ann Miller, William Forsythe, Bob Balaban, Frank Military.

Johnson je detektiv (ja kaj pa bo drugega?), ki po širih ZDA išče morilca svojega kolega policaja. Vmes po naključju odkrije in razkrinka še skrivno organizacijo/za ponovno vzpostavitev nadvlade belcev., nekakšno versko sekto - križanca med Ku Klux Klanom in nacizmom. Čeprav je začetek obetel kaj več, se film izteče v klasično razrešitev problema in pošteno zmago /good guys..

Ljubitelji kriminalk morda znajo priti na svoj račun, a je treba reči, da bi smeli od Frankenheimerja (režiserja tudi takih filmov, kot so *Mladi tujec*, *Pičar iz Alcatraza*, *Obramba obtožuje*, *Francoška zveza II*), pričakovati tudi kaj več kot zelo povprečen film. Bob Balaban (Jagode in kri, *Zakaj ste me obsodili na življenje?*, *Spremenjena stanja*) je spet zelo dober, pa tudi Forsythe (Teksaški graničar) obeta.

PARIS BY NIGHT

Režija: David Hare.
Gl. vl.: Charlotte Rampling, Michael Gambon, Robert Hardy...

To pa je svojevrstna psihološka drama, morda tudi thriller. Glavna junakinja je ženska, ki dela politično kariero in tej je podrejeno vse v njenem življenju - družinsko življenje, torej mož in otrok, otrokovo zdravje in celo življenje drugih ljudi. Ker je prepričana, da jo nekdanji znanec izsiljuje, ga ubije in prava drama se šele začne. Konec je dokaj nepričakovan, a ga morebitnim gledalcem ne bomo razkrivali, saj jih lahko prikrajšamo za užitek ob gledanju.

Paris by Night je še en film o odtujenosti scenarista (Izobilje z Meryl Streep in režiserja (Wetherby z Vanessa Redgrave - Berlin 1985, *Zlati medved*) Davida Harea. Gre predvsem za slikanje vzdušja in notranje napetosti junakov. Komur sta bila vsoč omenjena filma, tudi tokrat ne bo razočaran, sicer pa velja, da taki filmi niso za vsak okus.

M.K.

GLEDALIŠČE KOT PRIVILEGIRANA UMETNOST

Letos je v zbirki ANALECTA izšla teoretska brošura UKRADENI POE, ki po vsem sodeč utegne postati intelektualni bestseller. Vendar nas to ne zanima. Zato se vrnimo deset let nazaj, v leto 1980, ko je izšla prva knjižica v tej že kar legendarni zbirki, knjižica ZOJE SKUŠEK-MOČNIK: GLEDALIŠČE KOT OBLIKA SPEKTAKELSKKE FUNKCIJE. Gre za tekst, v katerem poda teoretsko domnevo gledališča kot tiste umetnosti, ki ima nad drugimi privilegiran položaj. Poglavlje, ki začinja to knjigo, GLEDALIŠČE IN DRUŽBENA FUNKCIJA SPEKTAKLA, naj tokrat služi kot podlaga vsemu prepovedanemu in zapisanemu.

Kot je že iz uvoda jasno, tokrat ne bo govora neposredno o gledališču, temveč o spremljevalnih komponentah te umetnosti. Močnikova izhaja iz dejstva oziroma predpostavke, da je gledališče del celote. Gre predvsem za moderno gledališče, v katerega se enakovredno vključujejo TV, film, glasba, radio, šport, ples in nenazadnje tudi politične prireditve (kaj so mitingi drugega kot spektakel?). Na takšno sklepanje nas napeljuje vrsta historičnih dejstev (gledališče je vendarle treba razumeti v historičnem kontekstu), kjer igra glavno vlogo nihče drug kot sam Aristotel. Vendar je to že stvar antike in antičnega gledališča - tragedije. Avantgardistični poskusi preseči aristotelovsko omejenost ne predstavljajo nič drugega kot vključitev gledališča v »širšo celoto spek-

takelske funkcije«. V tem kontekstu, torej v kontekstu kulturno-zgodovinskosti, je skrita srž gledališča. Sama po sebi se namreč postavlja domneva, da ima gledališče privilegiran položaj v odnosu do drugih vrst umetnosti. Med drugim tudi glede na umetnostne ustanove. Zakaj mediji kot TV, film in tudi radio se nanj opirajo ne le konceptualno, ampak tudi kadrovske in institucionalno.

Gledališče je predvsem in samo predstava. Vse, kar sodi zraven, ves sijaj, blišč, lesk služi edinole temu, da poveča enkratnost predstave, kar pa ni nič drugega kot čas in kraj uprizoritve.

Vsi dodatki, s katerimi bi eventualno želeli gledališče povzdigniti (ali se ga še sploh da povzdigniti), so sekundarnega pomena. Čas in kraj gledališke uprizoritve odreja zgolj predstava.

Ker je gledališka predstava namenjena v prvi vrsti gledalcu in gledanju, je potemtakem gledališče kot zbirališče občinstva in tako čas in kraj predstave. To občinstvo postane predmet predstave ali celo gledališče, v čemer je skrita socializacijska funkcija gledališča. Mogoča so seveda določena odstopanja (festivalске predstave), ki so pa bolj kot gledališča samega stvar družbenega trenutka. Čas in kraj predstave, ali natančneje uprizoritve, sta glede na vsebinski del predstave »arbitrarna«. Ali, če hočete, festivalska predstava je zgolj podlaga za nekaj drugega. V konkretnem primeru festivala.

Tadej Čater

ZGODBA JUŽNEGA GOZDA ALI KDO JE UBIL SONCE

Temeljna gesta slovenskega spektakelskega pristopa je, kot ugotavlja Zoja Skušek-Močnik, izbira zgodbe, ki je naši kulturi tuja, se pravi, poseg po eksotičnih zgodbah. Bistvo teoretske geste postavitve eksotične zgodbe je seznanitev občinstva z nepoznano kulturo, kajti nepoznano, tuje privablja gledalce in daje spektaklu opravičilo za stroške predstave.

Zgodba južnega gozda ali Kdo je ubil sonce je klišejsko izdelana igra, ki ji prav spektakelska postavitvev eksotične zgodbe »jemlje« in »daje«. Smisel dajanja je istočasno jemanje.

Zgodba o južnoameriškem lovci, ki je ujet v sprevede mitoloških označevalcev, je »dala« vsem, ki so kaj prispevali k postavitvi predstave, možnost, da se kontekstualno polotijo craigovskega pristopa, pristopa z nadmarijono kot ključno lutko, in z drugimi lutkovnimi tehnikami, ki so imele funkcijo bistvenih dopolnil, in vsem gledalcem, da so uživali ob konstruktivnih režijskih rešitvah, glasbi... A dajanje je imelo svoj manko - sočasno »jemanje«.

Sprevodi mitoloških označevalcev, na katere je opozarjal gledališki list s tezo Lévi-Straussa c »divji misli«, so imeli ključ v Lévi-Straussovi teoriji:

- ker je nujno za dojemanje smisla predstave poznati njegova dela: *Divja misel, Strukturalna antropologija I., II., Oddaljeni pogled,*

- ker z njegovimi temeljnimi tezami lahko pojasnimo manko »dajanja« predstave.

Manko »dajanja« je gledalčevo nepoznavanje mitoloških označevalcev, ki imajo svoj, tuju nepoznan pomen. Gledalec je videl vse označevalce, a mu predstava ni bila razumljiva zaradi njegove umeščenosti v »indiskretnost« (pretirana komunikacija z bližnjim) in »nesporazum« (odsotnost komunikacije) v kontaktiranju z odrom (Lévi-Strauss). Vsa jasnost označevalcev oz. »indiskretnost« je predstavljala za gledalce »nesporazum«, mu vzela smisel in voljo (do gledanja. Tu se skriva »top-point« skupnega nastopanja dajanja in jemanja.

Temeljni označevalec predstave je simbol dvojčkov. Prebivalci obeh Amerik imajo dvojčke oz. otroke, ki so se rodili z glavo naprej in leporide (otroke, ki imajo preklano ustnico), za osebe z nadnaravno močjo. Smisel mitoloških označevalcev dvojčkov je proučeval tudi Lévi-Strauss ter ugotovil, da ima vsako pleme različno verzijo mita. Tako kutenainska verzija pravi, da sta se prvotna dvojčka spremenila v Luno in Sonce, flatheadska verzija pa trdi, da sta Ris in Puma kot prvotna prebivalca Zemlje sodila v rod dvojčkov. Na tem mestu se kaže sama kompleksnost mita oz. enega označevalca, ki je pot do spreveda označevalcev...

Spektakel potemtakem postaja dvomljiv, vendar, kakor trdi Descartes, dvom zagotavlja mišljenje.

Tomaž Kukovica

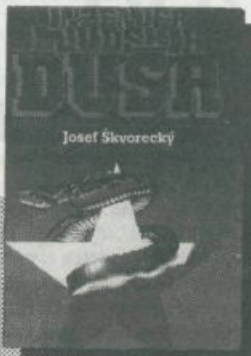
Uprizoritev: LGL

Režija: Janez Pipan

K A R A N T A N I J A

P R E D S T A V L J A :

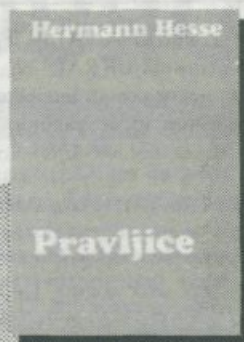
**1. JOSEF ŠKVORECKÝ:
INŽINJER LJUDSKIH DUŠA
I. II., Avgust Cesarec, Zagreb
1989**

Če bi se radi поблиže spoznali z umetnostjo pretapjanja trpljenja v ironijo in humor, če bi pri tem radi preskočili cinizem in zaužili slasten zalogaj slovenske zapuščine ... Za takšne in podobne potrditve vaših mnenj in občutij je dober tudi Škvorecký, ki ga med drugim zanima tudi »fiktivno« spodnje perilo. Sicer pa knjiga ne zahteva prevelikih intelektualnih naprezanj in je ugodna tudi za daljše vožnje z vlaki. Kogar pa postkomunistične teme že utrujajo in jih je do grla sit, mu te knjige vsekakor ni treba vzeti v roke. Še posebej, če je obseg dela tak: **INŽINJER LJUDSKIH DUŠA** je izšel v žepni izdaji, in sicer v dveh delih: I. del (384 str.), II. del (412 str.). In še nakaj? V prostoru med stavki je slišati tudi veliko glasbe.

**3. IVAN VOLARIČ - FEO:
ČETVEROVPREGA, SZS
Karantaniya, Ljubljana 1990**

Začnimo s patetično frazo, ki bo odskočna deska za predstavitev tega domačega avtorja: le-ta se glasi: kako čas brez milosti mineva. Ja, res je. Samo dve desetletji mineta, pa se nekatera imena popolnoma izbrišejo iz spominske knjige, pa tudi če gre za takšne večplastne osebnosti, kot je bil Ivan Volarič - Feo. Biciklist, pesnik, eksibicionist, revolucionar in še kaj. Nesojeni pevec skupine Buldožer. Neuničljiv del dua zlati zubi. Kako se vsi ti podatki slišijo zdaj, ko se osemdeseta kopajo že globoko v devetdesetih? Mogoče malce nostalgичno nepomembno? Toda ta patetika je le slepilo, saj gre za nekaj drugega. In kaj je to drugo? To je pesniška zbirka Fea, ki se je tako šele tretjič predstavil s svojo knjigo. **ČETVEROVPREGA** je knjiga sama zase in nima z nostalgijo opraviti prav ničesar. Živi povsem svoje življenje in je stkana iz spomina sedanjosti. Naj omenimo tudi to, da je zelo lepo opremljena z ilustracijami in da je v njej tudi krajša študija o Volaričevem pesništvu: le-to je napisal Marko Krumberger.

**2. HERMAN HESSE:
PRVLJICE, Samozaložba, 1990,
prevedel Jaro Novak**

Za katerega iskalca resnice ni bil pričujoči avtor fatalen vsaj v enem obdobju življenja? Kdo ni prisegal na stepskega volka? Hermann Hesse, ta veliki zavajalec mladih src, poskusite znova v posteljo z njim; mogoče boste odkrili, da še niste zakrneli v brezličnosti vsakdanjosti. Hesse vas lahko odnese daleč. Vsekakor je dosti odvisno tudi od vaše bralske potrpežljivosti, toda potovanje je zagotovljeno. Devetdeseta bodo med drugim tudi v znaku pravljic. Vemo pa, da je Hesse izredno tekoč pripovedovalec in da je njegov odnos do misterijev sveta kot nalašč za to literarno zvrst, ki naj bi bila rezervirana za najmlajše. Toda, še je čas! Pomladite se! Pozabite za trenutek na tegobe odraslega sveta! Za izid tega pogrešanega dela se lahko, kot vse kaže, zahvalimo Jaru Novaku, ki je ob tem dodal še nekaj osnovnih podatkov o piscu.

Esad Babačić

STRAH DANES

Tradicionalno mednarodno srečanje pisateljev na Bledu, ki je bilo letos od 15. do 19. maja, je organiziral slovenski PEN center. Svečana otvoritev tega festivala je bila stvar predsednika slovenskega PEN, DRAGA JANČARJA, ki je v uvodnem govoru podal nekaj historičnih podatkov, nato pa besedo prepustil ALEXANDREU BLOKHU (Francija), generalnemu sekretarju mednarodnega PEN centra, s katerim se je pravzaprav žele začelo.

S tem, ko mislim na »začelo«, mislim na delovni program srečanja. Gospod Blokh je bil moderator prve okrogle mize na temo STRAH DANES. V glavnem je šlo za »politični« strah: prvič, gre za strah pred realnostjo, pred golim življenjem, kar povsem razumemo, saj se je govorilo predvsem o strahu v vzhodnoevropskih državah; drugič pa je strah kot strah pred političnimi spremembami, s katerimi so se soočili v zadnjem času omenjeni narodi (Poljska, Češkos-

lovaška, Sovjetska zveza, Madžarska, Romunija in navsezadnje tudi Jugoslavija). Udeleženec iz Hrvaške, Ivo Runtić, imenuje ta strah objektivni strah, ki je za razliko od subjektivnega nekoliko bolj oseben in manj esencialen. Poleg tega pa obstaja še ena vrsta strahu, in sicer strah za..., strah za nacionalno identiteto, med drugim. Take vrste strahu se največ poraja med manjšimi narodi, kamor sodimo konec koncev tudi Slovenci.

Moderator druge okrogle mize JAN TREFULKA z Moravskega na Češkoslovaškem je govoril predvsem o strahovih, katerim je sam »podlegel«, ko je živel v popolni izolaciji. Odtod tudi razumemo njegov strah pred kruto realnostjo in med drugim tudi strah za evropsko kulturno tradicijo. Nove oblike umetnosti spodrivajo stare, že preživete, vendar Trefulka meni drugače, kar pa je že stvar njega samega.

Slovenski pesnik DANE ZAJC je vodil tretjo okroglo mizo na temo Strah danes in v referatu (lirični referat) podal mnenje o strahovih, katerim smo se še pred kratkim bali in ki navsezadnje utegnejo znova postati aktualni. Gre za strahove, ki jih umetno sejejo »sejalci strahu«. Pravzaprav od vseh treh referatov še najbolj domiseln, kar

kaže na to, da smo pri nas že zdavnaj pometli z »vzhodnoevropskimi strahovi«.

Da vsa zadeva ne bi izgledala kot golo politiziranje, je bilo nekaj govora tudi o literarnih stvarih. Gre za predstavitev dveh dvojezičnih pesniških zbirk (Tomaž Šalamun: IZBRANE PESMI in Boris A. Novak: VRTNAR TIŠINE), kar pa je bolj kot blejskega srečanja stvar založnikov. Še bolj zanimiva je bila, oziroma naj bi bila Literarna kavarna, na kateri so imeli besedo pisatelji iz Vzhodne Evrope, zaradi česar je vsa stvar tudi propadla. Poslušanje življenjskih zgodb zna biti zelo dolgočasno, v kar smo se imeli priložnost prepričati vsi, ki smo bili tam prisotni. Ni pa bilo dolgočasno na zaključku, ki je bil delovne narave - literarni večer - in zato toliko bolj dobrodošel. Branje poezije je bila prava osvežitev po dveh dnevih politiziranja, če že hočete.

Z eno besedo, upajmo, da bo na prihodnjem blejskem srečanju pisateljev malce več govora o literaturi, zakaj poslanstvo pisateljev je vse kaj drugega kot pa govoriti o trenutni politični klimi. Res, da je težko ostati popolnoma indiferenten, toda...

Marta Zahojnik

DRUGA GODBA '90

Teden ali tudi festival zares drugačne glasbe v Ljubljani je postal tradicionalen. To trditev bi lahko postavil že kakšno leto prej, vendar danes, po šestih letih od prve tovrstne prireditve, ugotovitev vsekakor drži. O letošnji DRUGI GODBI in o zadevah okoli nje sva se manj uradno menila s koordinatorjem programov pri ljubljanskem CIDM-u, Juretom Potokarjem.

Zamisel za DG je porodila nastala praznina med rednimi rokovski dogodki oz. koncerti in jazzom (ta je leta '85 poleg posameznih koncertov imel celo festival, ki od letos naprej je ali pa ga ni). V glasbi se je istočasno pojavil nepokrit segment - čista ali z raznimi, bolj ali manj trendovskimi zvrstmi pomešana etno godba je zavzemala vse večji del svetovne glasbene produkcije. Takrat razbito in nedefinirano glasbeno tržišče pri nas vsekakor ni bilo zanimivo za prirejanje takih in podobnih koncertov. Med takrat uveljavljenimi promotorji oz. organizatorji koncertov torej ni bilo interesa predvsem zaradi finančnih razlogov, verjetno pa bi jim lahko očitali še nekaj stvari, od lokalne omejenosti naprej, seveda.

Leta '85 je torej CIDM (Center Za Interesno Dejavnost Mladih) prevzel vlogo organizatorja prve DG, kot soorganizatorja pa sta svoj del prispevala še Glasbena Mladina Slovenije in Radio Študent. Temeljna usmeritev pri izbiri izvajalcev je bila dokaj široko zastavljena: od manj običajnih in etabliranih inacha rocka preko improvizirane in eksperimentalne do čisto etnične glasbe, kot tudi reggaeja. Tako smo bili na preteklih petih godbah priča predstavitvi žive glasbe v prijetnem prostoru Plečnikovih Križank. Sama prireditev je, kot že rečeno, edinstvena in edina, ki v tem prostoru predstavlja afriške in ostale etno glasbenike. Prvo leto smo imeli priložnost videti odličnega reggae muzikanta Benjaminia Zephaniaha, drugo leto verjetno najboljši drugogodbaški nastop z imenom Gyorgyi Szabados, ki je s skupino Orkester Makuz predstavil drugačni jazz. Kar dvakrat je na DG sodeloval Mad Professor, zmešani reggae producent, ki stoji za založbo Ariwa Posse. Prvič je prišel s kopico mehkih ali "lovers rock" glasbenikov, drugič pa je predstavil enega biserov iz vrst svojih varovancev; Macka B je pred dvema letoma za svoj nastop dobro izkoristil situacijo na politični sceni in nazorno pokazal, da je reggae res lahko angažirana glasba. V tem času se je na DG zvrstilo tudi nekaj drugačnih rock zasedb. Nastopili so vsi pomembnejši domači bendi: Disciplina Kičme, Demolition Group, Mizar. Letos bomo videli Borghesio; in če se vrnem še malo nazaj, je omembe vreden in pomemben še lanski nastop ameriških rokerjev, Pixies.

Ob široki predstavitvi avtorjev in glasbenikov pa lahko v okviru DG zaznamo še eno pozitivno dejavnost in to opravlja založba Druga Godba skupaj z Glasbeno Mladino. Letos bo tako pri omenjeni založbi izšla že sedma kasetna z godbo prireditve, o kateri teče beseda. Na teh kasetah tako poleg ostalih najdemo tudi pravo etnično glasbo, predvsem iz naše ožje domovine. Drugogodbena založba s skromnimi sredstvi skuša ohranjati naše ljudsko izročilo, pa čeprav na, med avdiofilii najmanj cenjenih nosilcih zvoka, kasetah; medtem pa naši narodnjaki seveda veselo štancajo CD plošče s poneumljajočo vsebino (ki jo bo vladajoča opozicija prej ali slej izkoristila v propagandne namene) v bolj goratih deželah zahodne Evrope. Problem je torej finančni in prava etno glasba bo zato še naprej izhajala na kasetah.

Malo bolje pa kaže letos s financami pri izvedbi same prireditve, glede katere se organizatorji posebej zahvaljujejo Programskemu odboru za kulturo pri skupščini republike Slovenije, Mestnemu Komiteju za izobraževanje, raziskovalno dejavnost, kulturo in telesno kulturo Ljubljane ter Radiu Glas Ljubljane. Ob pomoči navedenih se bo s konvertibilnostjo dinarja bistveno pocenila vstopnica za posamezni koncert, za katero bo treba plačati 50 kdin, razen za otvoritveni in zaključni koncert v poletnem gledališču Križank, ki vas bosta stala po 80 kdin. Celotna DG po preprostem računu torej velja 410 kdin, kar je enako približno desetim vstopnicam v kateri od etabliranih ljubljanskih diskotek, v katerih si kaj več od playback nastopa Tajči in njej podobnih tičev ne morete obetati. Prava rešitev za konec maja in začetek junija je torej Druga Godba, ki jo tudi letos, poleg CIDM-a kot glavnega organizatorja, soorganizirata GMS in RŠ.

Letošnja DG bo torej že šesta po vrsti in tudi za to je osnovna usmeritev pri izbiri skupin danes bolj ali manj ostala enaka, Odpadel je le reggae, v katerem zadnje čase ni zaznavnih pozitivnih ali kakršnihkoli razvojnih tendenc. Zato pa je tu vsa druga drugačna godba in DG '90 bo potemtakem potekala takole:

**26. maj 1990 ob 21.00 uri,
Poletno gledališče,
KRIŽANKE
ANSAMBEL VUJIČIČ,
Madžarska**

Skupina VUJIČIČ je nastala leta 1974 v

pomazu blizu Budimpešte kot slovanski odmev na madžarski folk-revival, ki se je začel v zgonjih sedemdesetih. Od vsega začetka si prizadeva ohranjati in negovati bogato glasbeno izročilo južnih Slovanov na Madžarskem, predvsem Srbov in Hrvatov. Skupina nosi ime tragično preminulega etnomuzikologa, zbiralca ljudske glasbe na Madžarskem, Tihomira Vujičiča (1929-1975). Repertoar črpa iz njegove in Bartokove bogate zbirke ljudske zapaščine in ga dopolnjuje z lastnim zbirateljskim delom po njenem vzoru. Od leta 1977, ko je ansambel Vujičič zmagal na tekmovanju madžarske TV v kategoriji ljudske glasbe, je postal reden in izjemno priljubljen gost velikih mednarodnih folk festivalov po svetu.

Vujičič nastopajo v zasedbi: Gabor Eredics (harmonika, basprim tambura, brač, frule, vokal), Kalman Eredics (kontrabas, tolkala, vokal), Miroslav Brčan (čelo, brač tambura, kontrabas, vokal), Mihaly Borbely (pihala, brač tambura, vokal), Karoly Gyori (bisernica, violina, vokal) in Ferenc Szendrodi (bisernica, samica, basprim tambura, vokal).

BALKANA, poje TRIO BULGARKA!, Bolgarija

Bolgarska etnična glasba, še posebno pa njeni pevci, so si v zadnjih letih na Zahodu pridobili skoraj kulturni status. Značilni folklorni način petja s silovitim, vendar kontroliranim nastavkom brez vibrata (to je bil, pravijo, prevladujoč slog petja v predrenesanci Evropi) in zaradi dolgotrajne izoliranosti izredno bogato ohranjeno izročilo ljudske ustvarjalnosti, pazljivojšega poslušalca očara z arhaičnostjo, izpovedno lepoto in eksotičnostjo. TRIO BULGARKA je med njimi prav gotovo najbolj bleščeče ime, saj se je plošča THE FOREST IS CRYING, ki so jo JANKA RUPKINA, STOJANKA BONEVA in EVA GEORGIEVA, sicer v domovini cenjene solistke z bogatimi snemalnimi izkušnjami, izdale pri angleški založbi HANNIBAL, prodajala presenetljivo dobro, nad njihovim prelepim večglasnim petjem pa so se navdušili tudi kritiki in celo glasbeniki najrazličnejših usmeritev. Najbrž zato ni čudno, da je harmonije TRI BULGARKA na novi plošči uporabila celo KATE BUSH.

BALKANA je skupni ime zasedbe, ki poleg treh prej omenjenih pevk vključuje še pet izvrstnih glasbenikov, od katerih večina igra po nekaj značilnih ljudskih instrumentov, kot so kaval, gadulka, tambur, dude in tapan.

Vse to je - poleg velike raznolikosti glasbe iz različnih predelov Bolgarije - dovolj šnje jamstvo za prvovrsten koncertni dogodek.

**28. maj 1990 ob 21.00 uri,
Viteška dvorana,
KRIŽANKE
SAKIS PAPADIMITRIOU,
Grčija**

So glasbeniki, ki prihajajo v Ljubljano vedno znova. Dve vrsti jih je: ene prinaša zvezdnitvo, druge pomen njihovega dela. Med takimi ima svoje nesporno mesto grški pianist Sakis Papadimitriou.

Druga godba ga je prvič prestregla na samem začetku njegovega uspešnega uveljavljanja - potem, ko je izdal prvo ploščo za Recommended Records v Londonu. Drugič prihaja v Ljubljano kot pripadnik najožjega kroga briljantnih evropskih improvizatorjev. Če ima Evropa svojega Cecilia Taylorja, potem je to Sakis Papadimitriou.

**29. maj 1990 ob 21.00 uri,
Preddverje, KRIŽANKE
BORGHESIA, Jugoslavija**

Ljubezen je hladnejša od smrti. Njihovi zakoni, naša življenja, Ogolelo mesto, Resistance. Imena, ki jih BORGHESIA, eden izmed dveh slovenskih konvertibilnih glasbenih adutov, podeljuje svojim albumom, nam razkrivajo dobršno mero njihovega pogleda na svet. BORGHESIA pravočasno opozarja na nujne stranske produkte demokratičnega vrenja in stoji ob strani tistim, ki so jim volilci zaprli pot v novi slovenski parlament. Koncertni nastopi BORGHESIE so dokaz, da izkoriščanje najmoderneje tehnologije ni zmeraj tudi kamen na grob duhu žive glasbe. BORGHESIA je eden najbolj zrelih predstavnikov glasbene vrste, ki ji je DRUGA GODBA lani odprla vrata s koncertom FRONTLINE ASSEMBLY. BORGHESIA misli lokalno in deluje globalno. Evropa ji verjame in ni razloga, da ji ne bi verjeli tudi mi.

**30. maj 1990 ob 22. uri,
Klub K4
FISH & ROSES, (ZDA)**

Njihov prvi album WE ARE HAPPY TO SERVE YOU je izšel lani pri Homestead Records v ZDA. Predstavlja jih kot avant popsterje, ki na prijazen način ponujajo mešanico hrupa, eteričnih country melodij, političnih besedil in postjazzovskih nastavkov, subtilno podloženih z občutki šestdesetih, kakršne najdemo v znanih orgelskih komadih The Doors. Skratka: podoba cenjenega kreativnega elekticizma, značilnega prav za bende z Lower East Sidea.

**31. maj 1990 ob 23. uri,
Klub K4**

**LIGHTS IN A FIT CITY,
Velika Britanija**

Skupina LIGHTS IN A FIT CITY ustvarja glasbo, ki zavrača vsakršno kategorizacijo. Termin urbana etno glasba namreč težko funkcionira, obenem pa ne nudi dovolj. Trio Stephen Kent (didgeridoo, tuba, kitara, ukulela in tolkala), Eddy Sayer (bobni, marimba, tolkala, ki jih sam izdeluje) in Simon Tassano (sampler, zvoki) prihaja iz Londona in ponuja zlitje naravnih in sintetičnih zvokov v celoto, znotraj katere uspeta funkcionirati instrumenta, kot sta sampler in didgeridoo - prvinski instrument avstralskih domorodcev. Ritmična in zvočna glasba, brezčasna in dvakrat funkcionalna: 1. povsem samozadostna, 2. uporabna tudi kot podlaga ob komornih prireditvah, art performansih ali na železniških postajah.

**1. junij 1990 ob 21. uri,
Preddverje, KRIŽANKE
LJUDSKI GODCI IN PEVCI
Z NOTRANJSKEGA**

Po BELTINŠKI BANDI, GODCIH IZ REZIJE, TAMBURAŠIH IZ SODAVCEV in TRIU KRAS prispevajo na letošnji DRUGI GODBI osrednji slovenski ljudskoglasbeni dogodek naturščiki z Notranjskega. Angelca Košir (r.1913), po domače Meniševka iz Selška (Begunje pri Cerknici) ob petju ubira strune prek osemdeset let starih citer, ki ji jih je priskrbel oče. Marija (r.1928) in France (r.1924) Anzeljc, po domače Petračeva Micka in France s Hudega vrha v Blokah, negujeta ljudsko pesem od mladih nog - France kot bloški vasovalec in Micka kot potomka ribniških retarjev in krošnjarjev. Anton Šumrada (r.1949), po domače Jager iz Starega trga pri Ložu, ohranja tradicijo očeta in strica - Jagrov, ki sta z Lubasovo »harmonko« desetletja razveseljevala prebivalce Loške doline.

TRINAJSTO PRASE z gosti

Skupina, ki obstaja tri leta, goji in skuša nadaljevati tradicije glasbenega - predvsem godčevskega dela slovenskega ljudskega izročila. Pri tem uporablja glasbila, ki so bila in so

ponekod še danes v rabi pri ljudskih godcih v našem prostoru. Kolikor je mogoče, so člani skupine s temi godci v stalnem stiku in se od njih tudi učijo, del repertoarja pa črpajo iz arhivskih zapisov in dosegljivih posnetkov. Namen skupine ni le rekonstrukcija glasbenega izročila. Ob poslušanju te glasbe razberemo pravo muzikantsko veselje do igranja starih, skorajda pozabljenih viž, iz katerih poleg duha starih časov diha tudi današnji čas. Oprasujejo Karlo Ahačič, Tomaž Rauch in Roman Ravnič ter njihovi gostje Miško Baranja, Ljuba Jenček in Dario Marušič.

**2. junij 1990 ob 21. uri,
Poletno gledališče,
KRIŽANKE
PAPA WEMBA, Zaire**

Nam tako nov in svež afriški etno-pop zlagoma stopa v pravo zgodovino, tisto, ki si lahko pripiše ne cel človeški vek. Njegovi legendarni začetki odhajajo - utrjeni, bogati, pozabljeni, kakršna je pač usoda showbussinesa. Nekateri tudi umirajo - jeseni je tako odšel legendarni Franco. Toliko več pozornosti zato zaslužijo tisti redki, ki še vedno suvereno vladajo na glasbenem prizorišču. Med njimi je vsekakor tudi PAPA WEMBA. Pevec in skladatelj, ki je prvič opozoril nase v zgodnjih '70-ih, je pravzaprav ena osrednjih osebnosti novega vala zairske popularne glasbe, tiste veje soukousa, ki je bila v opoziciji do Franca in podobnih samovšečnih zvez in ki se je zbirala v skupini Zaiko Langa Langa. V minulih dvajsetih letih je Papa Wemba sodeloval z mnogimi skupinami in posnel številne plošče. Bil je eden vodij gibanja »authenticite« na zairski glasbeni sceni, pravi čuvar zairske glasbene tradicije. V osemdesetih je posnel v Parizu vrsto odmevnih plošč s kremo zairske glasbene skupnosti, tam pa je tudi ustanovil skupino La Guerre des Stars, ki predstavlja tudi danes jedro njegove zvezdnike ponudbe. Po odhodu Franca je Papa Wemba ob kanda Bongo Manu in še dveh, treh podobnih, vodilni izvajalec zairskega soukousa.

Nastop Pape Wemba je omogočil Francoski kulturni center Charles Nodier iz Ljubljane.

Igor Ivančič

Ljubljana KRIŽANKE KLUB K4
od 26. maja do 2. junija 1990

MALA DVORANA DOMA SPORTOVA, Zagreb

Razlog za drugo turnejo Stranglersov (pri nas) je izid njihovega desetega albuma, ki so ga simbolično naslovili Ten. Ta glede na vsebino oz. glasbo ponuja najstarejše davitelje, kar si jih sploh morete zamisliti. In v približno ali skoraj popolnoma enaki luči so se predstavili totalno razprodani mali dvorani DS. Kot že nekajkrat pred tem, je tudi tokrat treba omeniti, da je Zagreb res mesto, vsaj kar se muzike tiče. Vsi koncerti so kar po vrsti razprodani in glasbe željna publika tripa na vse vrste muzike. Situacija je torej na nek način podobna kot v Goriških brdih: raja tripa na vse, od Savage Republic do Big Benov.

Koncert so pričeli neke Zvijezde, ki bi jih po imidžu (od saksa do pevčevega križca okoli vratu, ki je bil pravzaprav rožni venec) lahko umestili nekam na lestvico bednih posnemalcev Springsteena in Madonne. Poleg tega smo lahko zaznali še pet glupih yugorokerskih štiklov in konec. Nato so prišli Stranglers in bili kolikor toliko zanimivi le prvi tri komade, potem pa so postali dolgočasni in enolični ter med delom publike sprožili val zehanja. Škoda le, da je bil to majhen del; večji je namreč veselo poskakoval ter navdušeno vpil ob koncertih enoličnih skladb, ki so bile vse po vrsti zgrajene na močnem ritmu (bas in bobni), podkrepljenem s klaviaturami. Ob slabem zvoku je bilo vse skupaj še bolj grozno in dolgočasno.

S starimi pankerji se dogaja torej enako kot s starimi rokeji. Za njih ni upanja in pred njimi ni strahu. Živijo lahko na starih hitih in to je vse, kar smo ta večer od Stranglersov dobili. Povožil jih je čas in mogoče prav zaradi tega niso upali odigrati mega hita No More Heroes. Nekaj simbolike je pač tudi v tem.

Igor Ivančić

P.s.: škoda bencina in časa.

FEAR OF A BLACK PLANET

»Fear of a Black Planet« je plošča, ki se je kot prva uvrstila na seznam stotih plošč tekočega desetletja. Seveda zaradi glasbe same, še bolj pa zaradi spretnih manipulacij, ki so jo Public Enemy izvedli s svetovnimi mediji - s tem, da so tako bombastično popularni, so dobili mnogo več priložnosti povedati svetu svojo verzijo resnice o črnem problemu kot Nelson Mandela celo življenje. Če so Public Enemy res vojaška

organizacija, kot trdijo, da so, imajo zelo inteligentnega stratega.

Vedno rahlo pro-rasistične propagandne mašinerije belega človeka niso napadli od zunaj, ampak so se vanjo preko prvih mest na top lestvicah vključili, tako da le-ta zdaj dela zanje - in če tu v Evropi njihovih razbijaških izjav skoraj ne opazimo, to še ne pomeni, da niso odmevne med ameriškimi črnici. Biti rock- ali rap- zvezda je pač najboljši način, da svojo ideologijo vsiliš petdeset tisoč ljudem hkrati in da ti za to še ploskajo.

Glasba jim sicer to omogoča, je pa za njihovo domnevno poslanstvo na zemlji sekundarnega pomena. Mick Jagger že lahko prepeva »it's only rock'n'roll and I like it.« toda njemu ni treba prepričevati ljudi, da jim življenje v evrocentrični kulturi v bistvu škodi in naj prosim pogledajo na svet z afrocentričnimi očmi. Afrocentrizem kot »uradna« filozofija skupine Public Enemy ni sicer nič drugega kot ponovno ugotavljanje, da vsi ljudje izvirajo iz istega (črnega) prednika, kljub temu pa je bila skupina celo v nekaterih ljubljanskih krogih spoznana za črnske rasiste, v nekaterih drugih okoljih in kontekstih pa še za seksiste in podobne nelepe etikete. Ob prebiranju besedil seveda pri najboljši volji nisem našel ničesar, kar bi vsaj od daleč spominjalo na rasizem, s seksizmom pa jih družijo le to, da je bil rap vsaj do nedavnega izključno moška glasba.

Daleč bolj zaskrbljujoči so podtoni, ki smo jih navadno povezovali s fašizmom - mar se ni netolerantnost do homoseksualcev in vsaj rahla doza antisemitizma, h kateremu so Public Enemy nagnjeni, pojavljala v vseh totalitarnih polpretekle zgodovine? So vojaške uniforme, v katere se oblačijo člani skupine, morda naključje?

Kakorkoli že, »Fear of a Black Planet« je gotovo najboljša rap plošča, kar jih je kdo kadarkoli posnel, singli kot »911 Is A Joke« ali »Fight The Power« pa resno konkurirajo za najboljši pop (?) single preteklega in tekočega leta. Da ne bo pomote: glasba na plošči je še vedno hip-hop, toda kakšen! Nori miksi v odštekanosti kar tekmujejo z za rap dosedaj nepojmljivo hitrimi ritmi, skoraj tako hitrimi kot house. Vse te stvari seveda ne pripomorejo k večji poslušljivosti, naredijo pa hudičevo dobro ploščo take vrste, da po izteku zadnjega komada še kakšnih deset minut šokirano sedi v naslanjaču. Tako je to. Kupite ploščo in - welcome to the terrordome.

Marko Plahuta

foto: Metod Urbančić

STRANGLERS, 22. 5. 90

PUBLIC ENEMY

BREZ CIRKUSA JE DOLGCAJT

Pomislite! Odprem prejšnjo število in se seveda najprej lotim čitanja svojega lastnega eseja. In opazim, da je skrajšan za kakšnih deset vrstic. No, sem si mislil, tribunaši veselo lepijo nalepke totalitaristov in boljševikov na dovčerajšnje svete krave slovenske demokracije, sami pa se grejo cenzuro. Zadevo je bilo treba raziskati.

Odkril sem, da se cenzor skriva v osebi lektorice, ki mi je pojasnila, da iz tekstov izloča nesmiselne in brezvezne dele.

Poslušaj deklica, sem ji rekel, potem pa bi morala izločiti vse moje tekste v celoti. Drugače pa so v inkriminiranem odstavku nastopali (po vrstnem redu):

- The Fall, angleški ansambel, ki je pred kratkim nastopil v Ljubljani;
 - Igor L., glasbeni novinar, ki je o nastopu pisal v Tribuni;
 - Gary Gray, ki je v tem tekstu omenjen v zvezi s štajerskim vinom;
 - šefi na televiziji, ki bi morali Garyu dati termin za oddajo;
 - Saša Gerdej in Maiken Vexo, priljubljeni televizijski voditeljici.
- In to je bilo vse. Malo brezveze, ampak iz srca.

A pustimo to. Medtem se je namreč zgodilo marsikaj zanimivega.

Neko soboto sem bil v cirkusu. Tam sem videl klovne in tigre in kravo s petimi nogami. In vodjo najmočnejše opozicijske frakcije v parlamentu, dr. Cirila Ribičiča, ki jo je v zeleni trenerki veselo mahal okoli. Sem si mislil, kako je tem fantom fino, ko niso več na oblasti. Njihovi strankarski kolegi, ki so še na (zvezni) oblasti, na čelu z Drnovškom in Markovičem, so bili ta večer v brezhibnih toaletah na Evrovizijski popevki v Zagrebu in

razposajenim televizijskim novinarkam razlagali, za koga navijajo.

Sam si te gala veselice nisem ogledal, saj sem bil, kot že rečeno, v cirkusu. Po pričakovanju pa jo je tozadevni slovenski tisk raztrgal do temeljev. Lepo. Teden dni kasneje je imela TV Slovenija enkratno priložnost, da južnakom pokaže, kako se dela mega spektakle. Šlo je za Pomladni 3 x 3. To pa ni isto, boste rekli. Morda res, a je bilo v igri čisto dovolj novcev. Malo računanja:

Prodanih je bilo skoraj milijon kartic po 50 din. Torej:

$$1.000.000 \times 50,00 = 50.000.000,00$$

oziroma

$$50.000.000 : 7 = 7.142.857,10DEM$$

Sedem milijonov mark pa je že

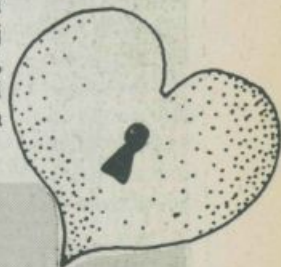
čisto spodobna vsota. Resda je šel en kos za nagrade, ampak toliko pa spet ne, da ne bi mogli upanja polnim imetnikom srečk pripraviti dostojnega žrebanja na televiziji. Izgledalo pa je takole: Evrosongovsko obarvan paket popevkarjev s Tajči na čelu je na plejbek odskakljal svoj program, sceno pa so poskušali poživiti z nekakšnimi obskurnimi svetlobnimi efekti. Da bi studio deloval pomladno, so znosili skupaj tone cvetličnih aranžmajev, vendar je bilo vse skupaj najbolj podobno Hiši cvetja na dan pogreba tovariša Tita. Potem je bila tam truma voditeljic, ki so mahale s svojimi srečkami in se skušale šaliti v stilu »naslednja alfa pa bo moja.« Dokaj otožno torej. Z dobitki pa je takole; če ste imeli eno srečko, so bile vaše možnosti, da dobite kakšno alfo 1:30.000. In če ste jo slučajno dobili, morete plačati državi 15 % vrednosti alfe kot davek na srečo, pa še registracijo. Ta dobiček vam je torej prinesel same stroške. Zares vredna je bila le premija - milijon mark minus 15 % davka - ampak možnosti, da jo dobite, so bile 1:1.000.000. Če ste verjeli, da lahko zadanete premijo, lahko toliko bolj verjamete, da vas bo zadela strela, pojedel morski pes in povozil buldožer.

Gary Gray je imel srečko in verjel, da lahko zadane premijo. Drugače ne bi gledal televizijskega šova in ne bi imel o čem pisati. Rock'n'rolla je bilo namreč te dni v Ljubljani bolj malo; Disciplina kičme in Lačni Franz v K4 in zabava Glasbene mladine v Križankah. Slednja se žal ni mogla razviti v pravo fešto, ker so jo zaključili ob prvem mraku. Niso namreč imeli reflektorjev na odru. Svašta!

Bo pa naslednjič toliko bolj veselo. Začenja se Druga godba, v začetku junija pošilja Tribuna Garya Grayja v svet, da bi srečal Rolling Stone, šestega šestega odpadejo Ramonesi, zato pa teden dni prej pridejo Davitelji ipd., itd.

Gary Gray

P.S. Naslov sem si sposodil s prvega singla Pankrtov, ki so že pred časom objavili svoj poslednji album. Njihov nekdanji pevec, Pero L., ima nov vokalno-instrumentalni ansambel, ki se mu reče Sokoli. Sokoli so objavili album, ki se mu reče Bitka za ranjence. Sedaj pa se gredo Sokoli bitko za honorarje. Lahko jih torej povabite, da vam igrajo na valeti, maturantskem plesu ali poroki (pogrebi le po posebnem dogovoru).

Garyju Grayu ...

Moram priznati, da je bila moja »cenzura« resnično napaka. Strinjam se s tvojo trditvijo, da so tvoji teksti v celoti taki, da bi jih bilo treba izločiti. Torej je nesmiselno karkoli popravljati in »lepšati«, ali ne? Problem je edino v tem, da sam ne veš, kaj bi pisal. In obnove prejšnjih člankov ti res ni potrebno pisati, ker so jih tako VSI prebrali. To je bilo namreč tvojih 10 vrstic. OBNOVA. Na srečo - tvojo, seveda zaradi tega ne boš dobil nižjega honorarja (si si oddahnil, ne?), ker vedno upoštevamo vse, kar kdo napiše, pa čeprav kdaj kaj objavimo v »skrajšani« verziji. Zato si se tudi oglasil na Tribuni in takoj povprašal za honorar. Tl. Tl. Pa kaj! Tudi kakšno tvoje nakladanje človeku olepša dan. Le kdaj pa kdaj je česa »too much« in to na škodo tvojih člankov. Tukaj je moje delo, ki pa še zdaleč ni cenzura. Ampak nikar se ne trudi s »hvala«. Saj vemo, da si samozadosten in najboljši. Pa srečno!

... v spomin

Nives Klinc
lektorica

KAR SE IGORČEK NAUČI

TRIBUNA, 10. 2. 1978

Švedska televizija je ponovila oddajo o »hrvaškem množičnem gibanju«, ki da se bori za »svobodo in demokracijo v Jugoslaviji.« To je storila tako, da je reprizo oddaje uvrstila v spored tik pred oddajo za delavce, naše delavce zaposlene na Švedskem.

Švedska TV nam je predstavila nemško (!) in hrvaško govoreče, v zelene uniforme, zelene baretke, z emblemi šahovnic na rokavih in brzostrelkami v rokah opremljene mladeniče, katerih podobnost (pa ne le zunanja) z zahodnonemškimi komandosi za posebne naloge GSG - 9 sploh ni naključna. Da, ista, pa čeprav se to zdi bralcu Nedeljskega, Teleksa, Antene ali mnogih drugih časopisov na Slovenskem nemogoče. Ta istovetnost je v ZATIRANJU BOJA PROLETARIATA ZA KOMUNIZEM.

Evropska konvencija proti terorizmu je KONVENCIJA EVROPSKE IN SVETOVNE BURŽUAZIJE PROTI PROLETARIATU.

In »hrvaški komandosi«, ustaši, domobranci in njihovi emigrantski, klerikalni klavci ter komandosi a la GSG - 9 itd. so v funkciji te borbe. Ob tem bi veljalo nekaj storiti.

PROLETARCI VSEH DEŽEL ZDRUŽIMO SE!

NAJ ŽIVI REVOLUCIJA PROLETARIATA

za uredništvo Igor Bavčar

TRIBUNA 15. 5. 1978

V Argentini že dolgo teče kri!

Zato povejmo vsem, RTV, Nedeljskemu in drugim, da želimo argentinski hunti še veliko, veliko težav s »teroristično organizacijo MONTENROSOV«, končno tudi take, zaradi katerih bo v Argentini res tekla kri, a tista modra, aristokratska!

NAJ ŽIVI PROLETARSKA REVOLUCIJA!

DOL Z BURŽUAZIJO

DOL Z VIDELO IN ARGENTINSKO BURŽUAZNO SODRGO

za uredništvo Igor Bavčar

TRIBUNA, 12. 3. 1979

Usmerjeno izobraževanje in delavsko samoupravljanje

Dejansko bi lahko kot zaključno gesto zakričali ali pa zavpili, da je kritika preobrazbe vzgoje in izobraževanja dejanska kritika te produkcije, tega združenega dela.

Torej nam zaključki naše okrogle mize nalagajo nujnost oz. tudi dolžnost, da naprej razvijamo marksistično kritiko ne samo preobrazbo vzgoje in izobraževanja, ampak predvsem materialistično-dialektično osvetljujemo in razgaljamo to, kar imenujemo združeno delo.

Igor Bavčar

TRIBUNA, 9. 4. 1979

O ekonomistični in tehnokratski (ne)argumentiranosti ločevanja »dela« in »samoupravljanja«

Zato spada opredelitev tako prostega časa in tudi samoupravljanja skupaj z delom v opredelitev novih družbeno-ekonomskih odnosov slonečih na procesu delavskega samoupravljanja, ki ga ni mogoče primerjati z nikakršnim razvrščanjem po nikakršni pomembnosti, saj je delavsko samoupravljanje proces preobrazbe celotne družbe, ne pa njenih delov po nevemkakšnem vrstnem redu! In v usmerjenem izobraževanju nam mora iti predvsem za to!

NAJ ŽIVI DELAVSKO

SAMOUPRAVLJANJE!

za uredništvo Igor Bavčar

TRIBUNA, 14. 5. 1979

Tekoči trak in njegova tretja izmena

Dvanajsta stran je stran Male nočne kronike in podobnih nacionalističnih izpadov, ki nam vsak dan znova vtepajo v glavo dokaze o teh, »... Bosancih, ki so le za zgago«, to je sramotilni steber jugoslovanske Švice, tu domujejo kriminalci!

Dogodek v papirnici bodo ocenjevali tudi njihovi samoupravni organi, če jih imajo, zato se sedaj ne bomo spuščali v sodbo o postopku delavca Sadrije, toda občanom, kot je M.S., naj na koncu povemo, da bo delavski razred v boju za delavsko samoupravljanje

moral opraviti tudi s tekočimi trakovi in tedaj bodo poleg njih frčali tudi taki javni denuciatorji, ki jih opravičujejo!

NAJ ŽIVI DELAVSKO

SAMOUPRAVLJANJE!

DOL Z NACIONALIZMOM!

Igor BAVČAR

TRIBUNA št. 6-7

Študentski časopis Tribuna se bo v skladu s svojo temeljno vsebinsko zasnovo boril tako proti sektaštvu, kot proti klerikalizmu. In kakor je napad Slovenskih teologov publiciran v verskem tedniku Družina. Klerikalizem, tako boj proti klerikalizmu ni in ne more biti sektaštvo.

S slikovitim gradivom, s katerim je opremljena ta številka Tribune, želimo bralce spomniti na določeno obdobje v zgodovini razrednih bojov na Slovenskem, obdobje, v katerem je slovenska katoliška cerkev odigrala eno najbolj reakcionarnih vlog v tedanji zasluženi Evropi.

za uredništvo Igor Bavčar

DELO, 18. 5. 1989

Sporočilo odbora

Odbor je bil obveščen, da namerava študentski časopis Tribuna objaviti zapis pogovorov Igorja Bavčarja. Kot je že bilo večkrat javno sporočeno, niti Igor Bavčar niti Odbor zapisov ni namenil objavi. Zato je Igor Bavčar kot avtor in v imenu Odbora danes na Temeljnem sodišču v Ljubljani vložil predlog za izdajo začasne odredbe, da se UK ZSMS Ljubljana kot izdajatelju in Tribuni prepove tiskanje in razširjanje tega zapisa v Tribuni.

MLADINA, št. 18, 1989

Ljudje z več obrazi

»Čovjek je kvarljiva roba, znate!« Stem je Aleks Štakul s TV Ljubljana v zadnjem Utripu pospremil informacijo o »aferi Bavčar«. Mnogi bodo sicer dvomili v to, da gre za »afero Bavčar«, ali pač, da sploh gre za »afero«, vendar je tistih, za katere je to »afera Bavčar« gotovo več in ti se, vsaj približno strinjajo tudi s Štakulom.

D.H.

oni o nas · oni o nas · oni o nas

ONI O NAS

► V vsakem primeru so te volitve pokazale, da ljudje ateizma in komunizma ne marajo. Hkrati pa preseneča, da je dobila Partija sorazmerno visok delež glasov.« (dr. France Bučar, predsednik slovenske skupščine)

► **M**ladi Šiptarji so se kljub vsemu zastrupili s hrano. Rudarji iz Starega trga so jim namreč dali preostale banane. (Student)

► **Ž**iva legenda jugoslovanskega novinarstva, Aleksandar Tijanić, je v intervjuju za sarajevski Valter dejal: »Nerazumevanje temeljnega problema v Jugoslaviji se kaže v tem, da naši voditelji niso nikoli doumeli, da je kulturni nacionalizem možen in da je potrebna politična globalizacija države. V nasprotju s tem so pospeševali politični nacionalizem in kulturno globalizacijo, oziroma da vsi govorimo, mislimo, beremo in pišemo isto. To je absurdno.«

► **D**r. Zoran Djindjić, eden izmed zagovornikov liberalizma in član mlajšega kroga srbske inteligence, ki je ni zajela nacionalna evforija, o obdobju v Srbiji po famozni 8. seji CK ZKS: »Minilo je že leto dni in več. Jasno je, da so razvojne *zmogljivosti Miloševićevega projekta praktično izčrpane*. To je dokončno!«

► **P**rofesor beogradske fakultete za politične vede, dr. Dragan Veselinov, o nacionalizmih v prihodnji Jugoslaviji: »Opozicija bo do komunistov prevzela nacionalizem in ga tudi vnaprej 'izvajala'. Ko pa bo prišla na oblast, bo povratno obtoževala komuniste: »Vi ste vsega krivi, vas je treba spraviti pod zemljo...« To je sicer res, vendar se od tega ne da živeti!« Upamo lahko, da so Veselinovo posvetilo uslišali tudi nekdanji slovenski opozicionisti, zdajšnji oblastniki.

► **Z**godovinar dr. Ivan Durić v Valterju piše o tem, kaj Jugoslavijo čaka v prihodnje. Ena izmed možnih variant »ni reinkarnacija komunizma, temveč reinkarnacija totalitarizma, ki se lahko pojavi skozi antikomunizem. Seveda pa ima antikomunizem več možnosti tam, kjer so demokratični procesi v zaostanku, kot na primer v Srbiji. V Sloveniji ni pravih možnosti za razvoj totalitarizma.« A se na zgodovinarjevo oceno lahko zanesemo?

► **S**lobodan Milošević ima pravi načrt za zaposlovanje vseh prebivalcev Srbije. Vsi bodo namreč postali policaji. (Student)

► **V**beograjski Dugi pa lahko preberemo pismo Dunje Hebrang, v katerem obvešča javnost, da jo Zvonko Ivanković-Vonta, bivši oficir UDBE, toži zaradi intervjuja v TRIBUNI. Kakšne posledice bo občutil Simon Bizjak, ki se je z Dunjo pogovarjal, se še ne ve.

► **G**lede na to, da so sovjetske padalsko-detantske enote zasedle vse pomembnejše ustanove v Litvi, bi morali Slovenci pogosteje pogledovati v nebo. (Student)

► **O**d vseh obstoječih strank ima samo komunistična svoj program. Predvaja ga TV Beograd. (Student)

► **V**Študentu najdemo poročilo z nedavnih politoloških dnevov študentov iz Ljubljane, Zagreba, Sarajeva in Beograda, ki so bili v Novem Vinodolskem. Peter Jančič s

FSPN je v zvezi z večstrankarstvom in težnjami Slovenije po samostojnosti dejal: »Večstrankarstva ni brez 6000 dolarjev narodnega dohodka na prebivalca v enem letu, kot ga ima Slovenija.«

► **V**Sloveniji je zmagal komunist Kučan. Zdaj je vsekakor nujno, da se Slovenija odcepi. (Student)

► **J**anez Janša, obsojenec na ljubljanskem procesu zaradi izdajanja vojaške skrivnosti, je izdelal praktične možnosti za oblikovanje slovenske vojske. Slovenija bo imela (ob 30 % nižjih prispevkih za vojsko) 20 tisoč vojakov v mirnodobski vojski, v kateri bi bilo pet do šest tisoč oficirjev. Ta predlog obsega tudi ustanavljanje Akademije kopenske vojske, kompletiranje vojaške industrije, ukinitve državne varnosti. Janša pa dopušča tudi možnosti za švicarski tip, ki zahteva večjo stopnjo militarizacije in večjo obremenitev rezervistov. Z vojaško prihodnostjo Slovenije in z načrti njenega obrambnega ministra Janše se ukvarja v zadnji številki pisec beogradskega Studenta.

► **S**tudentov sogovornik je dr. Miroljub Radojković, profesor in šef katedre za novinarstvo v Beogradu. Radojković je izvrsten poznavalec informacijsko-komunikacijskega sistema v Jugoslaviji, o katerem meni naslednje: »Pravzaprav živimo v obdobju manufakturnih medijev, hočemo pa medije nekega elektronskega, informacijske družbe. Če bi danes maske dali dol, če bi se odkrili vsi skriti finančni tokovi, če ne bi bilo umetnega financiranja s strani države, bi bankrotiralo najmanj štiri petine naših dnevnikov.«

Ko se že enkrat znajdete blizu Delhija ali se ravno priklatite iz Pakistana v Amritsar, se spleča podaljšati pot v Kašmir. Na tem koncu - v Punjabu - se Indija še vedno boji Sikhov in namesto prodajalcev Campa Cole (nadomestek za Coca Colo v Indiji) vas v Amritsarju izza podobnih stojnic pozdravijo oboroženi vojaki. Zato iz Punjaba na sever v Jammu in končno preko prvih hribov v Srinagar. To mesto leži sredi Kašmirja in je najpomembnejše izhodišče za Ladak in Zanskar. Politični dogodki v zadnjem času pa so ga povsem zaprli. Ponovni konflikt Pakista - Indija zaradi razdeljenega Kašmirja in njegovih muslimanov je med drugim spraznil ulice Srinagarja in namesto turistov in vedno aktivnih kašmirskih trgovcev nanje pripeljal oboroženo vojsko in policijsko uro. Tudi budoistični Ladak ne miruje. Lansko poletje je dal (prvič sploh) z demonstracijami in kamenjem vedeti, da mu politični okvirji Kašmirja niso všeč. Tako je trenutni položaj v Kašmirju precej resen in ne ravno naklonjen turizmu.

Ampak vseeno: iz Srinagarja vozijo avtobusi naravnost proti Himalaji in preko nje v Ladak. Edina slaba stvar v višku sezone - poleti - je, da so zasedeni za teden dni vnaprej, letala pa za dva. Potem izbira ponudi taksi - drag in malo prenežen za zrukane himalajske ceste - in kamion - poceni in počasen. Karkoli vas že spravi preko Himalaje, ne zmanjša navdušenja nad prvim srečanjem z Ladakom. Očitno je, da je Himalaja pregrada v geografskem in kulturnem smislu. Iz zelenega in mokrega, skoraj alpskega poletnega Kašmirja, se kar naenkrat zgodi prehod v suho rjavo visokogorje začetka tibetanske planote. Kontrast se ponuja tudi v kulturi in religiji. Tukaj so prvi čorteni, molilne zastavice in molilni zidovi, znanilci tibetanskih budističnih področij. Fantastične gompe, tibetanski samostani pa ždijo na osamelih

MALI TIBET

Pod tem imenom največkrat srečamo dve skrajno severni pokrajini v Indiji, ki s političnimi okviri te države nimata prav nič skupnega. Ladak in Zanskar sta načelno del Indije, vendar so geografske značilnosti in kulturne vezi s Tibetom premočne, da bi lahko govorili o čem drugem kot Tibetu. Ker pokrajini ležita na skrajnem zahodnem robu tibetanske planote, sta imeli zmeraj poseben položaj in do 19. stoletja obdržali položaj samostojnih kraljestev. Kasnejša dogajanja so ju pripeljala pod oblast angleške Indije, še vedno pa sta del indijske zvezne države Jammu & Kashmir.

vzpetinah ali se zarezujejo v gola kamnita pobočja.

Skozi tako fantazijo oblik in kontrastne svetlobe v odvisnosti od prevoznega sredstva v dveh do štirih dneh pridete po dobrih 400 kilometrih in nekaj 3-4000 metrov visokih prelazih iz Srinagarja v Leh. To je glavno mesto Ladaka in leži v dolini Inda, ki priteka iz Tibeta, na 3500 metrih nadmorske višine med precej visokimi hribi. Večini, ki pridejo sem, pomeni Leh izhodišče za raziskovanje Ladaka in Zanskarja. Možnosti za to je veliko: gompe in njihovi festivali (nekateri so iz praktičnih razlogov finančne narave premaknile te dogodke iz zime v poletje, ko je v Ladaku največ tujcev...) in trekingi različnih dolžin in težavnosti prednjačijo po privlačnosti.

Prihod v Leh ni ravno navdušujoč. Razočarajo obsežna vojaška oporišča, ki se gnetejo ob mestu. Vsaj to je na srečo odmaknjeno od vojske v začetek stranske doline. Leh ni velik in je peš popolnoma obvladljiv, srečate pa skoraj več turistov in popotnikov kot domačinov. In po 16 dneh prašenja po cestah in železnicah zahodne Azije se nam je res prileglo malo premora in počitka. Tudi v prehranbenem smislu: po rižurižurižu končno spet krompir (restavracije v Lehu so prilagojene količinam evropskih tujcev) in kaj manj odbitega kot pekoče stvari južnejših podočij. Vendar tibetanska kuhinja ni v svoji preprostosti prav nič manj izvensredična. Campa, moka iz praženega ječmena, masleni čaj čang, blagoalkoholna motnobela pijača iz ječmena so glavni artikli njene ponudbe.

V Lehu na prvi pogled na gosto razporejene hiše z ravnimi strehami delujejo malo kaotično, ampak vdranje po ulicah mesta spremeni stvari. Nikoli mi ni bilo dovolj pogledov na mogočno bivšo devetnadstropno kraljevsko palačo, ki je opazna prav od povsod; na velike čortene; na stari del mesta pod palačo in preplet ulic v njem... to je že tisti stadij, ko izgubiš mero za zmernost in bi hotel vse. Ven-

dar je bil Leh le priprava za treking, zaradi katerega sva s Sabino sploh prišla sem. Simon, s katerim smo se družno guncali na avtobusih in vlakih, se je odločil za krajšo varianto. Cesto iz Leh v Manali so odprli lansko poletje tudi za tujce. Pot, ki pelje skozi nenaseljena področja vzhodnega Ladaka, je zaenkrat obvladljiva le z močnimi indijskimi kamioni ali terenskimi vozili. Se pa plača. Pred prihodom v Manali, indijsko turistično mesto na južnih obronkih Himalaje, greste skozi Lahul in Spiti, še dve mejni tibetanski področji.

In sva začela bolj neposredno spoznavati Ladačane in njihovo življensko okolje. Ti naseljujejo še tako odročne doline, v katerih ni ničesar razen sonca, kamenja, gorskih potokov, teras ječmena in hiš domačinov.

Iz vasi Lamayuru preko prelazov gor in dol v Zanskar (dolina leži tik za Himalajo in je z gorovji zaprta z vseh strani) in od tam naprej v Darcho oz. Manali. Tri tedne čudovitega trekkinga, ki ga je občasno motila samovoljna prebava in preveč klancev, sicer pa ena sama visokogorska evforija med 3300 in 5000 metri. Padum, glavna vas Zanskarja, je s svojimi 3300 metri za tele razmere že prav nizko. Vendar: če bi ne bilo ljudi in njihovih neverjetnih vasic in gomp, bi rjavina poti, prelazov, vrhov in kanjonov postala kmalu dolgočasna.

Ladačani in Zanskarci so tako kot Tibetanci vedno režeč narod, ki si ne dela kaj dosti problemov v vsakdanjem življenju. Iz njihovega značaja izvira precej hecnih stvari. Tudi to, kako spraviti v povezavo tibetansčino (točneje njen najzahodnejši dialekt Ladaki) in razmnoževalne potrebe oslov.

Lamayuru je tista vasica, kjer najamete osla ali konje za prenašanje krame na trekingu (šotor, spalka in hrana so bolj ali manj nuja), in

po sklenjeni kupčiji vas povabijo tudi domov. Tako je zvečer pri večerji - obvezna campa (Sabina je že prej rekla, da ona tega ne bo mogla jesti in jo pobrisala spat) - po prostoru krožilo še nekaj angleških besed, ravno dovolj, da smo se razumeli. Ko sem privlekel na svetlo zvezek z nekaj tibetanskimi pismenkami, so ga domačini hitro pograbili in se po pisalnih poskusih enega izmed njih začeli nepopisno režati. Ja kaj pa je? Vrnejo mi zvezek z neko precej polomljeno napisano tibetansko besedo: rgyoz. Pojma nimam, kaj pomeni, oni se pa še kar režijo. Ne znajo povedati v angleščini, zato nazorno pokažejo in vprašajo, kako se temu reče v anglici. Ja, »fucking«, kajpada. In spet hehehehihihi itd. S Sonamom, ki je krmaril oba osla do Paduma, sva imela med potjo včasih tudi jezikovne vaje. Največkrat se je sicer zarežal in skomignil z rameni, ko so moja vprašanja presešla njegovo znanje angleščine, tako da sem jaz ponavljal številke od ena do deset, on pa »fucking«. Vendar ima tibetansčina oz. ladaki to lastnost, da ne pozna črke in glasu f, ki tako za njih predstavlja isti problem, kot za nas kakšen od njihovih grlenih glasov.

Ker osličji niso bili zadovoljni samo z nošenjem tovora (srečali smo še enega oslovodca s tremi živalmi), so začeli po približno štirih dneh hoje vsakodnevno uprizarjati razmnoževalne vaje, pri katerih kompatibilnost spolov ni bila tako zelo pomembna. Pri tem so bili deležni strokovnih ocen Sonama in Tseringa, ki sta krožila okrog živali in ocenjevala dogajanje. Ker sta hotela zvedeti še za ocene publike, sta se pač morala potruditi za nami je bilo že sedem dni jezikovnih vaj) in naučeno tudi povedati: »Donkey good pokin'?'« Kot je razvidno, je bilo nekaj piljenja v izgovorjavi še vedno potrebno. In še dobro, da so imeli osličji

priložnost sprostiti svoje nagone, kajti včasih so se že prav nevarno pojali okrog šotorov in z glasnim riganjem dali vedeti o nujnosti svojih potreb.

Ko sva potem v Padumu zamenjala živali, sva dobila prosto mulo v večji treking odpravi (teh je kar precej, skoraj vsak dan srečaš kakšno). Lastnik je bil doma iz Lahula in je znal še manj angleščine kot Sonam. Ko sva ga proti koncu prvega dne hoje iz Paduma ponovno srečala, je čepel ob mrtvi živali z napihjenim trebuhom in ves svoj komentar strnil v eno samo besedo: »Finish«.

Zgodi se pač.

Pa ne zameriti, če sem malo karikiriral znanje angleščine pri domačinih. Ladačani, Zanskarci in Tibetanci sploh so ljudje, ob katerih ti nikoli ni dolgčas. Splača se stopiti iz svojih evropoidnih okvirov življenja in se približati tem ljudem v njihovem okolju, čeprav le za nekaj tednov.

Pot od Paduma dalje je vodila po dolini reke Tsarap zložno navzgor, ni bilo več tistih številnih prelazov kot na začetku, zato pa stalna bližina Himalaje takoj nad tabo. Gompe so tukaj nekaj izrednega in takole bi se človek za nekaj časa kar preselil v kakšno izmed njih. Prvo in edino srečanje s »pravimi« hribi, to je Himalajo z ledeniki, belimi vrhovi itd, se je zgodilo čisto na koncu trekkinga pri prehodu preko glavnega grebena tega gorovja proti predelom na južni strani. Še enkrat preko 5000 metrov in zapustiva skriti Zanskar. Preko Lahula se z razmajanimi kamioni približava indijskim predelom Himalaje, pot od Manalija dalje pa po Ladaku in Zanskarju ni bila nič posebnega. Tale tibetanska področja so taka, da bi kar vsako leto šel tja...

Dario

FELJTON

MESSAGE IN A BOTTLE

EMIGRANTSKI ČASOPIS HRVAŠKA ZORA

OBRAZ IN LIŠP NEKE EKONOMSKE REFORME

Potrebno je, da se pred tovarnami pojavijo kolone nezaposlenih, da bi povečala delovna storilnost.

Edvard Kardelj v pogovoru z britanskimi laburisti.

Pri delavskem vprašanju, v prvi vrsti pri vprašanju nagrajevanja delavcev, se v ekonomski teoriji in praksi pojavljata dve osnovni stališči; prvo je »kapitalistično« in temelji na mišljenju, da za delavske mezde veljajo zakoni trga, zakoni ponudbe in povpraševanja, ki veljajo za formiranje vseh ostalih cen. V tem primeru se s povečevanjem produktivnosti dela in s povečevanjem družbenega produkta lahko povečujejo tudi delavske mezde. Drugo stališče lahko poimenujemo »socialistično« - težišče stvari leži v razporeditvi dobrin; celota razporeditev ni pravilna in se pojavljajo velike razlike v škodo delavcev, nastopi ekonomska kriza, bodisi v obliki hiperprodukcije bodisi v obliki hipokonzumacije. V zadnjem primeru leži rešitev problema v povečevanju kupne moči, s čimer se omogoči nov razvoj in napredek same proizvodnje.

Dokler se komunisti nahajajo v opoziciji in se borijo znotraj starega sistema, v svoji propagandi zastopajo drugo stališče. Izhajajoč iz marksizma in teorije o »višku vrednosti«, po kateri kapitalist odvzema presežek in s tem eksploatira delavce, kar vodi v pretirano akumulacijo kapitala in koncentracijo podjetij na eni in osiromašenja delavcev na drugi strani, so komunisti povsod (dokler še niso na oblasti) med najbolj zagrizenimi zagovorniki povišanja delavskih mezd. Situacija pa ostane bistveno drugačna, ko komunisti zajašejo sedlo in vzamejo oblast v roke. Takrat ne samo, da ni niti govora o obilju, ki so ga prej obljubljali delavcem (z izjemo »avantgarde«, ki se je preko noči pretvorila v novi bogataški razred), temveč prihaja do spremembe v gledanju na celotno stvar. Naenkrat se namesto prejšnjega poudarjanja pomembnosti razdeljevanja dobrin in obljubljanja enakosti pojavijo produktiv-

nost dela, nagrajevanje po delovnem učinku...

Stare »kapitalistične« kategorije se sedaj pojavijo pod imenom »socializem« s pojasnilom, da je situacija sedaj, ko so proizvodna sredstva v rokah delavcev, precej drugačna.

Velika napaka je misliti, da so jugoslovanski komunisti prvi odkrili to »logiko«. Odkrito lahko povemo, da so komunisti poslužili stare propagandne šablone.

»LIBERALIZACIJA GOSPODARSTVA«

Vse to je bilo potrebno povedati, da bi lahko najnovejšo ekonomsko reformo v komunistični Jugoslaviji videli iz prave perspektive. Kot vidimo komunisti še enkrat »zavračajo staro« in »začenjajo novo«. Mistika novega in vedno novega je vedno v polnem zagonu. Kje je torej srž problema?

Ko človek pobliže preuči to komunistično liberalizacijo gospodarstva, lahko pravi s skušnjavo, da bi povsem znano francosko izreko: bolj ko se spreminja, bolj ostaja isto. Pri tem ne mislimo bližnjega vprašanja, ki ga je pred kratkim v svoji Borbi javno zastavila: »Ali ne bodo naše reforme le iluzionarno moč reforme, če predeh s, bo le-ta vzpostavila«. Prvenstveno mislimo na nekaj drugega. Kar že na prvi pogled pade v oči, je to, da se komunistična liberalizacija gospodarstva razvija v starih nespremenjenih okvirjih. Meje tega okvirja so načrtane z družbeno lastnino proizvodnih sredstev, ki še naprej ostajajo temelj jugoslovanskega socializma, z družbenim (beri državnim) planiranjem in s komunisti, ki še naprej ostajajo na glavnih pozicijah. Hkrati pa je ta okvir fiksan in družbenopolitičnimi organizacijami. Kljub temu, vsekakor vključujemo tudi Zvezo sindikatov, ki še naprej ostajajo sateliti Komunistične partije. Prav to zadnje dejstvo meče posebno luč na jugoslovanski komunistični federalizem ter hkrati na vse reforme, decentralizacije in liberalizacije, ki so jih izpeljevali komunisti. Po drugi strani pa bi bilo neobjektivno in netočno zanikati pomen ekonomskih reform, ki se

sedaj dogajajo v Jugoslaviji. Nasprotno, prepričani smo, da se kljub temu, da se reforma odvija znotraj načrtanega okvirja, tu skrivajo velike možnosti in potenciali. Poglejmo si strukturo reforme pobliže. Zaradi preglednosti se bomo omejili le na najbistvenejše stvari. Liberalizacija gospodarstva prinaša predvsem spremembe v cenovni politiki. Osnovna tendenca teh sprememb je, da se ustvarijo pogoji za svobodno formiranje cen na tržišču, brez administrativnega vpliva z »vrha«. Odpravljene so tudi gornje meje, do katerih se smejo dvigati cene (plafoniranje cen). Tudi nova devizna reforma, ki temelji na novi pariteti dinarja in dolarja predstavlja enega od ukrepov, ki bo pripomogel k stabiliziranju in stabiliziranju cen na ekonomsko upravičenem nivoju. Vse to bo seveda imelo kot posledico premik cenovnih razmerij; cene, ki so bile do sedaj umetno vzdrževane na nizkem nivoju, bodo poskočile, medtem ko bodo druge cene padle. Dolgoročna posledica pa bo ta, da se bodo nastala podjetja, ki so do sedaj poslovala z neekonomskimi cenami, prilagoditi na nove razmere, ki bodo nastale na trgu. Hkrati s tem pridejo tudi spremembe v razdeljevanju dohodka v podjetju.

Do sedaj ko morala podjetja in druge organizacije odvajati del dohodka za potrebe skupnosti, so imeli vesivni stopnji. Namen tega je bil, da se preprečile večje razlike v dohodkih podjetij. Sedaj pa morajo vsa podjetja, razen nekaterih, ki so opravičena vseh obveznosti, dajati prispevke v enakem odstotku od dohodka. To pomeni, da bodo v bodoče možne večje razlike v dohodkih po načelu: kdor dela bolje, ima več denarja. Osnovni namen teh ukrepov je ustvariti enake pogoje dela podjetij in da na drugi strani dodelijo podjetjem večjo samostojnost. V zvezi s tem so se pojavile tudi spremembe v bančnem in kreditnem sistemu. Izhajajo iz stališča, da sredstva in fondi na področju neke komune ostajajo na tem področju in služijo kot osnova kreditiranja gospodarstva v tej komuni. Z novimi predpisi je izvršena decentralizacija kreditiranja s tem, da osnovne banke postanejo komunalne banke, Narodna banka pa

igra vlogo banke nad bankami.

Vse te gospodarske spremembe jasno prikažejo dejstvo, da se komunistično gospodarstvo vse bolj in bolj reorganizira v smeri »kapitalizma«, čeprav se tem spremembam na vso moč pritika marksistična obeležja.

DELAVEC KOT GLAVNA ŽRTEV

Tu pa naletimo na Ahilovo peto novih gospodarskih ukrepov. Že do sedaj je bilo jasno, da bo glavna žrtev, ki bo morala nositi največje breme liberalizacije gospodarstva, jugoslovanski delavec. Ob tej priložnosti je predstavnik ameriških sindikatov, Mickel Ross, izjavil, da je jugoslovanski delavski razred najbolj cinično eksploatiran razred v svetu. Z vsemi temi ukrepi liberalizacije gospodarstva se položaj delavcev v Jugoslaviji samo slabša, znatno slabša. To vse bolj spominja na stanje, v katerem se je znašel industrijski delavec na zahodu v obdobju vzpona kapitalizma.

S čim bodo novi gospodarski ukrepi poslabšali položaj delavstva? Našteli bomo samo nekaj momentov. Predvsem bo delavca prizadela sprememba cenovnih razmerij. Že iz samega tega, kar govorijo komunisti, lahko razberemo, da bodo padle cene industrijskih surovin in proizvodov, kar bo realno zmanjšalo delavske prihodke. Na

drugi strani pa lahko pričakujemo porast cen artiklov široke potrošnje.

Naslednji in za Jugoslavijo karakterističen ukrep je, da bo v bodoče tarifni pravilnik za izplačevanje dohodkov interna stvar posameznega podjetja in za to ne bo več potrebno predhodno soglasje sindikata in organov oblasti. Čeprav je bila do sedaj vloga sindikatov v Jugoslaviji precej mizerna, vse kaže na to, da se bo njihova vloga še zmanjšala, sindikati pa se bodo pretvorili v neke vrste ideološko teoretičnih klubov.

Da bi ublažili nemir in nezadovoljstvo delavcev, komunisti razglašajo »usodni« pomen delavskih svetov po podjetjih; poudariti moramo, da novi ekonomski ukrepi niso prinesli nikakršnih novih predpisov, s katerimi bi oživili delovanje delavskih svetov. S tem pa se jasno odkriva lišp nove jugoslovanske »liberalizacije« gospodarstva.

Izhod iz takšne situacije je samo eden: jugoslovansko »liberaliziranje gospodarstva« lahko postane liberalno šele takrat, ko bo delavcu zagotovilo pravico do štrajka in bodo delavski sindikati dobili svojo potrebno svobodo, da bodo lahko opravljali svojo primarno funkcijo zaščitnika jugoslovanskega delavca in ne jugoslovanskega sistema.

HRVAŠKA ZORA, APRIL 1961

Razpis natečaja HOPE 90

Projekt HOPE 90 je zasnovan na rezultatih projekta HOPE 87 iz leta 1987 in resoluciji Generalne skupščine OZN »Priložnosti za mlade« št. 40/16 in je sestavljen iz mednarodne razstave predlogov reševanja brezposelnosti mladih in spremljajočega simpozija na Univerzi v Gradcu od 3. do 7. oktobra 1990.

Namen projekta je spodbuditi samoiniciativnost mladih pri reševanju problema njihove brezposelnosti.

Organizatorji projekta vabijo mlade, naj se udeležijo natečaja s svojimi prispevki. Starost udeležencev natečaja je omejena med 15. in 27. letom, udeleženci pa lahko sodelujejo individualno ali kolektivno. Pri uresničevanju svojih idej lahko uporabljajo vsakršno podporo in pomoč, bodisi s strani vlad, podjetij ali posameznikov. Za najboljše prispevke je predvidenih deset nagrad po 1000 USD.

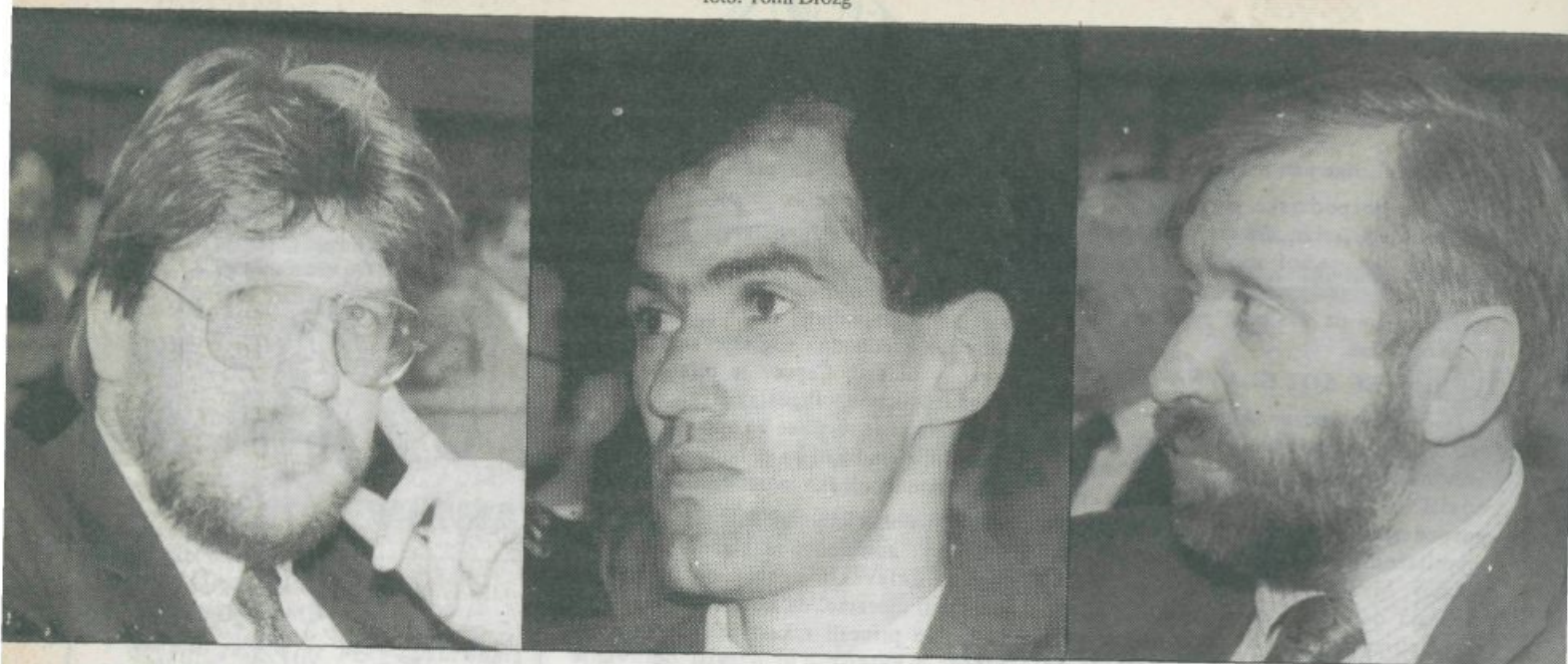
Podrobnejše informacije in potrebne vprašalnike lahko dobite v centru za mladinski turizem »Mladi turist«, Celovška c. 49, Ljubljana, tel. (061) 321 897.

RADIO STUDENT

UKV stereo 89,3 in 104,3 MHz

Vaš vodnik med sateliti...
Vsak dan izbrani prenosi...
24 ur na noč...
Na pangalaktičnih frekvencah
Radija Študent

Magellan, d.o.o.
Izdajatelj časopisa Demokracija

Datum: 17.05.1990

Ustanoviteljem časopisa
Demokracija

Zadeva: Odstop glavnega in odgovornega urednika Demokracije Imenovanje v.d.glavnega in odgovornega urednika Demokracije

Obveščam Vas, da sta Igor Bavčar, odgovorni urednik; in Janez Janša, glavni urednik Demokracije, odstopila s funkcij odgovornega in glavnega urednika Demokracije.

Na podlagi 43. člena Zakona o javnem obveščanju (Ur. list RS št. 2/86) in 5. člena pogodbe med ustanovitelji Demokracije in izdajateljem z dne 6.11.1989

imenujem

za vršilca dolžnosti glavnega in odgovornega urednika

MARJANA REMICA
Strniševa 14
61000 Ljubljana

Publicist Marjan Remic bo v 14 dneh predstavil izdajatelju in ustanoviteljem vsebinsko zasnovano časopisa.

Istočasno z imenovanjem v.d. glavnega in odgovornega urednika so prenehale vse funkcije in pristojnosti uredništva v dosedanji sestavi.

P.S.

Demokracija je tako v manj kot letu dni dobila četrtega glavnega in tretjega odgovornega urednika. Od teh so sedaj kar trije ministri (Rupel, Janša, Bavčar), vsi člani SDZ. To nesporno dokazuje, da je Demokracija najbolj neodvisen časopis na svetu.

Pa še to: direktor Magellana je nekaj sodelavcem Demokracije naročil nekaj člankov »proti njim«, ker so že preveč enobarvni. Tako se dela Demokracija.

izdajatelj: Magellan
d.o.o.
direktor: Bojan Korsika

TRIBUNA

Tudi vi lahko
postanete Tribunin
kolporter!

TRIBUNA

IZKAZNICA/CERTIFICATION

žig

št./no. _____

ime priimek

name surname

podpis
signature

je član ~~novinarske~~ ~~king~~

**KOLPORTERSKE
EKIPE**

TRIBUNE, LJUBLJANA, YUGOSLAVIA

izkaznica velja od / valid till _____

glavni urednik/chief editor